

Звіт №: 37949

Україна
Варіанти створення схеми зелених
інвестицій відповідно до Кіотського
протоколу

Листопад 2006 року

Департамент сталого розвитку
Регіон Європи та Центральної Азії

Цей звіт має обмежене поширення та може використовуватись лише для офіційних цілей

Відмовлення від права

Цей звіт був підготовлений Світовим банком на прохання Уряду України і був фінансований вуглецевим фондом Світового банку. Його метою є надання допомоги Уряду України стосовно прийняття компетентного рішення щодо формування стратегічного підходу до торгівлі одиницями визначеної кількості (ОВК), включаючи можливі проекти на стадії підготовки, програми та іншу діяльність, що впроваджується за схемою зелених інвестицій.

Окремо від цього звіту Світовий банк займається різноманітними аспектами фінансування вуглецевих програм у намаганні допомогти урядам виконати Рамкову конвенцію ООН щодо зміни клімату та Кіотського протоколу до Конвенції. Залучення Світового банку у фінансування вуглецевих програм полягає в його функціонуванні в якості довіреної особи для адміністрування восьми фондів разом з отриманням гарантій фінансування від урядів і компаній країн Організації економічного співробітництва і розвитку розміром майже \$1.93 мільярдів (для отримання більш детальної інформації див. www.carbonfinance.org), які використовуються для купівлі проектних зменшень обсягів викидів парникових газів у країнах, що розвиваються та в країнах з перехідною економікою.

У якості розпорядника коштів Світовий банк може бути зацікавлений в купівлі ОВК, що походять з України, на користь урядів і компаній, які зробили гарантії фінансування перед вуглецевими фондами. У цьому відношенні допомога, що надається Уряду України як частина цього звіту, не має намір надання особливих переваг або привілеїв Світовому банку по відношенню до потенційної купівлі ОВК Світовим банком, який діє в якості розпорядника вуглецевих фондів, або в будь-якій іншій якості. Будь-які операції з Україною для таких ОВК повинні бути операціями, не пов'язаними між собою будь-якими взаємними інтересами.

Як наслідок, підготовка цього звіту Світовим банком не обмежує будь-яким чином ані Уряд України, ані Світовий банк для проведення незалежної діяльності по відношенню до суті та змісту цього звіту, такої, як наприклад залучення третьої сторони чи сторін для незалежного досягнення цілей, описаних у цьому звіті, або пошуку незалежного консультування щодо комерційних аспектів операцій з ОВК.

Крім того, в той час, коли Світовий банк гарантує докладання найкращих зусиль для забезпечення найкращого можливого консалтингу в частині цього звіту, він ані обіцяє, ані гарантує, що поради, надані як частина цього звіту, не призведуть до досягнення Україною оптимальної ціни або можливостей продажу в результаті консультації, наданої цим дослідженням. Світовий банк не може гарантувати точних результатів, що виникнуть від операцій з ОВК, які можуть наступити в результаті цього намагання.

Абревіатури

ОВК	Одиниця визначеної кількості
СЕВВ	Сертифікат еквіваленту викидів вуглецю
СЗВ	Сертифіковане зменшення викидів
СО ₂ e	Еквівалент двоокису вуглецю
ОЗВ	Одиниця зменшення викидів
ДКВЕС	Дозволена кількість викидів для Європейського Союзу
ПГ	Парниковий газ
СЗІ	Схема зелених інвестицій
МТВ	Міжнародна торгівля викидами
МФК	Міжнародна фінансова корпорація, Група Світового банку
СВ	Спільне впровадження
Мт	Мільйон тон
НУО	Неурядова організація
ФРСЛР	(японський) Фонд розвитку стратегії та людських ресурсів
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
РКООНЗК	Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо зміни клімату
МІУПІ	Міжнародний інститут з уніфікації приватного права

Зміст

Про звіт	
Резюме	i
Розділ 1. Україна і світовий ринок вуглецю	1
Надлишок України	1
Ринок для надлишку України	2
Сценарії попиту та пропозиції на ОВК	3
Вартість українського надлишку	7
Резюме	8
Розділ 2. Управління ОВК	9
Загальні принципи управління ОВК	9
Координація та нагляд за ОВК	10
Резюме	11
Розділ 3. Регулятивні та законодавчі рамки	12
Прийнятність України для участі в МТВ за Кіотським протоколом	12
Інституційні рамки — регуляція торгівлі ОВК та СЗІ	13
Законодавчі кроки для торгівлі ОВК	14
Управління державними коштами	15
Контракти продажу ОВК	17
Резюме	18
Розділ 4. Можливі структури операцій з ОВК	20
Продаж до та після виконання вимог прийнятності МТВ	20
Підхід до операції з ОВК	23
Вибір покупця та визначення ціни	25
Покращення умов продажу	26
Авансові платежі та управління ризиками	27
Контракт продажу ОВК	29
Резюме	29
Розділ 5. Розробка схеми зелених інвестицій	31
СЗІ як спеціальний фонд в українському бюджеті	32
СЗІ як позабюджетний фонд	35
Потенційна організація СЗІ	37
Створення статуту для СЗІ	38
Встановлення стратегії для торгівлі та управління СЗІ	38
Нагляд та управління СЗІ	39
Плата за створення та функціонування СЗІ	42
Резюме	42
Розділ 6. Використання надходжень	43
Потенціал озеленіння України	43
Озеленіння і критерії впровадження озеленіння	45

Проекти та програми для озеленіння	47
Як розподіляти кошти на проекти та програми	49
Резюме	52
Розділ 7. Пілотна транзакція	53
Розділ 8. Короткий виклад питань та рішень	56
Додаток А. Правові рамки торгівлі викидами та правочинність України	58
Додаток В. Інвентаризація парникових газів в Україні	64
Додаток С: Термінові та спотові операції - діаграма	66
Додаток D. Фінансування СЗІ—Пропозиція сек'юритизації	69
Додаток Е. Управління процесом озеленіння—Нова Зеландія	74
Додаток F. Операційні ризики та пом'якшення	79
Додаток G. Потенційні покупці та продавці ОВК	84
Додаток Н. Потенціал України у сфері озеленіння	86
Поводження з відходами	104
Додаток І. Короткий опис обговорень за круглим столом	109

Про звіт

1. Світовий банк на прохання Міністерства навколишнього природного середовища України дав завдання підготувати цей звіт. Фінансування дослідження було забезпечене вуглецевим фондом Світового банку.

ЦІЛЬ ЗВІТУ

2. Цей звіт описує та обговорює управління активами у вигляді одиниць визначеної кількості (ОВК) та позицію України, визначену вимогами Кіотського протоколу; законодавчі заходи, потрібні для прийняття в Україні з метою торгівлі надлишками ОВК; а також рекомендації стосовно організації транзакції, управління ризиками та “зеленими” одиницями визначеної кількості. Додатки до цього звіту забезпечують підтримку та більш детальну інформацію, що міститься в основному тексті.

ПОДЯКА

3. Звіт був підготовлений командою Світового банку, яка включала Джейн Ебінджер, Ярі Вайринен та Дмитра Глазкова, а також консультантів Шарлотту Стрек і Джелмера Хоогзаада, які представляли організацію Клімат Фокус, та Джеймса Аткинса і Юлію Пашенко – працівників компанії Вертіс Екологічне Фінансування. Експертна оцінка була надана Чарльзом ді Лева, Тай сей Матсуки та Чандром Шеккар Сінха. Тематичними консультантами є Варанда Атур та Гжегош Пешко.

4. Під час підготовки звіту використовувалися різноманітні джерела, зокрема, документи та інтерв'ю. Співбесіди були проведені в період з січня по вересень 2006 року з представниками Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Міністерства палива та енергетики, Міністерства вугільної промисловості, Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства промислової політики, Міністерства транспорту та зв'язку, Міністерства аграрної політики, Державного комітету лісного господарства, Державного комітету України у справах водного господарства, Комітету з питань екології в Українському парламенті, Українського центру з питань зміни клімату, Світового Банку, ПРООН, приватних компаній, залучених у різні сектори української економіки, з незалежними експертами та неурядовими організаціями.

5. Автори хотіли б висловити подяку за допомогу в підготовці звіту наступним особам: колишньому Міністру охорони навколишнього природного середовища Павлу Ігнатенко, Надії Громімо з Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Тарасу Бебешко з Центру з питань зміни клімату, Руденко Генадію, колишньому голові Комітету з питань екології в Українському парламенті, Василю Вовчаку з Інституту екології та

енергозбереження, Василю Толкачову з ПРООН, Павлу Шестопалю та Миколі Рапсуну – Арена Еко, Алексію Санковському - ICF Консалтинг, Георгію Гелетуха – SEC Біомас, Оксані Волоско-Демків – Центр екологічного консалтингу і аудиту та Ірині Супрун з Центру чистих технологій, Ірині Ставчук, яка представляла Національний екологічний центр України, Софі Сіртейн, Киойчі Шімазакі, Карі Гаемекоскі, Крістоферу Кіндер Карр, Джону Фрезеру Стюарту, Алексію Слензаку, Деяну Стоїчу, Мартіну Рейзеру, Пабло Сааведра, Олександрю Косому та Боніті Бріндлей, які представляли Світовий банк.

Резюме

Цей звіт вивчає питання стосовно озеленіння одиниць визначеної кількості (ОВК) для надання Україні та зацікавленим особам огляду підходів до потенційних операцій з залученням продажу ОВК та запровадження схеми зелених інвестицій. Звіт був підготовлений на прохання Уряду України на основі детального огляду, проведеному командою експертів Світового банку та консультантами, які представляли організації Клімат Фокус та Вертіс Екологічне Фінансування.

МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

1. Досягнення енергетичної безпеки, просування енергозбереження та рішення проблеми зміни клімату є важливими економічними пріоритетами для України. Кіотський протокол та міжнародна торгівля викидами представляють собою можливість для України отримати значні кошти для проведення фінансування екологічних інвестицій в енергетичну, промислову, транспортну, житлову, лісництво, сільськогосподарську та освітню галузі. Звіт *“Україна, варіанти створення схеми зелених інвестицій відповідно до Кіотського протоколу”* містить рекомендації, які можуть бути важливими для України в реалізації економічних пріоритетів і перспектив для отримання нового значного фінансування з використанням надлишку кредитів на викиди, що існує в Україні за Кіотським протоколом.

2. Відповідно до Кіотського протоколу промислово розвинені країни взяли на себе зобов'язання зменшення викидів парникових газів (ПГ) протягом 2008–12 років. Зобов'язання щодо зменшення викидів визначені як ліміт на об'єми парникових газів (ПГ), які можуть бути викинуті в атмосферу та підраховуються у вигляді одиниць визначеної кількості (ОВК), які розподіляються кожній промисловій країні – учасниці та країнам з перехідною економікою. Гнучкі механізми Кіотського протоколу дозволяють промисловим країнам досягати ці цілі, зменшуючи витрати на досягнення відповідності та інвестуючи кошти в екологічні проекти та країни з перехідною економікою, а також в країни, що розвиваються.

3. Багато країн ЄС-15, Канада та Японія мають обсяги викидів, які перевищують цілі, встановлені країнами відповідно до Кіотського протоколу; крім запровадження вітчизняних заходів ці країни планують використовувати гнучкі механізми для досягнення своїх цілей. В той ж самий час очікується, що Україна, Росія та інші країни з перехідною економікою матимуть значний надлишок ОВК, що представляє собою торговельні можливості для отримання взаємної користі для промислових країн і країн з перехідною економікою. Міністерство економіки оцінює надлишок ОВК, що існує в Україні, в приблизно 2.2 мільярди в період 2008-12 років.¹

¹ Звіт припускає існуючий підрахунок в 1.5 мільярди на 2008-12 роки.

ПОПИТ НА ОВК

4. Попит буде значно варіюватись в залежності від того, чи компенсують країни – члени ЄС дефіцит іншим членам ЄС, чи буде Канада прагнути досягнення відповідності та чи прийматиме Росія участь в МТВ. Основуючись на проведеному огляді, попит на ОВК очікується нижчим, ніж існуючий надлишок ОВК в країнах з перехідною економікою. Сценарії вказують, що потенційний попит на ОВК коливатиметься в межах 0.13 – 0.72 мільярдів протягом періоду 2008-12 років. Сьогодні не існує активного ринку ОВК, а форвардна торгівля обмежена. Таким чином, значна конкуренція може очікуватись між країнами – продавцями з перехідною економікою, де виникне надлишок ОВК.

Деякі сторони (наприклад, Італія, Іспанія, Японія) підтвердили потенційний інтерес в придбанні ОВК. Ці потенційні покупці також зазначили, що підтримка своїх вітчизняних спонсорів стосовно купівлі надлишку ОВК може бути забезпечена лише тоді, коли надходження від операцій з ОВК будуть використовуватись для проектів та програм, в результаті яких зменшуються обсяги викидів ПГ або які досягають інші помітні екологічні переваги. Деякі країни з перехідною економікою при двосторонній підтримці, включаючи допомогу, що надходить від Світового банку, запропонували створити “схему зелених інвестицій (СЗІ)” для реагування на стурбованість потенційних покупців, що надходження від продажу ОВК будуть направлені в попередньо визначені проекти та програми, які матимуть екологічні переваги.

5. Кіотський протокол ані передбачає, ані визначає СЗІ. Таким чином, СЗІ буде мати добровільний характер та може приймати різні форми. СЗІ може ґрунтуватись на окремих погоджених операціях або включати інституційні схеми. Україна повинна проводити обговорення з потенційними покупцями стосовно пріоритетів України та розуміти преференції покупців у питанні озеленіння. СЗІ повинна забезпечити механізм для перевірки зменшень обсягів викидів, які будуть досягнуті в результаті діяльності СЗІ. Звіт рекомендує Україні створити та впровадити СЗІ. У цьому питанні Світовий банк готовий надати допомогу Україні.

ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

6. Обговорення в групах показали, що незалежні покупці бажають отримати добре структуровані пропозиції для купівлі ОВК. Створення СЗІ повинно відповідати стратегії уряду стосовно управління торгівлею та озеленінням, а також мати хороше забезпечення, фінансовий та екологічний моніторинг разом з механізмами звітування. Цей звіт вивчає декілька варіантів для створення СЗІ в Україні та рекомендує наступне.

ФІНАНСОВІ ЗАХОДИ

7. Створити СЗІ як цільову програму в Спеціальному фонді українського бюджету з довгостроковим характером програми, втіленої в законодавчі рамки для Фонду. Це забезпечить прозорий рух коштів та відповідатиме фінансовій стратегії.

Було визначено, що: (а) створення СЗІ в якості одного чи декількох незалежних юридичних осіб або поза бюджетних фондів для розподілення надходжень СЗІ на озеленіння може відповідати побажанням покупців щодо асигнування та розподілення коштів з бюджету, але не відповідатиме поточним державним фінансовим реформам; а також (b) використання існуючого екологічного фонду буде незадовільним рішенням щодо підтримки СЗІ в світлі неефективності його роботи та впровадження.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОВК

8. Хороше управління ОВК становить основу для надійних та здорових операцій ОВК та впливає на їх рейтинг ризику та, відповідно, на їх цінність; операції з ОВК впливають на суверенні зобов'язання України стосовно зміни клімату, включаючи використання та розподілення ОВК для спільного впровадження (СВ), торгівлю ОВК та резерв національної відповідності. Координація є важливим аспектом для виконання цих зобов'язань та впровадження СЗІ. Таким чином, в цьому звіті рекомендується паралельне функціонування та управління ОВК для відстеження фактичних та майбутніх активів та пасивів ОВК, включаючи переказ ОВК з національного реєстру України до реєстрів або субрахунків реєстру потенційних покупців. Цей підхід ефективний в плані збереження коштів та запобігає повторенню зусиль в виконанні зобов'язань України за Кіотським протоколом. Розбудова інституційного потенціалу для управління ОВК та підтримка в створенні СЗІ можуть бути прийнятними для здійснення фінансування з продажу надходжень ОВК, що тим самим мінімізує та запобігає асигнування з державного бюджету для управління та функціонування СЗІ.

9. Україна як сторона Додатку-1 до Кіотського протоколу повинна виконувати та підтримувати вимоги прийнятності для МТВ. Впровадження торгівельної інфраструктури просунулось набагато вперед, а українські посадовці підтверджують, що країна виконає всі критерії для участі в МТВ до початку 2007 року. Звіт визначив, що рішення України створити вітчизняне програмне забезпечення, аніж придбати стандартизовану та перевірену реєстраційну систему становить ризик для України та інших сторін, які покладаються на функціонування реєстру. Малими поступовими зусиллями Україна могла б досягти відповідності до Кіотського протоколу, а різні програми надання грантів доступні в підтримку України стосовно цих питань.

ВІТЧИЗНЯНІ ЗАКОНОДАВЧІ РАМКИ

10. 18 серпня 2005 року Кабінет Міністрів прийняв Національний план для виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу (Указ № 346-р), яким створюється міжвідомча комісія для виконання міжнародних зобов'язань України та приймається Національна програма відповідності України.

12 вересня 2005 року Президент Ющенко підписав Указ Президента (№ 1239/2005)², яким підтверджувалось призначення Міністра охорони навколишнього природного середовища як координатора заходів для впровадження Кіотського протоколу та вповноважувало Кабінет Міністрів для створення процедури координації відповідності до протоколу.

11. Вітчизняне законодавство потрібне для визначення та роз'яснення повноважень для виконання торгівлі ОВК та створення СЗІ. Програмна та довгострокова СЗІ, яка включає приватних бенефіціантів та нові адміністративні функції може вимагати прийняття формального права. Однак, для простих операцій, які включають лише суверенні сторони, виконавчі повноваження України можуть бути достатніми для проведення операцій з ОВК. Дослідження вказують, що СЗІ може бути запроваджена шляхом видання урядових указів до прийняття формального права; Уряд обрав подібний шлях для спільного впровадження.

ПРОЕКТИ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВКИ

12. Надходження від СЗІ можуть підтримувати інвестиції в проекти чи програми, які зменшують парникові гази або забезпечують інші екологічні переваги, такі як зменшення промислових забруднювачів. Надходження від СЗІ можуть підтримувати інші широкі ініціативи, такі як розбудова інституційного потенціалу, зміна стратегії або адміністративні витрати самої СЗІ.

13. Проекти на стадії підготовки для СЗІ, які можуть бути впроваджені відносно швидко, є важливими. Звіт вивчає дев'ять секторів української економіки з великими обсягами викидів та підтверджує значний потенціал озеленіння, особливо в таких галузях, як паливна та енергетична, виробництво тепла та електроенергії, металургійна, промислове використання енергії, житловий сектор, сільське господарство, поводження з відходами, транспортна та лісівницька галузі. У звіті рекомендується встановлення прозорих критеріїв для України у відборі проекту (напр., статус готовності та готовність до впровадження) з метою розробки проекту на стадії підготовки.

14. В той час, коли торгівля ОВК обмежується періодом 2008–12 років, СЗІ може досягти зменшення обсягів викидів та інші переваги від проектів протягом періодів до 2008 року та після 2012 року, що дозволить мати довші періоди для підготовки проектів та їх впровадження. Існує структура для фінансування проектів, в результаті яких зменшуються обсяги викидів, тобто спільне впровадження. СЗІ може доповнювати СВ та покращувати переваги, оскільки гнучкість СЗІ може підтримувати проекти, які стикаються з перешкодами за СВ,

² На основі Статті 106 Конституції, в якій проголошується, що "Президент може видавати обов'язкові укази та постанови на основі Конституції та законів України".

коли зменшення обсягів викидів важко перевірити, коли часові рамки виходять за 2012 рік або коли гарантії поставки потрібні для проектів СВ.

ФІНАНСУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СЗІ

15. Фінансування механізмів, які використовує Україна для розподілення коштів, наприклад інвестування у власний капітал, обслуговування боргових зобов'язань, надання гарантій або забезпечення грантів, повинні бути ретельно розглянуті, оскільки це вплине на поведінку одержувачів та результат їх проектів та програм. Фінансування може бути забезпечене для створення програм або ініціатив, які зменшують обсяги викидів та мають потенціал для повторення, розробки та впровадження стратегій для зменшення обсягів викидів, отримання приватного фінансування в діяльність партнерства між державою та приватними структурами або для забезпечення помірною фінансування для певних інвестицій. У цьому звіті надаються рекомендації для створення організаційної структури загальної СЗІ [Розділ 5] та пропонується професійний менеджер, що діятиме відповідно до угоди на основі досягнутих результатів в управлінні торгівлею ОВК та діяльності з озеленіння, а також наглядовий орган для проведення моніторингу та виконання фідучіарних домовленостей. Рішення про створення СЗІ не повинно обтяжувати бюджет, оскільки СЗІ може бути профінансована від надходжень продажу ОВК.

16. Оскільки ОВК не можуть бути переказані до 2008 року, Україна може вирішити вступити в ринок зараз на основі термінового контракту, або на майбутню дату, коли існуватиме прийнятність для вступу в спотовий ринок. Стратегія України повинна керуватись пом'якшенням ризику та, таким чином, посилювати умови продажу своїх ОВК. У цьому звіті розглядається ціновий діапазон між €1 та €10 за одну ОВК, що відображує багато невпевненостей на ринку вуглецю, включаючи зобов'язання після 2012 року. Ринок знаходиться на стадії становлення, на якому спостерігається малий попит та присутня обмежена кількість покупців, ОВК не можуть бути використані для досягнення відповідності приватного сектора в схемі торгівлі викидами. Ризики можна пом'якшувати багатьма способами, включаючи створення надійної і прозорої СЗІ, обумовлення контрактних умов, забезпечення гарантій та купівля страхових полісів. Звіт рекомендує вступ України в ринок на ранньому етапі з використанням термінового підходу через причини, зазначені вище, а також через ті причини, що деякі країни з перехідною економікою (наприклад, Румунія, Болгарія, Словачів та Латвія) вже обговорюють варіанти торгівлі ОВК з потенційними покупцями ОВК.

17. Ймовірно, що перші транзакції будуть міжурядовими. Лише Японія вповноважила свій приватний сектор на володіння ОВК, який має бути обмежений декількома покупцями. Іспанія, Італія і Японія будуть, ймовірно, найбільш перспективними кандидатами на купівлю українських ОВК, оскільки очікується, що ці країни матимуть труднощі щодо виконання своїх Кіотських

цілей. Відповідно до цього сценарію Україна може розглядати варіант обговорення інституційної домовленості та самостійно укласти угоди з кожним (урядовим) покупцем. Терміновий контракт – це контракт, де ОВК переказуються окремими платежами, останні здійснюються слід за переказом ОВК та часткового виконання озеленіння, але ОВК, що залишились, переказуються до завершення озеленіння, що, здається, становить найбільш збалансований підхід для України. Декілька інших підходів переглядаються в Розділі 4 цього звіту.

ПІЛОТНІ ОПЕРАЦІЇ З ПРОДАЖУ ОВК – НАСТУПНІ КРОКИ

18. Одна чи декілька пілотних транзакцій малого розміру (приблизно 10 – 20 мільйонів ОВК) можуть бути корисними для перевірки готовності потенційних покупців щодо проведення діяльності, а для України отримати торгівельний досвід з незначним ризиком для ОВК. Пілотні транзакції можуть отримувати фінансування для підтримки проектів озеленіння та адміністрування торгівлі ОВК та створення СЗІ, а також для перевірки законодавчих рамок та потенційних багатьох секторних структур СЗІ, таких як відбір та оцінка проекту, управління коштами, проведення моніторингу та перевірки озеленіння. Звіт рекомендує для України проведення пілотної транзакції з обраними покупцями якомога швидше.

19. Для проведення пілотної транзакції та озеленіння, Україна повинна зробити наступне:

- Прийняти урядову рішення для управління національними активами ОВК та прийняти участь у міжнародній торгівлі викидами, яка встановлює критерії озеленіння, а також відповідальність разом з принципами обговорення та проведення пілотних продажів до встановленого розміру одиниць визначеної кількості
- Підготувати документ, що встановлює цільові умови та терміни
- Відібрати мало ризиковий проект з швидким впровадженням та додати до документа стислий та переконливий опис проекту
- Знайти декілька мотивованих покупців та встановити чіткі часові рамки та процес для здійснення транзакції
- Обрати покупця з найкращими умовами та завершити транзакцію до погодженого кінцевого терміну

20. Цей процес може бути запроваджений через декілька місяців, а зовнішні кошти можуть сягати приблизно 200-400 тисяч доларів США. Пілотна транзакція може дозволити Україні перевірити інституційні рамки, державні інвестиційні правила та розробити загальну інституційну модель та регулятивні рамки для СЗІ – термін підготовки для цього може становити приблизно один рік. Світовий банк готовий допомогти Україні в підготовці та реалізації пілотної операції продажу ОВК.

РЕЗЮМЕ

21. У стислому вигляді можна сказати, що інтерес України щодо запровадження СЗІ може бути втілений в життя, оскільки в Україні є великий надлишок одиниць визначеної кількості. Пілотна операція могла б дозволити Україні вивчити ринок, отримати ранній торгівельний досвід та фінансування для подальшого озеленіння та створення функціонуючої СЗІ, яка може бути запроваджена протягом декількох місяців. Якщо надійте прохання, Світовий банк готовий надати подальшу допомогу Україні стосовно цього питання.

Розділ 1. Україна і світовий ринок вуглецю

У цьому розділі пояснюються можливості та обмеження України за Кіотським протоколом та по відношенню до світового ринку вуглецю. Здатність України отримати вигоду від свого потенційного великого надлишку, а також цінність цього надлишку залежить від розвитку загального ринку вуглецю.

УКРАЇНА І КІОТСЬКИЙ ПРОТОКОЛ

1. За Кіотським протоколом певні промислові країни взяли на себе зобов'язання зменшити викиди парникових газів в своїх країнах протягом періоду 2008-12 років. Ці зобов'язання щодо зменшення викидів визначаються як ліміт кількості парникових газів, який дозволяється викинути в атмосферу протягом періоду 2008-12 років. Цей ліміт підраховується в одиницях визначеної кількості (ОВК), які розподіляються між промисловими країнами - учасницями. Країни можуть виконати свої зобов'язання шляхом зменшення вітчизняних викидів або шляхом імпортування кредитів на викиди через один з Кіотських протоколів – так звані “гнучкі механізми”.

2. Очікується, що економічний спад, який почався з початку 1990 року, залишить Україні, Росії та іншим країнам Центральної та Східної Європи значні надлишки одиниць визначеної кількості. Ці надлишки одиниць визначеної кількості можуть мати велику економічну вартість, якщо вони можуть бути продані країнам, які їх потребують для виконання зобов'язань за Кіотським протоколом, але існує невпевненість навколо кінцевого розміру надлишків, їх ринкової вартості, та як ними можна торгувати.

3. Позиція України за Кіотським протоколом є позицією чистого продавця *одиниць визначеної кількості (ОВК)*¹; країна володіє значним надлишком одиниць визначеної кількості, які становлять державний актив. Рішення стосовно того, коли, як, чи взагалі продавати ці надлишки одиниць визначеної кількості залежить від розвитку ринку вуглецю та ринкових прогнозів, прогнозів викидів в Україні та потреби в запасах, руху коштів та інвестиційних вимог, а також від загального попиту на одиниці визначеної кількості.

НАДЛИШОК УКРАЇНИ

4. Прогнозується, що Україна має значний надлишок одиниць визначеної кількості, який можна продавати повністю або частково. Надлишок виникнув в основному через скорочення викидів парникових газів протягом економічного спаду, який відбувався в період 1990-96 років. Наприклад, в 1999 році обсяги викидів в країні були на 43 відсотки нижче в порівнянні з рівнем 1990 року.

¹ Для отримання більш детальної інформації про міжнародні законодавчі рамки для торгівлі викидами, дивіться Додаток А.

5. Прогнози надлишку ОБК в Україні є різними,² але більшість експертів оцінюють його в 1-2 мільярди протягом першого періоду дії Кіотського протоколу (2008–12 роки).³ Міністерство економіки оцінює резерв в 2.225 мільярди ОБК та пропонує, щоб 50 відсотків цього надлишку зберігалися в резерві протягом першого періоду дії Кіотського протоколу. Загальний об'єм одиниць визначеної кількості, який можна продавати за цим сценарієм, може становити 1.125 мільярдів.⁴ В цьому звіті припускається надлишок в 1.5 мільярдів ОБК.

6. Фактичний надлишок одиниць визначеної кількості України за Кіотським протоколом залежатиме від викидів парникових газів протягом 2008-12 років, що важко спрогнозувати, оскільки обсяги викидів залежать від декількох динамічних змінних величин. Наприклад, постійні намагання України покращити енергозбереження в економіці зменшать обсяги викидів парникових газів навіть при зростанні економіки; заплановане збільшення виробництва атомної енергії також зменшить обсяги викидів. Однак, Україна також збільшує використання вітчизняного вугілля як джерела енергії, що також може збільшити викиди парникових газів. Кінцевий результат цього розвитку визначить майбутні обсяги викидів парникових газів.

РИНОК ДЛЯ НАДЛИШКУ УКРАЇНИ

7. Не існує активного ринку ОБК, а термінова торгівля обмежена. До 2008 року не буде емітовано жодної одиниці визначеної кількості.

8. Сьогодні існують два основних ринки вуглецю, які впливають один на одне.⁵
- Міжнародний ринок виконання положень Кіотського протоколу,
 - Схема торгівлі викидами Європейського Союзу.

Уряди ЄС використовують схему торгівлі викидами ЄС як засіб досягнення своїх цілей за Кіотським протоколом. Схема торгівлі викидами ЄС використовує приватний сектор для досягнення відповідності до зобов'язань ЄС за Кіотським протоколом. Певні інструменти Кіотського протоколу, а саме одиниці зменшення викидів та *сертифіковані зменшення викидів (СЗВ)*, можуть бути використані для досягнення відповідності як за Кіотським протоколом, так і за СТВ ЄС. Як протиставлення, уряди ЄС не вповноважили приватний сектор на використання

² Для отримання більш детальної інформації про інвентаризацію парникових газів в Україні, дивіться Додаток В.

³ Оцінка, взята з Другого національного повідомлення України та з "Національної стратегії України для спільного впровадження та торгівлі викидами", з Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

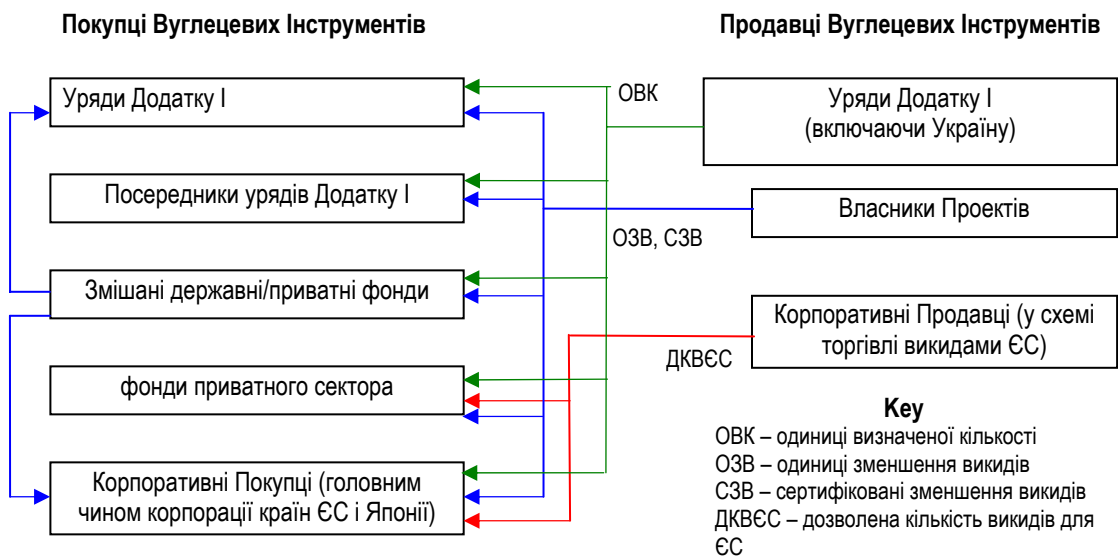
⁴ Міністерство економіки, жовтень 2006 року.

⁵ Термін "ринок вуглецю" використовується для зручності з посиланням на системи торгівлі викидами на основі викидів двоокису вуглецю та інших викидів парникових газів.

одиниць визначеної кількості для досягнення відповідності за схемою торгівлі викидами ЄС.

9. Тим не менш, уряд Японії підтвердив, що надасть повноваження місцевому приватному сектору для придбання та володіння одиницями визначеної кількості. В квітні 2005 року Японія прийняла "Цільовий план досягнення відповідності до Кіотського протоколу". Цей план в основному покладається на гнучкі механізми Кіотського протоколу та включає вичерпне посилення на схеми зелених інвестицій. Японські структури, як приватні, так і державні, виявили велику зацікавленість у схемах зелених інвестицій.

10. Як наслідок та протягом короткого проміжку часу очікується, що торгівля ОВК буде в основному проводитись між суверенними державами та компаніями приватного сектору Японії. Незначна кількість одиниць визначеної кількості може також купуватись спекулятивними покупцями і фондами. Торгівля може бути структурована на двосторонній основі або проводитись за допомогою вуглецевих фондів. СЗІ можуть об'єднати інтереси країн продавців таким ж чином, як і вуглецеві фонди, що представляють інтереси покупців.

Малюнок 1. Структура ринку вуглецю

СЦЕНАРІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА ОВК

11. Вартість одиниць визначеної кількості України залежить від балансу попиту і пропозиції.

12. Загальний попит на одиниці визначеної кількості буде залежати від того:
- Чи країни ЄС-15 та Японія використовуватимуть частину бюджету, асигнованого на досягнення відповідності за Кіотським протоколом, на

міжнародну торгівлю викидами, та який підхід вони матимуть по відношенню до торгівлі;

- Чи окремі країни ЄС-15 зменшать обсяги викидів, якщо ЄС-15 в цілому зможе виконати цілі за Кіотським протоколом;
- Чи Канада зробить кроки для виконання цілей Кіотського протоколу.

13. Багато країн ЄС-15, Канада та Японія мають обсяги викидів, які на даний момент перевищують цільові показники, взяті ними на себе відповідно до Кіотського протоколу. Крім вітчизняних заходів Японія та багато країн ЄС планують використати гнучкі механізми Кіотського протоколу для досягнення цілей зменшення викидів парникових газів. Канада менш активна на ринку вуглецю, та не існує ніяких передумов, що вона використовуватиме *міжнародну торгівлю викидами* (МТВ) як частину своєї стратегії досягнення відповідності.

14. Австрія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Ірландія, Італія, Нідерланди, Іспанія та Швеція разом виділили 2.8 мільярдів Євро для досягнення своїх цілей щодо викидів парникових газів, використовуючи гнучкі механізми Кіотського протоколу. Ці кошти будуть використані для придбання приблизно 552.5 мільйонів тон кредитів вуглецю - еквіваленту приблизно 30 відсотків від загальної цілі зменшення обсягів викидів в ЄС, що дорівнює 8.0 відсоткам. Враховуючи всі заплановані та запроваджені заходи, заплановані досягнення з використанням гнучких механізмів, очікується, що ЄС-15 виконає цю ціль.⁶ Однак, цей прогноз передбачає, що надмірна пропозиція компенсує дефіцит, що існує в інших країнах-членах.

15. Ціль зменшення обсягів викидів в Японії становить -6 відсотків від рівня викидів 1990 року. Поточні річні обсяги викидів в Японії становлять 880 мільйонів тон вище цієї цілі, і очікується, що така коротка позиція збільшиться до 1.06 мільярдів тон до кінця першого періоду дії протоколу.⁷ Крім того, Японія має відносно енергозберігаючу економіку, що обмежує її потенціал стосовно зменшення обсягів вітчизняних викидів.

16. Нижче Таблиця 1 показує загальний попит на одиниці визначеної кількості.

Таблиця 1. Очікуваний попит від сторін Кіотського протоколу

Країна	Можливий попит (мільйон ОВК)
Прогнозована недостача Японії для виконання зобов'язань	1,060
Прогнозована недостача Канади для виконання зобов'язань	1,189

⁶ Тенденція та прогноз обсягів викидів парникових газів Європі 2006 року (Європейське екологічне агентство, Копенгаген, жовтень 2006 року).

⁷ На основі прогнозів РКООНЗК.

Заплановане використання гнучких механізмів Київського протоколу ЄС-15	553
Загальна недостача країн ЄС-15, яка передбачає недосягнення цілей Угоди про розділення тягаря	537

Усього **3,339**

Примітка: Таке досягнення відповідності багатьох країн може бути досягнуте з використанням МТВ, посиленням намагань країн зменшити вітчизняні обсяги викидів ПГ або шляхом поширення використання механізмів спільного впровадження та чистого розвитку. Підрахунки ґрунтуються на прогнозах РКООНЗК стосовно обсягів викидів в Росії в 2010 році та оцінок визначеної кількості сторони. Основні дані щодо ПГ – дані про обсяги викидів ПГ на 1990-2003 роки, які були надані до РКООНЗК (листопад 2005 року).

17. Росія має найбільший надлишок ОВК на стороні пропозиції, за нею йде Україна та інші країни центральної Європи. Прогноз РКООНЗК стосовно майбутніх обсягів викидів в Росії вказує на надлишок ОВК в приблизно 1,360 мільйонів тон⁸, що здається помірним, оскільки інші джерела оцінюють цю цифру в понад 2 мільярди тон.⁹

18. У Таблиці 2 надане резюме стосовно основних постачальників одиниць визначеної кількості.

Таблиця 2. Очікувана пропозиція ОВК

<i>Країна</i>	<i>Надлишок (мільйонів ОВК)</i>
Росія	1,360
Україна	1,500
Румунія	386
Болгарія	172
Польща	151
Чеська Республіка	186
Естонія	113
Латвія	52
Словаків	60
Усього ЄС	1,120
Усього	3,980

Примітка: Підрахунки ґрунтуються на прогнозах РКООНЗК щодо обсягів викидів в

⁸ Основні дані про ПГ – Дані про викиди парникових газів на 1990-2003 роки, надіслані до РКООНЗК, листопад 2005 року. Підрахунок ґрунтується на прогнозі обсягів викидів в країні Додатку-1 в 2010 році за “сценарієм з проведеними заходами” та оцінках визначеної кількості сторони. Сценарій “з проведеними заходами” включає ті стратегії та заходи, які вже були впроваджені та прийняті на час підготовки прогнозів. Прогнози включають дані про викиди та поглиначі від зміни в землекористуванні та лісівництві. Оцінка визначеної кількості не включає купівлю додаткових кредитів за гнучкими механізмами Київського протоколу.

⁹ Наприклад, на презентації, проведеній на конференції з питань торгівлі викидами в Брюсселі, в липні 2006 року, компанія ICF Консалтинг оцінила надлишок ОВК в Росії в 2.4 мільярди.

країнах сторін Додатку-1 в 2010 році та оцінках визначеної кількості сторони. Основні дані щодо ПГ – дані про обсяги викидів парникових газів на 1990-2003 роки, надані до РКООНЗК (листопад 2005 року). Прогнози щодо викидів різні в залежності від джерела. У Другому національному повідомленні України наводиться оцінка надлишку в Україні, що дорівнює 2.3 - 2.5 мільярдів ОВК. Міністерство охорони навколишнього природного середовища опублікувало “Національну стратегію України для спільного впровадження та торгівлі викидами” (НСУ) з оцінкою в межах 1.5 та 1.8 мільярдів, що майже дорівнює оцінці Світового банку в 1.8 мільярдів. 1.5 мільярдів, що згадуються в цій таблиці є обережною оцінкою.

19. Сценарії чистого попиту та пропозиції залежать в основному від того, чи буде Канада прагнути досягнення відповідності, та чи виконає Росія вимоги правочинності. Зважаючи на нинішню позицію Росії щодо Кіотського протоколу, загальний стан ринку зобов'язань у рамках Кіотського протоколу може змінюватись в дуже широкому діапазоні (Таблиця 3). Якщо Росія задовольнить критерії правочинності МТВ, то згідно з більшістю сценаріїв існуватиме величезний чистий надлишок ОВК, що призведе до дуже низької ринкової ціни ОВК у разі, якщо на пропозицію не буде встановлено певного спеціального обмеження.

Таблиця 3. Сценарії загального попиту та пропозиції ОВК

<i>Цифри в мільйонах ОВК</i>	<i>Росія не приймає участь</i>	<i>Росія приймає участь з +1.5 млрд</i>	<i>Росія приймає участь з +3 млрд</i>	<i>Росія приймає участь з +4.5 млрд</i>
Канада повністю приймає участь	719	-781	-2,281	-3,781
Канада наполовину приймає участь	125	-1376	-2,876	-4,376
Канада не приймає участі	-470	-1,970	-3,470	-4,970

Примітка: Від'ємні значення вказують на надлишок; додатні значення вказують на дефіцит.

20. Між продавцями існуватиме конкуренція за розміщення їхніх надлишків ОВК. Ця конкуренція може набувати різних форм: щодо часу – країни змагатимуться за те, щоб першими почати продаж ОВК; у сфері ціноутворення – для залучення покупців знижуватимуться ціни; у боротьбі за якість – країни прагнутимуть показати себе як надійних партнерів, які забезпечують прозорість процесу і гарантують впровадження озеленіння. Покупці, ймовірно, координуватимуть стратегію закупівель. Продавцям було б доцільно проводити співпрацю, обмінюватись досвідом та можливо координувати свою стратегію закупівель для максимізації переваг.

21. Крім того, продавці та/або покупці могли б добровільні запровадити обмеження на пропозицію шляхом встановлення високих стандартів якості – наприклад, встановивши жорсткі критерії щодо озеленіння.

ВАРТІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАДЛИШКУ

22. Не існує ринкової ціни на одиниці визначеної кількості, оскільки не існує активного ринку, а форвардна торгівля обмежена. Досі лише Словаччина провела операцію, яка керується виключно Статтею 17. Однак, декілька країн опосередковано використали цей механізм:

- Уряди взяли на себе зобов'язання емітувати для розробників проектів СВ одиниці визначеної кількості для відображення зменшення обсягів викидів, що мали місце до 2008 року.
- Міжнародна торгівля викидами буде основоположним механізмом схеми торгівлі викидами ЄС, починаючи з 2008 року. Кожна транзакція між країнами стосовно дозволеної кількості викидів в Європейському Союзі буде супроводжуватись переказом одиниці визначеної кількості між двома урядами.

23. Ринкова ціна буде встановлена лише після початку торгів; не раніше 2008 року. Вартість надлишку українських ОВК буде залежати від балансу між попитом та пропозицією. Якщо Канада зробить спробу виконати зобов'язання за Кіотським протоколом (що мало ймовірно), а Росія не досягне прийнятності для торгівлі, тоді надлишок в Україні буде важливим для країн для виконання Кіотських цілей. За цим сценарієм українські кредити можуть бути дуже цінними. З іншої сторони, за найбільш песимістичними сценаріями попит буде зменшений в основному для потреб Японії (за умови, що ЄС задовольнить попит в межах союзу). Україна буде конкурувати з Росією за цей обмежений попит, а вартість одиниць визначеної кількості може бути дуже низькою.

24. На відміну від схеми торгівлі викидами ЄС, у рамках якої щоденний обсяг торгівлі вуглецевими інструментами складає від одного до двох мільйонів, на ОВК немає значного попиту, і ринок торгівлі ОВК у рамках Кіотського протоколу поки що не регулюється українським законодавством. ОВК не можна використовувати для досягнення відповідності з положеннями Кіотського протоколу на відміну від одиниць зменшення викидів, які створюються за спільним впровадженням. За межами України існує значний інтерес до проектів спільного впровадження, оскільки одиниці зменшення викидів разом з дозволами на викиди для країн ЄС можуть використовуватись компаніями приватного сектору для досягнення цілей відповідності за схемою торгівлі викидами. Вартість, а отже, і ціну ОВК не можна порівнювати з цінами ОЗВ і СЗВ, не кажучи вже про ціни дозволів на викиди для країн ЄС. Таким чином очікується, що ціни на ОВК будуть нижчими за ціни ОЗВ.

25. Вартість вуглецевих кредитів частково визначається очікуванням, що дозволи на викиди можуть бути збережені для наступних періодів. В той час, коли очікується, що існуватиме режим зміни клімату після 2012 року, існуватимуть різні рамки до Кіотських зобов'язань, що, таким чином, спричинить падіння ціни на ОВК.

26. Таблиця 4 показує потенційну ринкову вартість надлишку ОВК в Україні за трьома сценаріями за умови, що Україна буде спроможна успішно проводити торгівлю ОВК, що ринок зрушить з місця і буде продовжувати функціонувати.

Таблиця 4. Потенційна ринкова ціна Кіотського надлишку України

Ціна	Низький об'єм <i>0.45 мільярди ОВК</i>	Середній об'єм <i>1.0 мільярди ОВК</i>	Великий об'єм <i>1.5 мільярдів ОВК</i>
Низька (Євро 1)	€0.45 млрд	€1 млрд	€1.5 млрд
Середня (Євро 5)	€2.25 млрд	€5 млрд	€7.5 млрд
Висока (Євро 10)	€4.5 млрд	€10 млрд	€15 млрд

РЕЗЮМЕ

27. Багато з факторів, які визначають ринкову вартість, не підконтрольні Україні та визначаються іншими потенційними продавцями. Однак, Україна може зробити кроки для покращення вартості свого надлишку, включаючи:

- Забезпечення хорошого управління своїми активами та пасивами ОВК
- Спроекувати та запровадити прозорі та надійні рамки СЗІ, які включають механізми для проведення моніторингу фінансових потоків та перевірки екологічних переваг
- Визначити проекти озеленіння на стадії підготовки, які можуть бути швидко запроваджені

28. Основний попит на українські ОВК, ймовірно, походитиме від Японії, Італії та Іспанії. Україна повинна розглядати ці країни як першочергові при торгівлі своїми ОВК.

Розділ 2. Управління ОВК

У цьому розділі пояснюються загальні принципи управління активами ОВК та їх важливість для підвищення вартості надлишку України.

29. Якщо Україна вирішить проводити операції з одиницями визначеної кількості, їй потрібно спершу придумати загальну стратегію для управління своїми ОВК, не порушуючи позицію та зобов'язання країни за Кіотським протоколом. Взагалі, країни, які володіють надлишком ОВК за протоколом, повинні розробити загальну стратегію вирішення проблем клімату до прийняття рішення стосовно того, як управляти своїм надлишком, включаючи як використовувати механізми, визначені Кіотським протоколом, для максимізації переваг для своїх вітчизняних економік та світового клімату.

30. Структурований підхід до управління одиницями визначеної кількості вимагає прийняття рішень щодо використання та розподілення одиниць визначеної кількості для *спільного впровадження* (СВ)¹⁰, торгівлі ОВК та для національного резерву. Ці зобов'язання щодо управління є обов'язковими за Кіотським протоколом та можуть стати основою для підтримки СЗІ з подальшим прикладанням мінімальних зусиль.

31. Вартість надлишку ОВК України може підвищитись шляхом запровадження прозорого управління своєї визначеної кількості. Здорове управління ОВК сприятиме надійним операціям з ОВК та покращить рейтинг ризику операцій, що, таким чином, збільшить вартість одиниць визначеної кількості.

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ОВК

32. Управління позицією країни за Кіотським протоколом схоже на управління активами і пасивами. Крім управління активами ОВК та пов'язаними пасивами, країна повинна оцінювати додатковість переказів ОВК, участь у спільному впровадженні, схему зелених інвестицій, вітчизняні системи торгівлі викидами, а також будь-які інші вітчизняні кліматичні стратегії.

33. Україна має приблизний надлишок в 1.5 мільярдів одиниць визначеної кількості на перший період дії протоколу (2008-12 роки); вартість (актив) буде результатом кінцевої ринкової ціни.¹¹

¹⁰ Відповідно до Кіотського протоколу спільне впровадження є механізмом на основі проекту. За кожне підраховане та перевірене зменшення обсягів викидів, яке відбувається за проектом СВ, країна – організатор конвертує ОВК в одиницю зменшення викидів, яка може бути переказана покупцям вуглецевих інструментів від країни - інвестора.

¹¹ Зараз існує обмежений попит на ОВК, а ринок знаходиться на етапі становлення.

34. Чиста позиція є різницею між кількістю одиниць визначеної кількості, якими володіє Україна, та (прогнозованою) кількістю викидів парникових газів (ПГ) (вираженою в тонах еквіваленту CO₂)¹² наприкінці першого періоду дії протоколу. Вартістю чистої позиції є та цифра, помножена на ринкову ціну ОВК.

35. Протягом періоду дії Кіотського протоколу власник активів має наступні опції:

- Переказати одиниці визначеної кількості,
- Придбати одиниці визначеної кількості,
- Володіти одиницями визначеної кількості (та можливо зберігати одиниці визначеної кількості до наступного періоду дії).¹³

Стаття 17 Кіотського протоколу вповноважує переказ або придбання одиниць визначеної кількості та встановлює основу для їх торгівлі (продаж та купівля). Рішення країни купувати одиниці визначеної кількості може ґрунтуватись на припущенні, що їх ринкова вартість буде збільшуватись. Таким ж чином рішення про їх зберігання може ґрунтуватись на припущенні, що після 2012 року ринкова вартість одиниць визначеної кількості буде вищою або що вони можуть бути потрібними для підтримки позиції відповідності країни протягом другого періоду дії Кіотського протоколу. Рішення щодо продажу одиниць визначеної кількості означає припущення, що вартість активу знизиться, або що дохід від володінням ОВК може бути нижчим, аніж дохід від володіння альтернативним активом.

36. Країни можуть прийняти рішення про продаж ОВК для підвищення ліквідності для інших цілей, таких як інвестування надходжень в заходи, які зменшать обсяги викидів ПГ, що може звільнити більше надлишкових ОВК; або створення інших екологічних переваг – процес, відомий як “озеленіння”. Пасиви – викиди країни – можуть також управлятись шляхом запровадження стратегічних заходів, метою яких є стримування або зменшення викидів парникових газів. Вони можуть включати енергетичні, транспортні, комунальні, лісницькі та сільськогосподарські стратегії, тощо. Створення так званої *схеми зелених інвестицій* (СЗІ) є одним стратегічним варіантом для прямого зменшення обсягів викидів шляхом просування екологічних інвестицій та програм у всій економіці.

КООРДИНАЦІЯ ТА НАГЛЯД ЗА ОВК

37. Україна може розглянути можливість об'єднаного управління своїми активами й пасивами в рамках Кіотського протоколу. Управління позицією відповідності країни за Кіотським протоколом за допомогою торгівлі та за допомогою відповідної політики у сфері енергетики та охорони навколишнього

¹² Глобальний потенціал потепління парникових газів виражається в “тонах еквівалента двоокису вуглецю”.

¹³ Оскільки міжнародні переговори зі зміни клімату продовжуються, все ще не ясно, чи існуватиме угода для наступного періоду дії. Якщо існуватиме другий період дії, у цілях виконання зобов'язань ОВК будуть зберігатись для наступного періоду.

середовища є складним завданням, пов'язаним з відповідальністю багатьох міністерств і відомств. Очевидно, комплексний підхід до цього питання дасть найкращі економічні та екологічні результати, вимагаючи функціонування управління ОВК паралельно до схеми зелених інвестицій.

38. Україна може розглядати варіант створення системи управління ОВК для моніторингу фактичних та майбутніх активів і пасивів ОВК країни. Система управління ОВК могла б виконувати такі функції, як:

- Облік рівня парникових газів в Україні,
- Нагляд за виконанням відповідності до зобов'язань за РКООНЗК та Кіотського протоколу,
- Створення та підтримка прийнятності України приймати участь в міжнародній торгівлі викидами та спільному впровадженні,
- Облік одиниць визначеної кількості,
- Клірингового дому для усіх контрактів, пов'язаних з ОВК,
- Адміністрування одиниць визначеної кількості в контексті асигнування за схемою зелених інвестицій або подібних програм, а також
- Координація з фокус групою РКООНЗК та відповідних міністерств.

РЕЗЮМЕ

39. Операції з ОВК впливають на суверенні зобов'язання України щодо проблеми зміни клімату, включаючи використання та розподілення ОВК для спільного впровадження (СВ), торгівлі ОВК та національного резерву для досягнення відповідності. Для виконання цих зобов'язань та впровадження СЗІ важлива координація. Рекомендується проведення функціонування управління ОВК паралельно з СЗІ для моніторингу фактичних та майбутніх активів та пасивів ОВК країни. Розбудова інституційного потенціалу для управління ОВК може бути прийнятною для фінансування з джерел надходжень від продажу ОВК.

Розділ 3. Регулятивні та законодавчі рамки

Цей розділ підсумовує міжнародні та вітчизняні регулятивні та законодавчі питання, які повинні бути вирішені до того, як Україна зможе продавати або торгувати одиницями визначеної кількості. Вони не є нездійсненими, але вимагають достатнього фінансування та політичної волі.

40. Озеленіння не визначено за Кіотським протоколом, але більшість законодавчих рамок, потрібних для забезпечення основи для СЗІ, передбачені в Кіотському протоколі.

41. Україна буде змушена виконувати Кіотський протокол та рішення, прийняті за протоколом, для участі в міжнародній торгівлі викидами. Для участі в СЗІ Україна також повинна вирішити наступні регулятивні питання.

- Забезпечити нормативні акти та повноваження для виконання торгівлі ОВК та створення схеми зелених інвестицій;
- Передбачити законодавчі параметри для управління державними бюджетними коштами.
- Прийняти рішення про вид контракту продажу ОВК.

Прийнятність України для участі в МТВ за Кіотським протоколом

42. Верховна Рада України ратифікувала РКООНЗК і Кіотський протокол, відповідно, 29 жовтня 1996 року,¹ Верховна Рада України ратифікувала РКООНЗК і Кіотський протокол, відповідно, 29 жовтня 1996 року². Згідно з Конституцією України³ та відповідним законом,⁴ Кіотський протокол є частиною національного законодавства України.

43. Кіотський протокол визначає ліміти на викиди парникових газів промислових країн (Додаток-1); країни можуть досягти ці цілі самостійно або шляхом гнучкого ринкового механізму Кіотського протоколу: *спільне впровадження (СВ), механізм чистого розвитку та міжнародна торгівля викидами (МТВ)*. Дивіться також Додаток А.

44. Серед країн Додатку-1 відповідно до Статті 17 Кіотського протоколу міжнародна торгівля викидами дозволяє промисловим країнам переказувати та придбавати одиниці визначеної кількості. Міжнародна торгівля викидами є єдиним гнучким механізмом без формальної вимоги щодо зменшення викидів для

¹ Закон України "Про ратифікацію Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй щодо змін клімату" від 29 жовтня 1996 року.

² Закон України " Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН щодо змін клімату " від 4 лютого 2004 року.

³ Закон України " Про прийняття Конституції України та набрання нею чинності" від 28 червня 1996 року та Закон України " Про внесення змін до Конституції України " від 8 грудня 2004 року.

⁴ Закон України "Про міжнародні договори України" від 29 червня 2004 року.

підтвердження транзакції, що означає, що країни можуть асигнувати надходження від операцій МТВ без обмежень. Уряди можуть вповноважувати компанії на торгівлю одиницями визначеної кількості.

45. Україна має асигнування ОВК, що дозволяє їй приймати участь у спільному впровадженні та міжнародній торгівлі викидами, якщо вона виконає вимоги прийнятності Кіотського протоколу. Виконання цих вимог дозволить Україні, як стороні Додатку-1 (“промислова країна”) переказувати одиниці визначеної кількості іншій стороні Додатку-1 для виконання договірних зобов’язань за операцією з ОВК.

46. Якщо Україна продовжуватиме робити достатні стратегічні пріоритети, до кінця 2006 року країна зможе досягти прийнятність за Статтею 17 Кіотського протоколу. Впровадження торгівельної інфраструктури набагато просунулось вперед, і Україна має намір надати Початковий звіт до кінця 2006 року. Рекомендується, щоб Україна якомога швидше надала свій початковий звіт для уникнення невігідного становища, яке може статись, якщо можливості РКООНЗК переглянути звіти в потрібний час будуть обмежені. Однак, покладання на національне розроблене програмне забезпечення, аніж придбання програм стандартизованих та перевірених реєстрових систем становить ризик для України та партнерів, які покладаються на функціонування українського реєстру. Виконання Україною критеріїв прийнятності обговорюється в Додатку А.

47. Україна повинна не тільки досягти, але й підтримувати прийнятність для міжнародної торгівлі викидами протягом першого періоду дії. Вимоги прийнятності для участі в операціях за Статтею 17 повинні бути виконані при здійсненні переказу ОВК, що становить додатковий ризик для операцій з ОВК. На практиці це означає, що схема зелених інвестицій на основі ОВК та основоположні угоди повинні визначати домовленості у випадку, коли країна стає не правочинною переказувати одиниці визначеної кількості на рахунки одержувачів.⁵ Щоб підтримувати прийнятність, Україна повинна буде розподіляти ресурси та демонструвати продовження підтримки установ, створених за допомогою сучасних програм, які фінансуються з-за кордону.

ІНСТИТУЦІЙНІ РАМКИ — РЕГУЛЯЦІЯ ТОРГІВЛІ ОВК ТА СЗІ

48. 18 серпня 2005 року Кабінет Міністрів затвердив *Національний план заходів щодо реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату* (Розпорядження № 346-р), яким створюється міждержавна комісія для

⁵ Аналіз рамок виконання Україною Статті 17 угод участі ґрунтується на наступних дослідженнях:
<http://www.oecd.org/dataoecd/46/47/21022503.pdf> [Ukraine’s institutional capacity];
<http://www.oecd.org/dataoecd/5/40/2467141.pdf> [inventories, registries].

виконання міжнародних зобов'язань України та затверджується Національна програма України щодо досягнення відповідності.

49. 12 вересня 2005 року Президент Ющенко підписав Указ Президента (№ 1239/2005)⁶, яким підтверджувалось призначення Міністра охорони навколишнього природного середовища як координатора заходів для впровадження Кіотського протоколу та доручалось Кабінету Міністрів створити порядок координації для досягнення відповідності до Протоколу.

ЗАКОНОДАВЧІ КРОКИ ДЛЯ ТОРГІВЛІ ОВК

50. Унікальна природа ОВК відрізняє їх від інших активів, які законодавчо закріплені в Україні. До якої міри закріплює існуюче законодавство переказ одиниць визначеної кількості? Який урядовий орган повинен бути вповноважений на проведення операцій з ОВК?

51. Вітчизняне законодавство потрібне для визначення та роз'яснення повноважень для виконання торгівлі ОВК та створення СЗІ.

52. Для простих операцій з залученням лише суверенних сторін виконавчі органи Кабінету можуть бути достатніми для проведення операцій переказу ОВК. Такі пілотні транзакції можуть ґрунтуватися на домовленості з одним чи декількома суверенними покупцями. Такі операції можуть бути проведені без прийняття спеціального закону про торгівлю викидами.

53. Для будь-якого програмного підходу до торгівлі викидами потрібне прийняття процесуального права, яке регулює СЗІ. Це особливо стосується випадків, коли залучені приватні бенефіціанти та вимагаються нові адміністративні функції. Формальне право може створити схему зелених інвестицій на законодавчій основі, а також визначити її цілі, конкретизувати розподілення операційних надходжень на програми, охарактеризувати процес для перевірки результатів та звітування та зобов'язати Уряд переказувати одиниці визначеної кількості покупцям. Якщо Україна вирішить вповноважити приватні компанії на володіння та переказ одиниць визначеної кількості, їй також буде потрібно прийняти закон для вповноваження торгівлі, що може підтримати асигнування фінансування на багаторічні програми озеленіння.

54. До прийняття закону операції СЗІ можуть бути впроваджені шляхом затвердження указів, що є звичайним процесом в Україні. Поки законопроект про спільне впровадження знаходився в законодавчому процесі, Україна ґрунтувала законодавчі дії стосовно спільного впровадження на постановах Уряду. В той час,

⁶ На основі Статті 106 Конституції, яка проголошує, що "Президент може видавати обов'язкові укази та постанови на основі Конституції та законів України".

доки будуть прийняті потрібні закони, виконавчі рішення про тимчасовий порядок можуть полегшити впровадження пілотної транзакції з ОВК та регулювати створення схеми зелених інвестицій.⁷

55. Для реалізації операцій з ОВК Україна повинна зробити наступні кроки, які можуть бути завершені через декілька місяців.

- **Підготувати проект резолюції Кабінету Міністрів.** Міністерство охорони навколишнього природного середовища повинно підготувати проект указу для управління національними активами ОВК та участі в міжнародній торгівлі викидами, в якому будуть конкретизуватись критерії озеленіння та відповідальність і принципи обговорення та проведення торгівлі до визначеного об'єму одиниць визначеної кількості.
- **Прийняти резолюцію Кабінету Міністрів** для підготовки впровадження пілотних транзакцій.
- **Розподілити відповідальність.**
- **Спланувати пілотний продаж та почати переговори з покупцями.**

56. Подальшими кроками є наступні:

- **Оцінити результати пілотної транзакції.** Пілотний продаж може дозволити Україні протестувати інституційні рамки, переглянути державні інвестиційні правила та розробити загальну інституційну модель та регулятивні рамки для схеми зелених інвестицій. Результати можуть змінити баланс на користь створення програмної схеми зелених інвестицій.
- **Підготувати закон та постанови про СЗІ.** Реалізація пілотних транзакцій покаже, де був справлений негативний вплив на інтереси приватного сектора, та яке законодавство потрібно прийняти.
- **Запровадити повну схему зелених інвестицій.** (протягом 1-річного періоду між прийняттям рішення та початку дій).

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ КОШТАМИ

57. Оскільки одиниці визначеної кількості є державним активом, при плануванні та структуризації схеми зелених інвестицій необхідно приймати до уваги нормативні акти про використання надходжень від продажу державних активів. Українське законодавство розглядає кошти, одержані від продажу ОВК як надходження до Державного бюджету,⁸ які регулюються, зокрема, Законом про

⁷ Такі виконавчі інструменти, як Укази Президента або Рішення Кабінету Міністрів, є широко використовуваними законодавчими інструментами; при подібних обставинах багато країн Західної Європи вимагають існування формального права. Укази чи закони, або повноваження для їх прийняття є рідко оскаржуваними в судах.

⁸ Параграф 1 Частини 1 Статті 29 Бюджетного кодексу України, прийнятого 21 червня 2001 року, № 2542-III, зі змінами та доповненнями.

державний бюджет, який приймається щороку, яким обмежуються державні інвестиції та надається невідповідна державна допомога.

58. Таким ж чином розміщення надходжень від продажу ОВК повинно відповідати статтям Кодексу про Державний бюджет, який контролює розподілення бюджетних коштів, включаючи, між іншим, положення про те, що кошти повинні використовуватись лише на передбачені цілі; бюджетні програми фінансуватимуться у встановлених межах;⁹ фінансуватимуться лише погоджені бюджетні програми;¹⁰ а фінансування повинно відповідати положенням закону про державні закупівлі.¹¹

59. *Державні інвестиції.* Якщо державні установи здійснюють інвестиції “за рахунок грошових коштів бюджетів”, це можна розглядати як державну інвестиційну діяльність загальнодержавного значення, яка має відповідати певним обов’язковим вимогам.¹² Такого роду інвестиції можуть потребувати схвалення Верховної Ради України. Верховна Рада також затверджує обсяг державних інвестицій, здійснюваних за кошти Державного бюджету.¹³ Потрібне підтвердження Міністерства юстиції України стосовно того, чи може постанова застосовуватись до схеми зелених інвестицій. В такому випадку для проведення інвестицій в СЗІ потрібне схвалення Верховної Ради.

60. *Державна підтримка та антимонопольне законодавство.* Нині антимонопольне законодавство України забороняє надання державних коштів приватним компаніям, оскільки це може призвести до внесення спотворень у конкуренцію.¹⁴ Інвестиції в рамках СЗІ, які дають дохід компаніям приватного сектора, підпадають під дію законів про державну підтримку та про захист конкуренції. Водночас, Господарський кодекс¹⁵ дозволяє надавати державну допомогу цим підприємствам, якщо це пов’язане з проектами

⁹ Виплати за рахунок коштів спеціального Бюджетного фонду можна здійснювати в межах коштів, отриманих цим фондом на відповідні цільові витрати. Точні межі цих коштів Бюджетний кодекс встановлює щороку в гривнях.

¹⁰ Бюджетна програма – це систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення однієї мети, та асигнувань, пропонувані і виконуваних розпорядником бюджетних коштів, як це детально визначено в законі про Державний бюджет.

¹¹ Положення закону про державні закупівлі стосуються закупівель товарів, робіт і послуг, які здійснюються за державні ресурси. Якщо передбачається, що в певний спеціальний бюджетний фонд надходитимуть державні кошти, то до нього застосовуватиметься закон про державні закупівлі.

¹² Стаття 2 Закону України "Про інвестиційну діяльність", 18 вересня 1991 року, № 1560-ХІІ, зі змінами та доповненнями.

¹³ Стаття 13 Закону України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 року, № 1560-ХІІ, зі змінами та доповненнями.

¹⁴ Стаття 15 Закону України "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня, 2001, № 2210-ІІІ.

¹⁵ Стаття 12 Господарського кодексу України.

загальнодержавного значення.¹⁶ Українські юрист консультанти підтвердили, що існує мала ймовірність того, що затримка реалізації СЗІ буде призупинена в результаті цих постанов.

61. Державна підтримка та законодавство про конкуренцію змінюються в той час, коли стратегія щодо конкуренції приводиться у відповідність до загальної практики ЄС. Це має два значних підтексти для України: по-перше, законодавчий розвиток повинен проходити моніторинг для забезпечення досягнення постійної відповідності СЗІ, по-друге, при проектуванні схеми зелених інвестицій, Україна могла б прийняти до уваги принципи законодавства про конкуренцію ЄС. Це б могло підвищити у покупців ОВК привабливість СЗІ та захистити схему зелених інвестицій від майбутнього зменшення фінансування, передбаченого державною підтримкою та законодавством про конкуренцію. Україна все ще повинна посилити стратегічну незалежність від контролю монополій, а державна підтримка все ще має бути запроваджена.¹⁷

КОНТРАКТИ ПРОДАЖУ ОВК

62. Перші угоди продажу ОВК ймовірно будуть укладені між суверенними сторонами. В Україні є декілька варіантів підходу до угоди продажу:

- Підписати угоду.
- Підписати угоду відповідно до міжнародного законодавства про приватну власність.
- Асигнувати ОВК приватному сектору.

63. *Угода.* Уряди та держави можуть підписати та ратифікувати договір між ними — угоду — яка буде перебувати під юрисдикцією публічного міжнародного права. Погодження та ратифікація угоди можуть бути спрощені, якщо існуватиме закон, за яким міністерству чи Кабінету Міністрів делегуватимуться повноваження щодо обговорення та погодження угод.

64. Перевага угоди полягає в тому, що при ратифікації вона набуває статусу закону, що означає, що вона переживе зміни урядів та вимагатиме прийняття законів парламентом для зміни та припинення юридичної сили. Угода могла б встановити основу для схеми зелених інвестицій та надати стабільності шляхом визначення основоположних правил. Процедура ратифікації, ймовірно, могла б сприяти значній публічності, та при ратифікації договір, ймовірно, буде підтриманий громадськістю. Недолік полягає в тому, що ратифікація міжнародних угод є повільним процесом, який може вимагати багато часу.

¹⁶ Стаття 26 Господарського кодексу України.

¹⁷ Lioli Iouliia, Україна на шляху до євроатлантичної угоди: вступу до МТО та наступні торговельні зв'язки з ЄС, 11 Травня 2006, Hellenic Center for European Studies, Травень 2006 року).
http://www.ekem.gr/archives/2006/05/ukraine_in_a_eu.html (червень 2006 року).

65. *Угода відповідно до приватного міжнародного законодавства.* Другим варіантом могло б стати підписання угоди між двома урядами – вповноваженими юридичними особами (такими як міністерства або державні агентства) обох держав. Тоді б сторони могли обирати юрисдикцію, яка застосовуватиметься до укладання контракту, його інтерпретації та правового забезпечення.

66. Угоди за приватними міжнародним законодавством є гнучкими та можуть укладатись досить швидко, наприклад з використанням стандартного контракту МІУПП. Їх головним недоліком є те, що наступні уряди можуть легко анулювати їх, оскільки їм не вистачає “правового” статусу. Однак, порушення контракту може призвести до арбітражних витрат, що б могло забезпечити стимул для стримування.

67. Урядові агентства потребують ясних законодавчих повноважень для підписання угоди продажу ОВК, але досі жодний закон чи виконавча постанова не делегує цих повноважень українським агентствам.

68. Таким чином найкращим варіантом для створення схеми зелених інвестицій в Україні буде законодавче прийняття концепції та рамок СЗІ та вповноваження урядового органу для підписання угод. Тоді окремі транзакції можуть підпадати під юрисдикцію приватного міжнародного права, не порушуючи права продавців та покупців.

69. *Розподілення ОВК серед приватного сектору.* Альтернативним варіантом є безпосереднє розподілення одиниць визначеної кількості спонсорам приватних проєктів. Тоді Україна уникне труднощів та затримок стосовно обговорення угоди; Уряд не буде переказувати одиниці визначеної кількості іншим державам, але вповноважить на це приватні компанії.

РЕЗЮМЕ

70. Потрібне прийняття вітчизняного законодавства для визначення та роз'яснення повноважень для виконання торгівлі ОВК та створення СЗІ. Програмна та довгострокова СЗІ, яка включає приватних бенефіціантів та нові адміністративні функції може вимагати прийняття формального права. Однак, виконавчі повноваження України можуть бути достатніми для проведення операцій з переказом ОВК для простих операцій з залученням лише суверенних сторін. СЗІ може бути запроваджена шляхом затвердження урядових указів до прийняття формального права; Уряд обрав подібний шлях для спільного впровадження.

71. СЗІ повинна бути створена з належною повагою до бюджету, державної допомоги та законодавства про конкуренцію.

72. Перші контракти продажу ОВК ймовірно будуть укладені між суверенними сторонами. Якщо Україна в законодавчому порядку прийме концепцію та рамки для СЗІ та вповноважить урядовий орган на підписання угод, тоді окремі операції підпадатимуть під юрисдикцію приватного міжнародного права, не порушуючи права продавців і покупців, що, ймовірно, станеться швидше, ніж підписання угоди відповідно до публічного міжнародного права.

Розділ 4. Можливі структури операцій з ОВК

У цьому розділі описуються основні характеристики операцій з СЗІ, аналізуються ризики та переваги, пов'язані з різною структурою, наводиться резюме структур операцій та розглядаються процеси продажу.

73. Перед проведенням операції з ОВК Україна повинна буде зважити ризики та переваги, пов'язані з торгівлею товаром, який має наступні незвичайні характеристики:

- Активи, які визначаються регуляторними актами, існують у рамках міжнародного права і залежать від політичної волі та підтримки
- Будуть введені в дію тільки в 2008 році
- Можуть переказуватись лише в межах чинної системи реєстрації викидів
- Країни можуть набувати та втрачати право на передачу ОВК
- Ринок ОВК і вартість ОВК не визначені.

Вказані чинники впливатимуть на стратегію України у сфері торгівлі ОВК. Уряд України повинен прийняти рішення щодо низки питань, включаючи питання участі в операціях, визначення часу продажу та постачання ОВК і “озеленіння”. Далі Україна повинна буде розробляти стратегії відбору покупців та визначення механізму ціноутворення.

ПРОДАЖ ДО ТА ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ ВИМОГ ПРИЙНЯТНОСТІ МТВ

74. Оскільки ОВК не можуть переказуватись до 2008 року, Україна могла б прийняти рішення вступу в ринок зараз на основі термінового контракту, або в спотовий ринок при досягненні вимог прийнятності на майбутню дату. Порівняння термінової та спотової торгівлі наведено в Додатку С.

75. У цьому звіті розглядається рівень цін в межах €1 та €10 за ОВК, що відображає невпевненість на ринку вуглецю, включаючи зобов'язання після 2012 року, що пояснюється тим фактом, що ринок знаходиться у процесі становлення, існує незначний попит та кількість покупців, та тим, що ОВК не можуть використовуватись для досягнення відповідності до СТВ ЄС. Більшість ризиків можна виключити шляхом створення надійної та прозорої СЗІ, передбаченням договірних умов, забезпеченням гарантій, придбанням страхових полісів, тощо.

76. Через вище наведені причини та завдяки тому, що цілий ряд країн з перехідною економікою (наприклад, Румунія, Болгарія, Словачів та Латвія) вже активно обговорюють торгівлю ОВК з потенційними покупцями ОВК, у цьому звіті наводяться рекомендації вступу України в ринок на ранньому етапі на основі термінових контрактів. Терміновий продаж міг би створити засади для України на ринку ОВК, забезпечити подальші зменшення обсягів викидів та розподілити або

зменшити операційні ризики. Ранній продаж Україною міг би створити широкую схему зелених інвестицій, яка б покривала різні сектори.

77. Форвардний продаж включає торгівлю одиницями визначеної кількості на майбутню дату постачання. Він несе більш високі ризики, ніж спотова торгівля, а ціна за одну одиницю зазвичай зменшена. Україна могла б проводити операції з форвардним продажем для майбутнього постачання одиниць визначеної кількості та/або для впровадження заходів з озеленіння. Фактична передача ОВК буде можливою лише після того, як країни виконають відповідні вимоги правочинності, що дасть їм змогу брати участь в Міжнародній торгівлі викидами (МТВ), а це станеться, ймовірно, не раніше 2008 року. Оплата могла б бути пов'язана з постачанням одиниць визначеної кількості, завершенням діяльності з озеленіння або майбутнім озеленінням, яке відбудеться за нижчу ціну.

78. **Форвардні продажі до 2008 року.** Існує низка можливих варіантів структуризації форвардних продажів ОВК залежно від визначення часу платежу та виконання заходів з озеленіння. Це, зокрема, такі варіанти:

- **Варіант 1.** Отримання авансової плати за ОВК під час виконання контракту. Озеленіння та переказ одиниць визначеної кількості повинні відбутись якомога швидше. Очевидно, покупці істотно знизять ціну, зважаючи на ризики того, що Україна не передасть ОВК або не здійснить їх озеленіння. Ризик невиконання Україною зобов'язань будь-який покупець вважатиме дуже високим, оскільки страхування на покриття цих ризиків може виявитися недоступним або вимагати неприйнятно високих витрат.
- **Варіант 2.** Отримання платежу під час постачання ОВК, однак до впровадження озеленіння. Покупці, очевидно, почуватимуть себе впевненіше, не оплачуючи авансом постачання ОВК. Ризик того, що не буде здійснено заходів з озеленіння, розподіляється між покупцем і Україною.
- **Варіант 3.** Отримання платежу під час постачання ОВК і здійснення заходів з озеленіння. Така схема обмежує вплив на покупця ризиків, пов'язаних з постачанням ОВК і реалізацією заходів з озеленіння. Однак надходження коштів до України розпочнеться лише після озеленіння, що вимагатиме, очевидно, застосування проміжного короткострокового фінансування.
- **Варіант 4.** ОВК постачаються частинами, виплати коштів здійснюються після постачання ОВК і часткового виконання заходів з озеленіння, але ОВК постачаються до повного завершення заходів з озеленіння. Цей варіант є більш розробленим різновидом варіанта 2. Кошти виплачуватимуться відповідно до узгодженого графіка виконання орієнтовних показників, однак до завершення заходів з озеленіння.

79. Зацікавлені та правочинні покупці ОВК приватного сектору, ймовірно, вимагатимуть великих знижок завдяки існуванню ризику при постачанні (Варіант 1). Вони можуть взяти на себе ризик озеленіння (Варіант 2), але Варіант 3, який мінімізує їх ризик, ймовірно, буде оптимальним вибором. Урядові покупці, ймовірно, будуть більше схильні до ризику, ніж приватні компанії. Однак, навіть покупці, які прийматимуть участь в міжурядових переказах, ймовірно, не багатимуть робити аванс коштів без отримання гарантій постачання або повернення коштів.

80. Оскільки ця система є новою і не перевіреною на практиці, схоже, що варіант 4 є найбільш збалансованим, максимізує розподіл ризиків і його доцільно було б застосовувати в перших транзакціях між урядами до 2008 року. Україна і покупець ОВК могли б підписати контракт, який б включав графік проведення оплати, пов'язаний з діяльністю щодо озеленіння, дати завершення і, врешті-решт, перекази ОВК. Така транзакція могла б бути структурована для передбачення часткового авансового платежу для того, щоб зробити її привабливою для України. Проміжними результатами могла б стати окрема діяльність, пов'язана з впровадженням схеми зелених інвестицій,¹ яка б контролювала оплату та якомога швидший випуск ОВК. В той час, коли ці підходи адекватні для здійснення пілотних транзакцій, вони не повинні домінувати в торгівельній стратегії ОВК України з наближенням 2008 року та зменшенням ризиків постачання.

81. *Продажі після набуття правочинності.* Після того, як буде підтверджено, що Україна задовольняє вимоги правочинності для участі в Міжнародній торгівлі викидами і буде створено міжнародну інфраструктуру для такої торгівлі (це станеться, ймовірно, у 2008 році), ризик, пов'язаний з постачанням ОВК, буде дуже низьким. Після того, як схему зелених інвестицій буде перевірено і вона почне впроваджуватися, потреба в авансових платежах зменшиться, оскільки регулярна передача ОВК і реалізація заходів з озеленіння забезпечать надходження готівкових коштів для нового управління та діяльності зі СЗІ.

82. Після того, як Україна набуде правочинності, вона зможе розпочати продаж ОВК на спотовому ринку. У рамках транзакції, що здійснюється на умовах "spot", Україна визначає в контракті, що або (а) вона зобов'язується спрямувати кошти від продажу ОВК на озеленіння, або (б) у разі, якщо озеленіння вже впроваджуються, продаж конкретної частини ОВК буде пов'язаний з вже виконаними конкретними заходами з озеленіння.

¹ Закон про впровадження плану чистого довкілля США визначає схожу вимогу до "помірного прогресу". Агентство охорони навколишнього середовища США виконує періодичні перевірки для забезпечення існування як ступеню, так і темпу прогресу виконання кінцевих цільових кінцевих термінів для США.

83. Україна може також надалі здійснювати продаж ОВК відповідно до довгострокових контрактів та/або контрактів з фіксованою ціною після 2008 року, взявши на себе зобов'язання постачати ОВК протягом кількох років. Як правило, у контрактах встановлюються конкретні дати, на які ОВК мають надходити до покупця разом з доказами того, що кошти використовуються на узгоджені цілі. Виплата коштів здійснюватиметься після постачання ОВК. Довгострокові угоди такого роду про продаж товарів можуть стати важливим елементом схеми зелених інвестицій, оскільки вони гарантують неперервність фінансування і передбачають виконання зобов'язань у рамках цієї схеми в майбутньому.

84. Складніша система торгівлі, наприклад, через фондову біржу, вимагатиме застосування певних методів примусового виконання зобов'язань щодо озеленіння, незалежної звітності та, можливо, незалежних гарантій озеленіння. Модель "сек'юритизації" Українського центру з питань зміни клімату описує такий механізм (Додаток D). СЗІ могла б прийняти таку модель, переважно тоді, коли в Україні буде існувати ліквідний ринок на одиниці визначеної кількості та буде створені надійні інституційні рамки, та існуватиме довіра до неї як продавця ОВК. Ринок може бути не готовий до такого підходу протягом першого періоду дії Кіотського протоколу.

Підхід до операції з ОВК

85. Угоди про схему зелених інвестицій можна укласти на двосторонній, багатосторонній чи синдикованій основі. Як альтернатива, Україна могла б емітувати одиниці визначеної кількості або одиниці зменшення викидів безпосередньо власникам проектів.

86. *Двосторонні угоди.* Найпростішим підходом до перших операцій може стати підписання двосторонньої угоди між Україною та кожним покупцем з укладанням окремих контрактів та погодженням конкретної процедури озеленіння. Україна може також торгувати на двосторонній основі, але з використанням стандартизованих контрактів, що дасть змогу знизити ціну транзакції. Однак навряд чи таку систему торгівлі можна буде впровадити до того часу, поки в торгівлі ОВК і у схемах зелених інвестицій не буде встановлено певної загальноприйнятої практики. Разом із тим, Україна мусить діяти обережно, щоб уникнути укладання різноманітних контрактів і погодження на надто численні різні умови з різними покупцями. Це може призвести до ситуації, за якої схемою зелених інвестицій буде неможливо управляти і зросте ризик неповного виконання зобов'язань, визначених цими угодами.

87. *Багатосторонні угоди.* У рамках багатосторонньої угоди Україна могла б прийняти рішення про продаж одиниць визначеної кількості декільком відібраним покупцям – урядам та провести переговори щодо однієї інституційної угоди та контракту. У разі більшого обсягу робіт зі складнішими узгодженими

заходами з озеленіння, може виникнути потреба в інституційному підході до розроблення програм і проектів, використання надходжень від продажу ОВК та в нагляді за діяльністю з озеленіння. Участь різних покупців сприятиме реалізації більш масштабних проектів і вдосконаленню управління ризиками, а Україна, ймовірно, заохочуватиме покупців приймати умови стандартних контрактів та угод.

88. *Синдикована угода.* У рамках синдикованого підходу Україна може укласти контракт з посередницькою структурою, яка представлятиме або Україну, або уряди країн-покупців; наприклад, іноземні приватні банки пропонують такі послуги урядам країн Східної Європи. За маржу або комісійну плату за синдикування від продавця чи покупця, або обох, посередник займається оцінкою операцій та програм схеми зелених інвестицій, виконує обов'язкове обстеження системи та проводить моніторинг виконання СЗІ. При оцінці останньої моделі Україна повинна приймати до уваги, чи бажає вона надати іноземним приватним компаніям мандат продажу. Як альтернатива, Україна може проводити оцінку інтересу місцевих банків стосовно надання позики в обмін на гарантії контракту ОВК, підтримуваного урядом.²

89. *Асигнування ОВК приватному сектору.* Україна могла б асигнувати одиниці визначеної кількості або одиниці зменшення викидів власникам проектів озеленіння, які б могли проводити прямі переговори з покупцями. У 2003 та 2004 роках на двох окремих тендерах Нова Зеландія пообіцяла надати ОВК та ОЗВ окремим проектам зі зменшення обсягів викидів. Замість того, щоб продавати ОВК за двосторонніми або багатосторонніми угодами СЗІ, уряд дав одержувачам ОВК право самим вести переговори про продаж безпосередньо з покупцями. Роль схеми зелених інвестицій за такого підходу полягає в ідентифікації відповідних критеріїв до проектів, відборі та оцінці проектів, проведенні моніторингу заходів з озеленіння та розподілі ОВК/ОЗВ серед спонсорів проектів після того, як вони продемонструють виконання узгоджених заходів з озеленіння. Ризиком такого підходу є те, що власники проектів, які отримують ОВК, можуть мати складнощі з продажем незначних обсягів ОВК урядам країн-покупців за хорошу ціну. Оскільки ОВК може мати високий ступінь роздрібнення, власники проектів, більш

² Більшість пропозицій від приватних банків поєднують надання позики разом з мандатом на продаж чи управління ОВК від імені країни-організатора. За цією схемою приватний банк забезпечує авансове фінансування для країни-організатора за дуже низькою базовою ставкою. Фінансування забезпечується погодженою кількістю ОВК. Як ОВК, так і кошти розміщуються на рахунку умовного депонування, а продавець разом з покупцем погоджуються щодо ряду проектів, які отримають фінансування. В якості альтернативи приватний банк робить аванс коштів на рахунок продавця та з часом отримує компенсацію від покупця. Приватний банк використовує операцію між урядами як заставу наданої позики. Часто приватні компанії також пропонують продаж ОВК. Якщо вони здійснюють продаж за ціною, яка є вищою за погоджену граничну ціну, тоді приватний банк отримує гонорар – погоджений відсоток від різниці між ціною продажу та граничною величиною. Якщо ОВК не можуть бути продані за або вище погодженої граничної величини, тоді позика підлягає поверненню.

ймовірно, продадуть ОВК представникам приватного сектора, зацікавленим у транзакціях з ОВК, як-от покупці, що працюють зі спекулятивними цінами, – можливо, представникам японського приватного сектора. Додаток Е детально описує приклад Нової Зеландії.

90. Перші операції, ймовірно, відбуватимуться між урядами. Лише Японія надала вповноваження своєму приватному сектору на володіння ОВК та обмежила його малою кількістю покупців. Іспанія, Італія та Японія виглядають найбільш зацікавленими кандидатами на проведення торгівлі з українськими ОВК, оскільки очікується, що ці країни матимуть труднощі з виконанням своїх зобов'язань за Кіотським протоколом. За цим сценарієм Україна б могла розглядати варіант підписання інституційної угоди та укладання окремого контракту з кожним (урядовим) покупцем.

ВИБІР ПОКУПЦЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНИ

91. Зараз не існує ринку ОВК, а також не існує ринкових цін. Україна може підвищити ціни на ОВК шляхом зменшення ризику постачання або шляхом проведення маркетингу, продажу та обговорення умов проведення операцій з ОВК незалежно від форми їх продажу, що допоможе мінімізувати розмір скидок та забезпечить кращі умови продажу.

92. Метод визначення покупців і встановлення цін тісно пов'язані між собою. Є кілька форм продажу, які може застосувати Україна, а саме:

- **Індивідуальні переговори.** Ця найпростіша форма продажу полягає в досягненні окремих угод, які прийнятні для кожної ситуації та відносин. Типовим прикладом таких переговорів є міжурядові перемовини.
- **Тендер.** (обговорювана процедура) Україна може запросити надання пропозицій від декількох покупців, обрати покупця та обговорити складні питання підписання контракту, які складно вирішити у стандартному процесі надання тендерних пропозицій.
- **Аукціон.** Ця форма продажу може забезпечити найвищий рівень конкуренції та прозорості. Але вона не може бути найбільш відповідним способом продажу для такого складного товару як ОВК, які прив'язані до виконання зобов'язань з озеленіння, особливо на початкових етапах становлення ринку. Крім того, ефективність процесу продажу, яку забезпечує аукціон, послаблюється обмеженою кількістю покупців.
- **Публічна пропозиція.** Вона може досягти дуже широких кіл покупців і, якщо її здійснити в регульований спосіб, сприяє підвищенню довіри з боку покупців. Однак через складність процесу публічної пропозиції і внаслідок потреби в інструментові, зрозумілому для покупців, вона може виявитись непридатною для ринку.

- *Тендер проектів.* Цей підхід “знизу – вверху” дозволяє Україні обирати проекти відповідно до опублікованих критеріїв та асигнувати одиниці визначеної кількості; потім власники проектів можуть здійснювати продаж ОБК за умови успішного впровадження проекту.

93. Форма продажу повинна ґрунтуватися на (а) об’ємі ОБК, які пропонуються; (б) плануванні продуктів від операцій з ОБК; (в) кількості покупців; та (г) видах покупців (уряди, вповноважені приватні компанії). Для здійснення ефективного продажу потрібні свідомі покупці. Тому для України було б корисним заздалегідь розповсюдити запрошення на аукціон чи тендер з детальним описом пропонуваної транзакції, включаючи інформацію про заходи з озеленіння, та проект контракту.

94. Україна повинна перевірити здатність потенційних покупців щодо участі в процесі продажу, оскільки основний попит на ОБК, ймовірно, походить від декількох країн, таких як Японія, Іспанія та Італія. Україна може розглянути варіант запрошення урядів для проведення координованих двосторонніх переговорів для визначення того, чи не перешкоджає їх вітчизняне законодавство в прийнятті участі в певних процесах продажу.

95. Багатосторонні переговори є варіантом досягнення індивідуальних угод, які можуть бути придатними при існуванні малої кількості покупців одиниць визначеної кількості України. Покупці, які виступають у синдикаті з іншими країнами, можуть проводити операції більш впевнено, заохочувати одне одного та бути впевненими, що процес відповідає принципам прозорості.

ПОКРАЩЕННЯ УМОВ ПРОДАЖУ

96. Стратегія України повинна керуватись принципами пом’якшення ризиків для покращення умов продажу своїх ОБК. Оцінюючи операційні ризики, продавці, ймовірно, прийматимуть до уваги, між іншим, структуру управління СЗІ, менеджмент та виконання Україною зобов’язань за Кіотським протоколом. Зобов’язання щодо озеленіння одиниць визначеної кількості несе у собі механізм покращення умов продажу.

97. Ідентифікація ризиків і управління ними має дуже важливе значення для торгівлі ОБК та успішного впровадження схеми зелених інвестицій; при цьому існують ризики як для України, так і для її партнерів у торгівлі ОБК; покупець, який відчуває великий ризик, буде намагатись отримати знижку на ціни ОБК, а продавець, який стикається з великим ризиком, буде прагнути підвищення мінімальної ціни (у Додатку F наводяться та обговорюються основні операційні ризики).

98. Україна стикається з такими основними ризиками:

- **Ризик, пов'язаний з невиконанням зобов'язань.** Україна бере на себе зобов'язання продати більший обсяг ОВК, ніж той, що реально може бути проданий, наприклад, внаслідок неправильної оцінки майбутніх рівнів викидів або недосягнення правочинності.
- **Ризик, пов'язаний із впровадженням озеленіння.** Уряд України бере на себе зобов'язання щодо постачання "озелених" ОВК, але виявляється неспроможним забезпечити фактичне впровадження заходів з озеленіння.
- **Ринковий ризик.** Він пов'язаний з істотними змінами ринкової ціни ОВК (наприклад, ціна падає до того, як уряд продає ОВК)
- **Кредитний ризик, пов'язаний з партнерами.** Він пов'язаний з тим, що партнер, якому Україна продала ОВК, не може їх оплатити

99. До ризиків, які передбачає покупець, належать, зокрема, такі:

- **Ризик, пов'язаний з постачанням.** Україна не матиме змоги продати визначений у контракті обсяг ОВК, наприклад, внаслідок завищеної оцінки своєї пропозиції, або внаслідок того, що вона не бажає надалі виконувати контракт, або внаслідок спорів чи проблем з виконанням вимог правочинності та ін.
- **Ризик, пов'язаний із озеленінням.** Не виконуються зобов'язання щодо озеленіння, внаслідок чого вартість ОВК є нижчою, ніж це передбачав покупець.
- **Ризик, пов'язаний з ринком.** Ринкова ціна на одиниці визначеної кількості змінюється, наприклад, спостерігається підвищення ціни до проведення купівлі ОВК урядом.
- **Політичний ризик.** Транзакції, що виконуються, є неприйнятними з погляду політики, тому що платники податків не впевнені у необхідності виконання зобов'язань з озеленіння.

100. Більшість цих ризиків можна пом'якшити, якщо будуть функціонувати належні схеми озеленіння. Якщо ж ці схеми ще не працюватимуть, то питання ризиків можна буде вирішити за допомогою встановлення відповідних умов у контрактах, надання гарантій, купівлі страхування, тощо.

АВАНСОВІ ПЛАТЕЖІ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

101. Україні знадобляться ресурси для створення схеми зелених інвестицій, а також для:

- Ідентифікації проектів на стадії підготовки,
- Фінансування початкової проектної документації,
- Забезпечення авансового проектного фінансування,
- Забезпечення проміжного фінансування, якщо Україна створить схему зелених інвестицій перед набуттям правочинності для переказу одиниць визначеної кількості, що відбудеться скоріше до 2008 року.

102. Сьогодні покупці ОВК не бажають робити авансові платежі. Переважна частина платежів від покупців за операціями СЗІ, ймовірно, матиме місце при переказі одиниць визначеної кількості та/або при запровадженні діяльності з озеленіння, що означає, що Україна повинна знайти авансові кошти для реалізації СЗІ. Існує декілька варіантів, які б могла розглянути Україна:

- *Прив'язати операції до ринку цінних паперів України* — Український центр з питань зміни клімату розробив модель “сек'юритизації” для забезпечення в Україні авансових надходжень для діяльності з озеленіння, але це вимагає зрілого та ліквідного ринку одиниць визначеної кількості та надійних інституційних рамок. Дивіться Додаток D для отримання детальної інформації.
- *Отримати проміжне фінансування від комерційних банків* — досвід інших країн Східної Європи показав, що банки приватного сектора зацікавлені в пропонуванні проміжного фінансування для покриття проміжку між створенням СЗІ та отриманням коштів від покупців ОВК. Україна могла б дослідити потенціал авансування коштів приватними банками на користь схеми зелених інвестицій.
- *Отримати авансовий платіж від державних та приватних покупців ОВК* — суверенні покупці, ймовірно, розподілять ризик виконання зобов'язань Україною. Уряди та суверенні покупці можуть використовувати ресурси як традиційний засіб міжнародних відносин для обмеження ризику. З іншого боку, приватні фінансові установи або багатосторонні позичальники можуть запропонувати терміновий контракт продажу (ймовірно за зниженою ціною) або позику, забезпечену контрактом продажу ОВК. Установа, яка фінансує ці заходи, може зазнавати ризики не постачання та вимагати урядових гарантій або отримати певні запевнення або гарантії для мінімізації ризиків неповернення авансових платежів. Фінансисти можуть також досягти зменшення своїх ризиків шляхом переказу надходжень від ОВК на рахунок “ескроу” (рахунок умовного депонування), а кошти можуть переказуватись в Україну з цього рахунку лише при досягненні проміжних результатів (таких як виконання критеріїв прийнятності).

103. Можна розглядати часткову гарантію ризиків для пом'якшення ризику постачання, пов'язаному з ринком цінних паперів або проміжного фінансування. Доступний цілий ряд механізмів пом'якшення багатосторонніх політичних ризиків для підтримки інвестицій приватного сектору в країні з економікою, що перебуває на етапі становлення. Інструменти пом'якшення ризику, доступні в Групі Світового банку (часткова гарантія ризику Світового банку та гарантія БАП) та в ЄБРР, розраховані на прийняття стратегічних та урядових ризиків виконання. Попри те, що ці інструменти гарантії подібні у своїй концепції, існують інституційні розбіжності. Однак, ці інструменти пом'якшення ризику можуть

співпрацювати на основі спільного фінансування для забезпечення пакету покриття стратегічного ризику. Такі інструменти потрібно розробити для покриття ризиків, пов'язаних з роботою уряду та компаній, контрольованих урядом.

КОНТРАКТ ПРОДАЖУ ОВК

104. Контракт між продавцем та покупцем може включати наступні характерні риси:

Основні договірні умови

- Об'єми, дати та ціни,
- Графік проведення оплати, включаючи проміжні результати, які впливають на оплату,
- Графік постачання ОВК або певні події, які впливають на зобов'язання щодо переказу (такі як досягнення озеленіння),
- Правила, які визначають переказ одиниць визначеної кількості,
- Умови невиконання зобов'язань та засоби,
- Зобов'язання щодо звітування.

Озеленіння

- Зобов'язання щодо озеленіння уряду, який виконує продаж, можливо з описом асигнованих проектів озеленіння,
- Моніторинг та перевірка озеленіння.

Також контракт може містити

- Договір опціону стосовно проведення подальших купівель (опціони кол/пут),
- Визначальні аспекти, що впливають на ціни на основі ринкових рушійних механізмів для врахування фундаментальних змін цін на ОВК.
- У випадку рамкової угоди між урядами – угода повинна передбачати залучення приватних компаній у схемі зелених інвестицій,
- Можливість поширення угоди в об'ємі та часових рамках,
- Умови обліку, які визначають розголошення інформації про рахунки СЗІ учасникам процесу,
- Можливість переасигнування коштів на варіанти озеленіння з метою поширення успішних операцій.

РЕЗЮМЕ

105. Торгівельна стратегія України повинна керуватись пом'якшенням ризику для посилення умов продажу ОВК. Проведений огляд визначив, що більшість ризиків може бути пом'якшена шляхом створення надійної та прозорої СЗІ, передбаченням договірних умов, гарантій, купівлі страхування, тощо.

106. Якщо Україна зробить ранній вступ у ринок шляхом здійснення підходу у вигляді термінового контракту, перші операції, ймовірно, відбуватимуться між урядами та будуть обмежені малою кількістю покупців. За цим сценарієм Україна могла б розглянути варіант обговорення інституційної домовленості та самостійно підписати угоду з кожним (урядовим) покупцем.

107. Терміновий контракт, за яким ОВК постачаються частинами, платежі слідують за поставкою ОВК та частковим виконанням озеленіння, але решта ОВК постачаються до повного завершення озеленіння, здається пропонує найбільш збалансований підхід для України. Україна може також вирішити про досягнення домовленості про часткову авансову оплату для забезпечення фінансування СЗІ та впровадження проекту.

Розділ 5. Розробка схеми зелених інвестицій

У цьому розділі описується, як торгівля ОВК та схеми зелених інвестицій можуть бути організовані та керовані, та від яких установ та органів може потребуватись залучення.

108. Мета впровадження схеми зелених інвестицій (СЗІ) – забезпечення відповідального використання коштів, отриманих від продажу ОВК, і спрямування їх на заходи, які дають змогу скоротити викиди парникових газів та вирішити інші екологічні проблеми. Продавці зобов'язуються виконувати такі заходи для забезпечення екологічної цілісності Кіотського протоколу та забезпечення кращих умов продажу, але таке зобов'язання є добровільним, оскільки озеленіння не визначено у Кіотському протоколі.

109. У своїй найпростішій формі схеми зелених інвестицій могли б складатись з одного проекту, який частково фінансується з надходжень від операцій з ОВК. Операція з ОВК може включати надання запевнень покупцям стосовно того, що надходження від ОВК будуть використані для досягнення обговорених екологічних переваг. Наприклад, Україна могла б продати один мільйон одиниць визначеної кількості за €5 мільйонів. Ці надходження вона за домовленістю могла б використати для фінансування покращення енергозбереження в комунальному господарстві.

110. У своїй найскладнішій формі схема зелених інвестицій могла б включати багато установ та галузей; вона б могла регулярно продавати покупцям на аукціоні одиниці визначеної кількості відповідно до стандартних умов та стратегії повного продажу і торгівлі; вона б могла здійснювати управління цілого портфелю проектів і програм; вона б могла справити вплив на стратегію зміни клімату у всій економіці. Наприклад, якщо Україна отримає десятки мільйонів Євро завдяки операціям з ОВК та зробить численні та різні зобов'язання щодо озеленіння, цей варіант вимагатиме запровадження систематичного підходу.

111. У рамках цих крайнощів існує багато варіантів змін. Розмір та природа установ, які розбудовує Україна навколо ідеї схеми зелених інвестицій, буде залежати від об'єму надходжень, отриманих від продажу ОВК, тривалості зобов'язань щодо озеленіння та, перш за все, рівня стратегічного пріоритету цих питань. Україна повинна створити схему зелених інвестицій, яка відповідає рівню потреб ринку в ОВК відповідно до рівня проведених інвестицій.

112. Суверенні покупці шукають добре структурованих пропозицій для купівлі ОВК. СЗІ повинна бути побудована відповідно до стратегії уряду, управління торгівлею та озеленінням та мати надійне забезпечення, фінансовий та екологічний моніторинг та механізми звітування.

113. СЗІ повинна виконувати цілий ряд потенційно конфліктуючих між собою вимог:

- Бажання покупців асигнувати кошти для забезпечення того, щоб надходження від ОВК спрямовувались на погоджені проекти та програми або на діяльність з озеленіння (Додаток G).
- Вимога поєднання переказів ОВК та платежів, які здійснюються протягом першого періоду дії Кіотського протоколу, на діяльність з озеленіння, яка, ймовірно, матиме місце протягом або після цього періоду.
- Гнучке виділення бюджетних коштів та проведення інвестицій, оскільки діяльність з озеленіння, ймовірно, буде поєднана з багаторічними проектами та програмами.

114. У цьому звіті досліджуються два головних інструменти для структуризації СЗІ в рамках вітчизняного законодавства:

- Як спеціальний фонд в українському бюджеті.
- Як позабюджетний фонд.

Ці питання обговорені нижче разом з запропонованою організаційною структурою для міркувань стосовно повної СЗІ та фінансування.

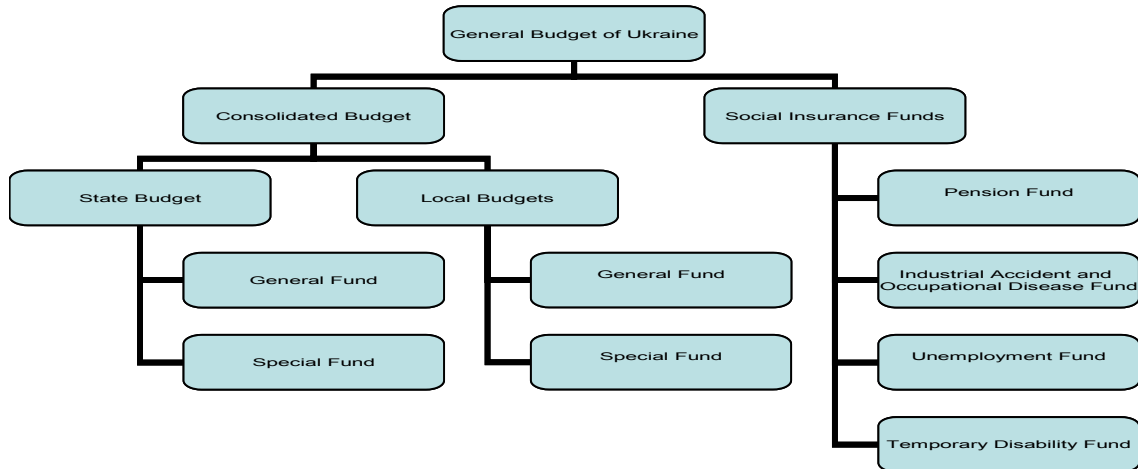
СЗІ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД В УКРАЇНСЬКОМУ БЮДЖЕТІ

115. СЗІ може виступати цільовою програмою в спеціальному фонді бюджету. У 2001 році Україна створила спеціальний фонд протягом реформи консолідації бюджету (див. Малюнок 2) для розміщення інвестиційних проектів уряду, які вимагали асигнування.³ Оскільки кошти СЗІ вимагають асигнування, спеціальний фонд дозволяв би направляти їх через бюджет, не порушуючи процесу консолідації бюджету.

116. Існуючі закони про державний бюджет унеможливають повне збереження надходжень ОВК протягом багаторічних часових рамок, оскільки фінансова система України ґрунтується на щорічних розподіленнях бюджету, що створює труднощі для виконання багаторічних зобов'язань щодо озеленіння. Таким чином, ідея спеціального фонду є ризиковою для захисту багаторічних проектів СЗІ. Хоча й кодекс про державний бюджет дозволяє існуванню багаторічних проектів у

³ Спеціальний фонд особливо пов'язаний з фінансуванням капітальних витрат, що становили 43 відсотки усіх витрат спеціального фонду в 2005 році та 67 відсотки усіх витрат капіталу. Витрати коштів спеціального фонду фінансуються за рахунок призначених джерел надходжень, визначених у законодавстві. В 2005 році понад 70 відсотків надходжень спеціального фонду складались з (а) плати за користування державними послугами (39.2 відсотки), (б) акцизних нарахувань за вітчизняні вироблені та імпортовані нафтопродукти та транспортні засоби (8 відсотків), (с) додаткових нарахувань до тарифів на електроенергію та опалення (6.3 відсотків), (d) мита на операції з купівлі – продажу з іноземними країнами (7.7 відсотків) та (e) надходження від продажу активів капіталу.

спеціальному фонді, на практиці такий підхід був проблематичним для цільових програм уряду (які за законом створюються на багаторічній основі). Незадовільне фінансування призвело до затримки виконання або неповного виконання проєктів.

Примітка перекладача: на малюнку 2 наведені терміни та вирази мають наступні значення:

General Budget of Ukraine – Загальний бюджет України

Consolidated Budget – Консолідований бюджет

Social Insurance Funds – Фонди соціального страхування

State Budget – Державний бюджет

Local Budgets – Місцеві бюджети

Pension Fund – Пенсійний фонд

General Fund – Загальний фонд

Industrial Accidents and Occupational Disease Fund – Фонд страхування від нещасних випадків на виробництві та промислових захворювань

Special Fund – Спеціальний фонд

Unemployment Fund – Фонд безробіття

Temporary Disability Fund – Фонд тимчасової втрати працездатності

Джерело: Україна – Огляд державних фінансів (2006 рік).

Примітка: законодавство України не передбачає “Загального бюджету Уряду”; існують два окремих напрямки – “Консолідований бюджет” та позабюджетні фонди соціального страхування.

Малюнок 2. Організаційна структура загального бюджету Уряду України

Рамка 1. Цільове розподілення коштів – Основні переваги та недоліки

Цільове розподілення коштів стосується практики розподілення надходжень від особливих податків або груп податків/нарахувань для фінансування особливих послуг уряду. Природоохоронні органи часто захищали цільове використання надходжень від екологічних податків/нарахувань для фінансування екологічних проектів або через загальні бюджети, або через державні природоохоронні фонди, які підконтрольні Міністерству охорони навколишнього природного середовища.

Широко признано, що цільове розподілення коштів обмежує гнучкість, і, таким чином, потенційне ефективне розподілення ресурсів на найбільш соціально потрібне використання. Також накопичення схем цільового використання надходжень може призвести до розділення бюджету, що в певних випадках може стати важким для управління. Однак, при певних умовах цільове використання надходжень вважається ціною, яку варто сплатити для існування фінансування, що передбачається для проведення пріоритетних екологічних заходів, які б інакше не були запроваджені. Цільове використання надходжень також виявляє сильне поєднання надходжень з перевагами, що допомагає підвищити придатність нових податків/нарахувань і, таким чином, створює додаткові надходження для витрат уряду.

Економісти звичайно сперечаються з приводу цільового використання надходжень, в той час, коли міністерства фінансів часто стурбовані через ризики управління дезінтегрованими бюджетами. "Рекомендації ради ОЕСР щодо хорошої практики управління державними екологічними витратами" також передбачають, що, як правило, цільове використання державних витрат недоцільне, оскільки воно перешкоджає ефективному розподіленню ресурсів на потрібні соціальні цілі. Однак, можна вважати, що цільове використання надходжень є прийнятним, але повинно бути адекватно розрахованим та обмеженим до конкретних періодів часу, які потрібні для досягнення вказаних цілей програми витрат. Переваги та недоліки цільового використання витрат вимагають прийняття рішення щодо конкретних випадків по відношенню до запропонованих окремих схем цільового використання витрат. Деякі основні пункти за і проти цільового використання витрат наведені нижче:

Цільове використання витрат: За

- У стратегічному аспекті є популярним, оскільки воно підвищує прийнятність нових податків/нарахувань за допомогою сильного поєднання надходжень і переваг;
- Прозорість використання надходжень; досягається шляхом більшого усвідомлення платниками податків шляхів використання податків;
- Може бути корисним для фінансування спеціальних термінових екологічних програм.

Цільове використання надходжень: Проти

- Прозорість
- Призводить до неефективних прикладів державних витрат;
- Може підірвати загальне управління державним бюджетом;
- Вводить суворі норми, які заважають адаптації до пріоритетів, що змінюються
- Може призвести до збільшення інвестицій та непотрібних витрат;
- Звичайно продовжується після часових рамок, потрібних для досягнення визначених цілей програми (приховані інтереси керівників фондів та бенефіціантів);
- Функції фінансування та заохочення у вигляді податків/нарахувань неясні.

Джерело: "Рекомендації ради щодо хорошої практики управління державними екологічними витратами," ОЕСР, Париж, ENV/EPOC/WPNER/(2005)1

117. Світовий банк та українські органи влади працюють у напрямку покращення багаторічного бюджетного процесу і таким чином пом'якшують цей ризик.

Запланований проект реформування управління державними фінансами Світового банку забезпечить технічну підтримку Міністерству фінансів у розробці багаторічної бюджетної програми. Таким чином можуть бути реалізовані покращення перед тим, як відбудуться потоки коштів СЗІ, зокрема, якщо Україна вирішить проводити спотовий, аніж терміновий продаж одиниць визначеної кількості.

118. Якщо схема зелених інвестицій буде цільовою бюджетною програмою у спеціальному фонді, вона не матиме автономного законодавчого статусу; замість цього Міністерство фінансів матиме на резервному рахунку надходження ОВК та щорічно розподілятиме їх на управління СЗІ для фінансування погодженої діяльності з озеленіння. Однак, ці заходи не заважатимуть розподіленню коштів на управління приватним компаніям за угодою трасту.

119. Потрібне здійснення наступних кроків для забезпечення хорошого виконання проекту СЗІ за допомогою спеціального фонду:

- Україна визначає в спеціальному фонді рахунок/код лише для СЗІ.
- Багаторічна природа схеми зелених інвестицій (та рахунок, створений з цією метою в спеціальному фонді) та зобов'язання фінансування та використання за допомогою спеціального фонду втілені в законодавчих угодах.
- Створення механізму закупівель – функції казначейства та аудиту є хорошими, але закупівля за державний рахунок містить значні ризики довіри, які повинні пом'якшуватись за межами систем уряду.

СЗІ ЯК ПОЗАБЮДЖЕТНИЙ ФОНД

120. Багато покупців ОВК можуть віддавати перевагу незалежній структурі, такій як окремий фонд, який забезпечуватиме відокремлення надходжень ОВК від державного бюджету України. Схема зелених інвестицій могла б складатись з однієї чи декількох незалежних юридичних осіб або як позабюджетний фонд⁴ для направлення надходжень СЗІ на діяльність з озеленіння.

121. З існуючих структур Державні фонди охорони навколишнього природного середовища ("Екологічний фонд") могли б потенційно забезпечувати структуру управління для схеми зелених інвестицій.

⁴ Болгарський фонд енергозбереження (БФЕЗ) або Румунський фонд енергозбереження (РФЕЗ) слугують прикладами спеціально створених державних фондів, які забезпечують інвестиції в заходи енергозбереження на комерційній основі. Якщо застосувати модель БФЕЗ до України, надходження від операцій з ОВК надходили б від покупця ОВК до Уряду (Міністерства, що представляє Уряд). За окремою угодою ці надходження могли б направлятись до фонду, створеному з цією метою.

Рамка 2. Потенціал екологічних фондів України

У 2001 році Датська консалтингова фірма COWI зробила оцінку обласних екологічних фондів (ОЕФ) України. Метою оцінки було надання допомоги Уряду України в її намаганнях раціоналізувати екологічні фонди шляхом ідентифікації ряду добре функціонуючих фондів, які б могли бути перетворені в ефективні фінансові установи. COWI оцінила роботу фондів разом з їх сформованим потенціалом виконання статутних функцій. Основні результати дослідження:

Обласні екологічні фонди є слабкими установами, яким бракує спеціальної інституційної або управлінської структури. Фонди знаходяться в управлінні Державного департаменту охорони навколишнього природного середовища, який є головним екологічним органом державного управління в 24 областях.

1. *Законодавчий потенціал.* Пріоритети часто не вказані в статутах фондів, що робить неясним, що керує пріоритетами між екологічними проблемами та діяльністю.
2. *Організаційний потенціал.* Управління фондами не мають формальної структури управління, призначеного штату та офісів. Фонди є простими бюджетними лініями без організаційної структури у своєму власному праві. Усвідомлення у фондах обмежене.
3. *Потенціал управління проектами.* Не є поширеною практикою використовувати типові заяви та приймати типові рішення, оскільки проекти невизначені.
4. *Фінансовий потенціал.* Існує прірва між сукупними надходженнями фондів та сукупними витратами, що вказує на те, що не всі ресурси розподілені на екологічні цілі.

COWI визначив Донецький ОЕФ, Запорізький ОЕФ та екологічний фонд Автономної Республіки Крим як три найбільш перспективні фонди. Ці фонди поділяють риси розташування в регіонах зі складними екологічними проблемами; в них працює персонал, зацікавлений в успішному впровадженні коштів; у своїх портфелях вони мають відносно велику частку інвестиційних проектів, та вони відносно добре профінансовані.

Джерело: Міністерство екології і природних ресурсів, Україна і DANCEE, Міністерство екології та енергетики, Данія, Дослідження потенціалу обласних екологічних фондів України, 2001 рік.

122. Покращена фінансова дисципліна ⁵ в Україні призвела до суттєвого збільшення надходжень у Фонд охорони навколишнього природного середовища. Однак, покращене фінансування не мало вплив на покращення впровадження

⁵ Україна, Огляд державних витрат (Етап I), Створення фінансового простору для зростання, Світовий банк, 25 травня 2006 року; ОЕСР, Огляд результатів роботи Державного фонду охорони навколишнього природного середовища України, Неопублікований попередній варіант, червень 2006 року.

фонду.⁶ Бюджетний паспорт не завжди захищає пере розподілення коштів між бюджетами Міністерства, а кошти звичайно розтрачуються на багатьох рівнях управління.⁷

123. Відповідно вважається, що екологічному фонду бракує довіри, необхідній для запевнення покупців ОВК приймати участь у схемі зелених інвестицій України. Позабюджетні заходи (наприклад, рахунок умовного депонування або позабюджетний фонд) також не відповідають теперішнім реформам державних фінансів, метою яких є консолідація бюджету. Таким чином не рекомендується впровадження СЗІ за рамками загальної фіскальної стратегії України.

ПОТЕНЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ СЗІ

124. Спочатку продаж ОВК буде, ймовірно, поєднаний на договірній основі з конкретними інвестиційними проектами або програмами. У міру розвитку ринку може бути бажаним здійснення послаблення цього поєднання для оцінки та реалізації діяльності з озеленіння, очікуючи майбутній продаж ОВК та для продажу одиниць визначеної кількості (разом з діяльністю або зобов'язаннями щодо озеленіння), коли ринок набере сили. Більш слабкі поєднання вимагатимуть існування сильніших установ і систем для забезпечення того, щоб діяльність продажу та озеленіння ОВК залишалась поєднаною.

125. Маючи на увазі вище сказане, а також бюджетні міркування, потенційна організаційна структура повної інституційної схеми зелених інвестицій представлена разом зі структурою управління на основі чотирьох стовпів:

- Професійне управління фондом групою управління;
- Фінансове управління групою, створеною при Національному банку;
- Наглядний орган для перегляду пріоритетів, стратегій, ефективності;
- Група управління ОВК, яка наглядає за позицією України стосовно виконання зобов'язань ОВК.

Все це показано на Малюнку 3. Ролі та відповідальність обговорюються нижче.

⁶ Для огляду місцевих екологічних фондів: Міністерство екології та природних ресурсів, Україна та DANSEE, Міністерство екології та енергетики, Данія, Огляд інституційного потенціалу обласних екологічних фондів в Україні, 2001 рік.

⁷ Бюджетна структура Державного екологічного фонду була перейнята на регіональному (обласному) та місцевому рівнях. У січні 2005 року в Україні існувало всього приблизно 9 900 екологічних фондів.

Малюнок 3. Потенційна організаційна структура повної інституційної СЗІ

СТВОРЕННЯ СТАТУТУ ДЛЯ СЗІ

126. Потенційні покупці виразили побоювання протягом обговорень зі Світовим банком стосовно того, що транзакції з ОВК та операції СЗІ повинні бути прозорими та підзвітними. Деякі неурядові організації мають побоювання стосовно того, що Україні бракуватиме потенціалу для ефективного використання надходжень від продажу ОВК.

127. Можливо Україна забажає визначити якісні принципи, які становитимуть основу для розробки та роботи СЗІ, та передбачити їх в початковому статуті. Наприклад, проводити роботу відповідно до принципів, а не довільно; залишатись прозорими та відкритими для коментарів суспільства; збереження незалежності від стратегічного втручання. Такі принципи створять довіру серед покупців та зацікавлених сторін, що дасть поштовх економічним перспективам для операцій з ОВК та збільшить стратегічний та соціальний капітал.

ВСТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ТОРГІВЛІ ТА УПРАВЛІННЯ СЗІ

128. Стратегія Уряду повинна передбачати підходи до торгівлі ОВК, розробки та управління СЗІ. Рішення про ряд питань стосовно об'ємів операцій з ОВК та погодження торговельних партнерів, організація та звітування СЗІ, пріоритетів для

озеленіння, погодження третьої сторони для фонду ОВК та управління проектом повинні відповідати іншим урядовим стратегіям. Наприклад в таких сферах і галузях як енергетична, транспортна, комунальна, освітня та закордонні справи.

129. Спочатку Україна повинна вирішити, який орган повинен відповідати за розробку торговельних стратегій ОВК та управління принципами СЗІ, а потім, як такий орган може забезпечити ефективне впровадження стратегії. СЗІ може залучати значні грошові суми, що означає, що стратегії щодо торгівлі ОВК та управління СЗІ можуть вплинути на бюджет України, виконання Кіотських зобов'язань та сфери суспільства та економіку, які отримують фінансування СЗІ. Такий широкий вплив на країну передбачає встановлення стратегії на урядовому рівні, більш вірогідно Кабінетом Міністрів.

НАГЛЯД ТА УПРАВЛІННЯ СЗІ

130. Хороша міжнародна практика показує, що фонди звичайно складаються з двох керівних органів:

- Наглядний орган, який відповідає, між іншим, за створення пріоритетів для витрат, встановлення внутрішніх стратегій, погодження річного плану та бюджету, внутрішній порядок роботи та портфелі проектів.⁸
- Група управління (виконання), яка відповідає за щоденну роботу фонду, таку як управління циклом проекту, фінансовий менеджмент та зовнішні відносини,

131. *Нагляд за торгівлею та управлінням СЗІ.* Важливо, щоб цей державний актив був добре керованим, стратегії належним чином впроваджені, а бажані результати були досягнуті. Для досягнення ефективності наглядовий орган повинен мати достатні повноваження для досягнення підзвітності управління СЗІ, включаючи право рекомендації стосовно припинення їх повноважень або заміни складу; незалежність від стратегічного тиску, проблем конфлікту інтересів або неналежного впливу; та фінансування разом зі стратегічною підтримкою на найвищих рівнях з метою виконання своїх обов'язків. Включення осіб, які представляють державні, приватні та комерційні компанії в наглядовому органі, могло б сприяти успіху, довірі, прозорості та підзвітності наглядового органу.⁹ Наглядний орган повинен також бути відкритим для представників покупців, якщо останні вимагатимуть цього.

⁸ ОЕСР, Перегляд роботи Державного фонду охорони навколишнього природного середовища України, неопублікований попередній варіант, червень 2006 року, ст. 20.

⁹ Домовленості, добре перевірені на польському ЕкоФонді, який управляє боргом для екологічних обмінів. Може бути використаний як приклад того, як зовнішні спонсори можуть бути залучені в нагляд за екологічною програмою витрат. Іншим прикладом є болгарський БЕЕФ, який управляється радою директорів, яка наглядає за всіма операціями фонду та складається з представників різних міністерств, а також приватного сектора.

132. Міжвідомча комісія з питань впровадження РКООНЗК наводить приклад існуючого міжвідомчого органу, який б міг виконувати наглядову функцію; Комісія включає заступників міністрів, науковців та представників громадськості та виступає в ролі наглядового органу у питаннях, пов'язаних з запровадженням РКООНЗК.

133. *Управління торгівлею ОВК та СЗІ.* Група управління виконує дві головні ролі: торгівля та переказ ОВК, а також управління СЗІ.

134. Україна повинна вповноважити державний орган для прийняття рішень щодо торгівлі та переказу одиниць визначеної кількості до початку розвитку складного ринку з акредитованими приватними трейдерами, які від імені уряду вповноважені для торгівлі одиницями визначеної кількості відповідно до встановлених умов. Це може включати ідентифікацію та відбір покупців, а також проведення переговорів та виконання договорів продажу - діяльності, яка вимагає прийняття рішень щодо об'єму одиниць визначеної кількості, які продаються, а також умов переказу ОВК.

135. Для управління проектом на стадії підготовки і озеленінням потрібне існування основної управлінської функції. Рекомендується, щоб контракт на основі показників роботи підлягав періодичному перегляду та обговоренню та укладався між відповідальним міністерством та керівником СЗІ для того, щоб дозволити існуванню прозорих, близьких відносин між стратегічними агентствами та технологічними компаніями.

136. Функція управління СЗІ може виконуватись Міністерством охорони навколишнього природного середовища або координуватись Міністерством фінансів з наданням технічної допомоги від Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Міністерства економіки. Втілення цієї групи в існуючу інфраструктуру може зменшити адміністративні витрати. Важливо, щоб установи були адекватно профінансовані та укомплектовані для уникнення недоліків Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.

137. Як альтернатива, ця роль може бути делегована приватним компаніям, але спершу Україні потрібно переглянути законодавчі рамки для забезпечення того, щоб приватні компанії були вповноважені формальним правом для реалізації своїх суверенних функцій.

138. Управління СЗІ може бути централізованим або децентралізованим.

- *Централізоване управління* — великий штат з достатнім досвідом міг би безпосередньо оцінювати та керувати проектами та програмами.

- *Децентралізоване управління* — основна група буде проводити найм та нагляд за компаніями для управління окремою діяльністю з озеленіння, якими можуть виступати компанії приватного управління фондом, галузеві експерти або неприбуткові організації, в залежності від потреб діяльності з озеленіння, якою вони керують.

Вибір між цими двома варіантами повинен керуватись прагматичними міркуваннями, пов'язаними з адміністративними витратами, потенціалом та досвідом існуючих установ, готовністю різних секторів надавати реалістичні

Централізоване корпоративне управління

проекти на стадії підготовки.

Делеговане аутсорсингове управління

Малюнок 4. Можливі моделі управління

139. Оцінка та нагляд за діяльністю з озеленіння можуть бути делеговані приватному сектору без внесення змін до існуючих законодавчих рамок. Контракти на основі показників роботи можуть бути підписані відповідно до періодичного огляду, а винагорода ґрунтується на попередньому гонорарі плюс заохочення для виконання, пов'язані з доходом від проведених інвестицій або квот на "озеленіння".

140. *Моніторинг і перевірка.* Покупці шукають запевнень стосовно того, щоб надходження від транзакцій підтримувались діяльністю з озеленіння та досягненням екологічних результатів.

141. Потрібне існування функції фінансового менеджменту з повною відповідальністю за виконання фінансових та фідучіарних обов'язків відповідно до міжнародних стандартів, включаючи проведення моніторингу фінансових потоків, підтримка рахунків та звітування. Процедури фінансового менеджменту і аудиту могли б відповідати типовим форматам міжнародного звітування, а контракти покупців ОВК могли б включати положення щодо цих форматів.

142. Група проведення моніторингу проекту (ГПМП) для міжнародних кредитних ліній, пов'язаних з Національним банком України, могла б стати потрібним кандидатом для виконання цієї функції. ГПМП забезпечує фідучіарний та фінансовий менеджмент рахунків умовного депонування разом з фінансовою звітністю щодо цілого ряду іноземних кредитних ліній. ГПМП організує тендери

серед місцевих банків для управління іноземними кредитними лініями та здійснює нагляд за їх виконанням. За роки свого існування ГПМП здобула довіру та повагу як в Україні, так і закордоном.

143. Україна могла б використовувати існуючі екологічні аудиторські компанії та акредитовані міжнародні фірми для затвердження проектів СВ і перевірки діяльності з озеленіння або для досягнення інших екологічних переваг. Як альтернатива (переважно довгострокова), Україна могла б розбудувати місцевий потенціал моніторингу екологічного виконання, використовуючи технічний досвід приватних компаній. Звіти про виконання моніторингу повинні бути оприлюднені.

ПЛАТА ЗА СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СЗІ

144. Якщо схема зелених інвестицій створюється як цільова програма у Законі України про державний бюджет, надходження від продажу ОВК зберігатимуться у Міністерстві фінансів на спеціальному резервному рахунку. Міністерство може щорічно розподіляти адміністративні витрати СЗІ на управління СЗІ, наглядову раду та функції управління ОВК. Щорічні асигнування можуть ґрунтуватися на багаторічному плані виконання бізнесу/ впровадження після перевірки досягнень і результатів та можуть включати кошти для покриття адміністративних витрат. Для утримання витрат на управління на низькому рівні, така система може підлягати аутсорсингу або призначатись для виконання існуючими установами. Спеціальні установи та функції повинні створюватись лише тоді, коли ринок та попит на ОВК опрацюють створення такої установи.

145. Кошти на розробку та впровадження пілотної транзакції СЗІ оцінюються в розмірі, що не перевищує 400,000 доларів США (плата зовнішнім консультантам та гонорари юристів), які можуть бути повернені за авансовим платежем.

РЕЗЮМЕ

146. Щоб запевнити покупців, що надходження від продажу ОВК будуть направлені на потрібні проекти та програми і що матиме місце озеленіння, у цьому звіті рекомендується створення СЗІ як цільової програми в спеціальному фонді бюджету України з довгостроковою природою програми, втіленої в законодавчі угоди Фонду. Це могло б забезпечити прозорість руху коштів та відповідало б фінансовій стратегії.

147. Пропонується загальна організаційна структура повної СЗІ з залученням професійного менеджера, який виконуватиме повноваження на основі контракту виконання роботи для управління торгівлі ОВК та діяльності з озеленіння, та наглядового органу для здійснення нагляду і фідучіарних цілей. Рішення про залучення в СЗІ не повинно обтяжувати бюджет, оскільки СЗІ може фінансуватись з надходжень від продажу ОВК.

Розділ 6. Використання надходжень

У цьому розділі робиться огляд верств населення та економічних галузей, які б могли отримати підтримку СЗІ, механізмів розподілу підтримки та критеріїв для визначення пріоритетів.

148. Надходження схеми зелених інвестицій можуть надавати підтримку інвестиціям в проекти, які зменшують обсяги парникових газів або забезпечують інші екологічні переваги, такі як зменшення промислових забруднювачів. Надходження СЗІ можуть підтримувати інші широкі ініціативи, такі як розбудова інституційного потенціалу, зміна стратегії або адміністративні витрати самої СЗІ.

ПОТЕНЦІАЛ ОЗЕЛЕНІННЯ УКРАЇНИ

149. Загальний потенціал озеленіння України залежить від ідентифікації зменшення викидів парникових газів або від інших екологічних проектів. Інші міркування при оцінці можливостей озеленіння включають комерційну обґрунтованість, потенціал для впровадження та поглинання, а для проектів державного сектора – знайдення фінансування від партнерів.

150. Додаток Н включає вказівку на потенціал озеленіння в дев'ятих галузях української економіки з великими обсягами викидів парникових газів. Він підтверджує, що існує значний потенціал для озеленіння, особливо в таких галузях, як паливна та енергетична, металургійна, комунальна та енергетична. В ньому обговорюються перешкоди на шляху до озеленіння та можливостей для озеленіння. Обсяги викидів парникових газів від добування палива, його транспортування та переробка є найбільшими в Україні.¹⁰ У фінансовому плані промисловість робить внесок в економіку за рахунок сільського господарства, що означає здійснення модальної зміни до галузей з найбільшими обсягами викидів ПГ.¹¹

¹⁰ Інвентаризація викидів парникових газів у 2003, 2005 роках.

¹¹ Профіль України в цифрах, Світовий банк, серпень 2005 року.

Таблиця 5. Викиди парникових газів у 2003 році

Діяльність	Викиди ПГ (Мт CO ₂ e)	Частка загального обсягу викидів (%)	
	Україна	Україна	ЄС-15
Видобуток, обробка, розподіл та транспортування пального	168.6	32.0	5.4
Виробництво заліза та сталі	96.3	18.3	0.4
Виробництво електроенергії та тепла	89.2	16.9	25.6
Промислове використання енергії	48	9.0	23
Споживання пального в житловому секторі	44.2	8.4	10.8
Сільське господарство	32.1	6.1	9.8
Поводження з відходами	15.3	3.0	2.0
Транспорт	10.0	1.9	21.6
Усього	503.7	95.6	98.6
Викиди та/або поглиначі	2004	1990	
Землекористування, зміни в землекористуванні та лісівництві	-32,137	-33,886	

151. У секторах з найбільшими обсягами викидів ПГ можливо не представлені всі можливості для діяльності зі зменшення обсягів викидів ПГ. Деякі галузі, такі як комунальне опалення, можуть робити значний внесок у зменшення обсягів викидів у секторі виробництва енергії та тепла при належному цілеспрямованні заходів управління попитом. Збільшення лісових площ може мати додатковий вплив на викиди ПГ шляхом створення чистих поглиначів двоокису вуглецю.

152. Оскільки озеленіння є добровільним та не визначено в Кіотському протоколі, Україна може вирішити поєднати СЗІ з іншими пріоритетними проектами та програмами після досягнення домовленостей з покупцями, наприклад, при вирішенні таких проблем, як енергетична безпека та енергозбереження, або адаптаційні програми. Україна також може прийняти рішення про продаж одиниць визначеної кількості без озеленіння або володіння ними після періоду 2008-12 років.

153. Важливими є хороші проекти на стадії підготовки для СЗІ, які можуть бути впроваджені відносно швидко. При прийнятті Україною рішення про створення СЗІ, повинна бути проведена більш детальна оцінка сектора для ідентифікації високо пріоритетних та швидко впроваджуваних проектів, які будуть включені в проекти на стадії підготовки СЗІ. У цьому відношенні Світовий банк буде готовий надати Україні допомогу.

ОЗЕЛЕНІННЯ І КРИТЕРІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ОЗЕЛЕНІННЯ

154. Україна повинна встановити прозорі критерії для відбору проекту (напр., статус готовності та готовність до впровадження) для розробки проекту на стадії підготовки за СЗІ. Оскільки озеленіння буде обговорюватись між Україною і потенційними покупцями, може бути корисним розглянути основні принципи, якими буде керуватись стратегія озеленіння перед встановленням критеріїв для відбору проекту.

155. *Масштаб заходів з озеленіння.* Україна могла б сфокусувати увагу на озеленінні для зменшення обсягів викидів парникових газів, або вона могла б включити інвестиції для зменшення не парникових газів, щоб підтримати інші екологічні проекти або програми. Деякі покупці можуть забажати відношення 1:1 між кількістю проданих одиниць визначеної кількості і кількістю тон зменшення обсягів викидів, які були досягнуті шляхом використання надходжень ОВК, але це питання для обговорень, частково тому, що певні проекти можуть досягти менші об'єми зменшення ПГ, але можуть створити інші екологічні переваги. Потенційні покупці приймуть більш широкий масштаб заходів з озеленіння, якщо пріоритетом продавця буде проведення таких заходів, як очищення води, поводження з відходами, екологічно збалансований розвиток сільського господарства та транспорту.

156. *Економічне втручання.* Стратегічні принципи, прагматизм та інші міркування можуть вплинути на рішення України щодо критеріїв озеленіння та щодо того, як вкладати гроші в економіку. Україна може забажати уникнення отримання субсидій або забезпечення стимулів для зміни поведінки шляхом регулювання або створення ринкових механізмів.

157. *Державний сектор – приватний сектор.* Україна повинна буде вирішити, чи підтримувати компанії державного чи приватного сектора, чи обидва типи компаній, якщо надходження ОВК забезпечуватимуть субсидії власникам проектів? Чи повинна Україна підтримувати власників проектів або діяльність, яка не має доступу до капіталу? (напр., дуже застарілі підприємства централізованого опалення).

158. *Розмежування між прибутковими і неприбутковими компаніями.* Прибутковим компаніям часто отримати фінансування, у тому числі “вуглецеве” фінансування у рамках проектів спільного впровадження, порівняно нескладно. Для неприбуткових компаній залучити фінансування є значно складнішою справою. Надання підтримки неприбутковим проектам (наприклад, проектам енергозбереження в лікарнях) або інформаційно-просвітницьким кампаніям для населення (наприклад, кампаніям про енергозбереження) сприятиме встановленню рівноваги між заходами, призначеними для населення та економіки.

159. *Критерії для встановлення пріоритетів.* Багато секторів та видів діяльності можуть отримати переваги від надходжень від операцій з ОВК. Тому після того, як Україна встановить принципи стратегії озеленіння, вона повинна визначити критерії для встановлення пріоритетів для проектів та інвестицій.¹² Тоді Україна могла б запропонувати проекти на аукціонах або могла б покладатись на управління СЗІ для розробки проекту на стадії підготовки, основуючись на цих критеріях.¹³

160. Запропоновані критерії до озеленіння наведені нижче. Вони отримані від пропозицій озеленіння та в результаті обговорень з представниками Уряду України та галузевих експертів.

- **Життєздатність.** Якщо проекти показують життєздатність, фінансування СЗІ може просто забезпечити несподівані переваги, але деякі життєздатні проекти можуть потребувати коштів СЗІ для подолання перших перешкод. Наприклад, проектам може бракувати життєздатності через неадекватне початкове фінансування, притаманну низьку доходність, довгий період окупності, малий розмір проекту або ризику, які не може витримати приватний сектор. Деякі проекти можуть бути кваліфіковані на спільне впровадження, але вони можуть стикатись з деякими з вище наведених перешкод. Можливе покращення їх життєздатності за допомогою раннього або пізнього кредитування завдяки схемі зелених інвестицій.
- **Вартість витрат на зменшення викидів парникових газів.** Україна може встановити максимальну вартість витрат на 1 тону зменшення викидів CO₂. Підрахунок вартості витрат на зменшення викидів парникових газів є нелегким та може становити предмет маніпуляцій.
- **Якість проекту та зобов'язання.** Проект або програму необхідно належним чином підготувати з метою мінімізації ризику при постачанні; вони повинні мати досвідчених і відданих справі керівників і спонсорів; ця підготовка має супроводжуватися ретельним плануванням і оцінкою ризиків, а також розробленням детальних фінансових планів. Слід обрати також належний метод моніторингу та звітності про скорочення викидів або інші екологічні переваги.

¹² Встановлення набору критеріїв передбачає системний підхід до озеленіння, можливо, через запровадження широкої схеми. Такий підхід необхідний у разі, коли значні суми коштів залучаються завдяки численним продажам ОВК до того, як будуть узгоджені конкретні цільові показники для витрат цих коштів. Якщо продажі ОВК здійснюються частинами і цільові показники із озеленіння узгоджують на випадковій основі з кожним покупцем, то системний набір критеріїв не такий важливий.

¹³ Проекти Нової Зеландії зі зменшення обсягів викидів забезпечують приклад того, як структура стимулів і тендерний процес можуть бути використані для залучення приватного сектора в озеленіння. Отримані корисні уроки про важливість критеріїв розробки при відборі проекту. Див. Додаток Е.

- **Нагальність.** Україна могла б визначити пріоритети для проектів, які мають критичні часові рамки та можуть принести значні переваги від швидкого реагування. Наприклад, ситуація з підприємством централізованого теплопостачання із вкрай зношеним обладнанням, яке потребує ремонту перед наступним опалювальним сезоном, безперечно, потребує невідкладних заходів, і вплив цих заходів на скорочення викидів спостерігається дуже швидко.
- **Посилення дії та тиражування заходів.** Проекти, які досягають перевагу поза рамками своїх власних скорочень обсягів викидів мають додаткову цінність, оскільки вони стимулюють додаткове зменшення викидів на системній основі.
- **Порівняння запобіжних заходів і заходів, спрямованих на виправлення ситуації.** Запобіжним заходам слід надавати перевагу порівняно з виправними. Наприклад, найвищими темпами зростання обсягу викидів парникових газів у Західній Європі характеризуються викиди транспортними засобами.¹⁴ Найсерйознішу з усіх проблем можна вирішити завдяки належному плануванню та наданню підтримки збалансованим з екологічного погляду транспортним ініціативам до того, як викиди транспорту стануть найбільш загрозливою категорією викидів в Україні. Освітні заходи можуть сприяти зменшенню викидів у довгостроковій перспективі.
- **Ширша користь для суспільства.** Заходи, які дають користь суспільству загалом, такі як заходи із енергозбереження в (громадських) будівлях, інформаційно-просвітницькі кампанії. Однак схоже, що привабливість таких довгострокових заходів, для яких важко виконати кількісну оцінку, є низькою для потенційних покупців, які, очевидно, самі потребують просвітницьких заходів у цій сфері.
- **Обмежені можливості фінансування.** Сектори, такі як державне лісове господарство, які мають обмежені можливості щодо залучення фінансування, мають важливі соціальні причини для того, щоб не проводити приватизацію лісів. Водночас промислові підприємства мають кращий доступ до джерел фінансування.

ПРОЕКТИ ТА ПРОГРАМИ ДЛЯ ОЗЕЛЕНІННЯ

161. Після того, як Україна встановить критерії для озеленіння, вона зможе витратити надходження ОВК на широкий спектр інноваційних заходів з озеленіння. Спектр можливостей наведений нижче (це не вичерпний перелік).

¹⁴ Обсяги викидів у транспортній галузі в ЄС-15 збільшились на 26 відсотків протягом 1990 та 2004 років. Європейське екологічне агентство, Річний звіт про інвентаризацію викидів парникових газів в ЄС протягом 1990-2004 років та звіт про інвентаризацію 2006 року – подання до секретаріату РКООНЗК-, Брюссель (2006 рік) 154.

162. *Освіта*. Надходження могли б підтримати довгострокові просвітницькі заходи, підвищуючи усвідомлення та заохочуючи участь громадськості у боротьбі з проблемою зміни клімату.

163. *Фінансові схеми*. Надходження могли б підтримати фінансові схеми, які заохочують інвестиції в діяльність зі зменшення обсягів викидів, такі як венчурні фонди капіталу чистої енергії або сталі банківські продукти.

164. *Стратегії та усунення перешкод*. Надходження могли б бути використані для розробки чи впровадження стратегій чи нормативних актів, метою яких є зменшення обсягів викидів ПГ, включаючи припинення регуляції енергетичного сектора або обов'язкові стандарти енергозбереження для будівель.

165. Стратегії можуть усувати перешкоди, які заважають підприємствам зменшувати обсяги викидів; наприклад, підвищення цін на електроенергію до ринкового рівня може створити стимули для ефективного енергоспоживання. Хоча підвищення ціни може дати поштовх політичній протидії, кошти СЗІ можуть бути використані як допомога бідним домогосподарствам для проведення адаптації, або для підвищення громадської свідомості та побудови стратегічного консенсусу для ефективного енергоспоживання.

166. Однак, при розробці таких втручань важливо досягти баланс між заходами постачання та попиту, як це було продемонстровано міжнародним досвідом в енергетичній та екологічній стратегії. Наприклад, проект відновлюваних джерел енергії, субсидований СЗІ, зазнає краху, якщо не існуватиме контрзаходів для створення сталого попиту на енергію, отриману з відновлюваних джерел. Субсидовані проекти енергозбереження зазнають невдачі, якщо не існуватиме контрзаходів для подолання проблеми нестачі в експертах та інженерах, які спеціалізуються в енергозбереженні.

167. *Проекти*. Надходження могли б підтримати проекти державного та приватного сектора, які зменшують обсяги викидів парникових газів, включаючи проекти у широкому спектрі галузей, таких як енергетична, комунальна, транспортна, сільськогосподарська, гірничо-промисловість, важка промисловість, тощо. Однак, одним з недоліків такого вибору є ув'язнення в трясовині неуспішних проектів, через що дарма витрачатимуться ресурси та час. Суворе застосування критеріїв відбору проектів може пом'якшити цей ризик. Проекти, що досягають інших екологічних переваг, можуть також бути підтримані. Серед таких проектів варто зазначити зменшення рівня викидів інших забруднювачів або покращення екологічного моніторингу.¹⁵

¹⁵ Міністерство з надзвичайних ситуацій України несе відповідальність за національну систему екологічного моніторингу, включаючи гідро метеорологічні послуги. Гідро метеорологічні спостереження дозволяють Україні оцінити та зареєструвати зміни в кліматі України, що

168. Вже існує структура фінансування проектів, які призводять до зменшення рівня викидів, а саме спільне впровадження. СЗІ могла б доповнити СВ та покращити переваги, оскільки СЗІ має гнучкість для підтримки проектів, які стикаються з перешкодами за СВ, де обсяги зменшення викидів важко перевірити, де часові аспекти перетинають 2012 рік, або для забезпечення гарантій постачання для проектів СВ. Схема зелених інвестицій могла б, наприклад, створити фонд, що поновлюється, який б попередньо фінансував розвиток проекту СВ, визначаючи розробку проекту та створюючи проектну документацію. В той час, коли торгівля ОВК обмежена періодом 2008–12 років, СЗІ може бути використана для досягнення зменшення обсягів викидів або інших переваг від проектів в періоди до 2008 року та після 2012 року, що б дозволило існуванню більш тривалого часу для підготовки проектів та їх впровадження.

169. Україні треба бути обережною та не перевантажувати схемами зелених інвестицій квазіструктури спільного впровадження. Передумовою успішного впровадження схеми зелених інвестицій є простота, а СВ є далеко не простою моделлю.

170. *Програми.* Фінансування могло б створити програми або ініціативи, які б могли слугувати прикладами для всієї країни. Таким прикладом могла б стати схема для покращення енергозбереження в громадських будівлях.

Як розподіляти кошти на проекти та програми

171. Механізми виплат розподіляють фінансування на проекти та програми озеленіння. Оскільки умови, за якими здійснюються виплати, впливають на поведінку одержувачів та результати проектів і програм, важливо розробити механізм поєднання між бажаною поведінкою та результатами. Умови виплат вимагають від України прийняття рішення стосовно того, чи повинен власник проекту робити повернення коштів СЗІ; чи повинні бути сплачені кошти з нарахованим відсотком; чи повинна очікувати схема зелених інвестицій відшкодувань, пропорційним ризикам, пов'язаним з її впровадженням; а також яким є вплив різних умов на "ринок", який має обслуговувати ця схема. У наступних параграфах описуються деякі механізми витрат, які може розглядати Україна:

172. *Участь у капіталі.* Розподіл коштів у формі участі в капіталі означає, що інвестор прагне отримати частину доходів від інвестування, але, водночас, несе ризик втратити гроші у разі невдачі. Участь у капіталі є дуже важливим інструментом розгортання діяльності у разі, коли приватний капітал не надходить

виникають внаслідок економічної діяльності, що, таким чином, формує базу для оцінки ефективності діяльності зі зменшення обсягів викидів у глобальному кліматі.

до підприємств у секторах, пов'язаних з управлінням викидами парникових газів. Інвестування у капітал дуже ефективно використовувалося багатосторонніми організаціями в Угорщині у 1990-х роках, наприклад, під час створення енергосервісних компаній (ESCO), подібних до Укреско .

173. *Боргові зобов'язання.* Розміщення коштів у формі боргових зобов'язань або гарантій (які з економічного погляду подібні до боргових зобов'язань) означає, що інвестор бере на себе менший ризик щодо інвестицій порівняно з ризиком, на який наражається інвестор у капітал, і, відповідно, може очікувати на нижчий дохід. У цій схемі закладається, що боргові зобов'язання будуть сплачені через узгоджений термін. Цей підхід може бути доцільним у разі, якщо уряд прагне неодноразово вкладати надходження від продажу ОВК у різні проекти протягом кількох років.

174. Схеми гарантування кредитів успішно впроваджувала Міжнародна фінансова корпорація (МФК) у країнах Центральної та Східної Європи для підтримки проектів енергозбереження. Такі схеми не заміняють банків приватного сектора, а радше допомагають їм брати на себе ризики у нових для цих банків сферах, допомагаючи їм набувати необхідний досвід. Схема підтримки відсотків схожа в тому, що компенсує банкам граничний ризик, пов'язаний з кредитуванням проектів скорочення викидів парникових газів, які можуть мати вищий ризик, ніж проекти, під які банки зазвичай дають кредити.¹⁶

175. *Гранти і субсидії.* У цьому разі від одержувача не вимагається повернути надані кошти інвестору або отримати від них економічний прибуток. Це може бути необхідним у випадках, коли підтримка надається неприбутковим цілям, або тоді, коли потрібна субсидія для того, щоб компанія отримала економічний прибуток від тієї частини фінансування, яка залишається, наприклад, для заохочення участі в галузі або у певній діяльності.

176. Гранти та субсидії можуть виявитися дуже корисним важелем для залучення фінансування, оскільки причина неспроможності знайти кошти для проектів зниження викидів парникових газів може бути не в суті проекту, а у здатності підприємця належним чином представити свою ініціативу фінансистам; цей інструмент успішно застосовувався для підтримки малого бізнесу в Сполученому Королівстві. Гранти можуть ґрунтуватися на результатах роботи та розраховуватися для розподілення коштів при досягненні погоджених результатів. На круглому столі за участю НУО було запропоновано використовувати гроші гранту на фінансування підготовки бізнес-планів і техніко-економічних

¹⁶ Запропонований також на круглому столі, організованому експертами з енергетичних питань у Києві (див. Додаток І).

обґрунтувань.¹⁷ Більшість освітніх та навчальних програм, ймовірно, фінансуватимуться на основі грантів.

177. Якщо Україна розглядатиме різні можливі форми механізмів розподілення для проектів та програм озеленіння, важливо розглядати інституції, найбільш придатні для розміщення цих продуктів. Як правило, установами, які найкраще розміщують *капітал*, є приватні інвестиційні фонди, керівництво яких має досвід в оцінці компаній, аналізі ризиків та веденні переговорів про інвестиційні транзакції. *Боргові зобов'язання* найкраще розміщують приватні банки або приватні агентства, до стандартних функцій яких належить оцінка ризику та попередня оцінка кредитів, і які нерідко мають мережу філій по всій країні, що полегшує доступ до реципієнтів. У Таблиці 6 наведені механізми та установи, які виконують розподіл коштів.

Таблиця 6. Механізми та установи фінансового розподілення

Механізм	Установа	Логічне пояснення
Інвестиції в основний капітал	Приватний фонд акцій	Приватні фонди акцій спеціалізуються в проведенні інвестицій в основний капітал. Вони найбільш успішні при оцінці ризику, обговоренні умов та керуванні діями інвесторів при здійсненні останніми інвестицій.
Позика, гарантія	Комерційні та державні банки	Комерційні банки спеціалізуються на оцінці кредиту, ефективному розподілі позик та моніторингу поточної роботи кредитора. Розгалужена мережа відділень сприяє розподілу позик або гарантій. Державні установи та державні банки найбільш придатні для надання гарантій.
Грант	Урядове агентство, неурядова організація, благодійна установа	Традиційно урядові установи розподіляють гранти. Розподіл грантів повинен бути у фінансовому плані більш суворим.

¹⁷ Короткий зміст круглого столу з НУО міститься в Додатку I.

РЕЗЮМЕ

178. Надходження схеми зелених інвестицій можуть надавати підтримку інвестиціям в проекти або програми, які зменшують обсяги парникових газів або забезпечують інші екологічні переваги, включаючи такі більш широкі ініціативи, як розбудова інституційного потенціалу, зміна стратегії або адміністративні витрати самої СЗІ. Україна повинна розглянути варіант створення прозорих критеріїв для відбору проекту (напр., статус готовності або готовність для впровадження) для розробки проекту на стадії підготовки.

179. Важливе існування хороших проектів на стадії підготовки для СЗІ, які можуть бути реалізовані відносно швидко. Існує значний потенціал для озеленіння, особливо в таких галузях як паливо енергетична, металургійна, виробництво тепла та електроенергії, промислове використання енергії, комунальний сектор, сільське господарство, провадження з відходами, транспортна промисловість та лісне господарство.

180. СЗІ могла б доповнити СВ та покращити переваги, тому що СЗІ має гнучкість для підтримки проектів, які стикаються з перешкодами за СВ, де зменшення обсягів викидів важко перевірити, де часові рамки охоплюють період після 2012 року, або надати гарантії постачання для проектів СВ.

181. Механізми фінансування, які використовує Україна для розподілення коштів, наприклад інвестування у власний капітал, обслуговування боргових зобов'язань, надання гарантій або забезпечення грантів, повинні бути ретельно розглянуті, оскільки це вплине на поведінку одержувачів та результат їх проектів та програм.

Розділ 7. Пілотна транзакція

182. Ринок торгівлі ОВК є нерозвинутим. Україна повинна почати зараз позиціонувати себе для того, щоб бути здатною успішно конкурувати до 2008 року з іншими продавцями. Україна може здобути репутацію надійного партнера шляхом досягнення та підтримки відповідності з міжнародними вимогами для торгівлі ОВК.

183. Україна повинна розглянути варіант вступу в ринок ОВК за допомогою простої пілотної транзакції (в межах 10 – 20 мільйонів ОВК) для перевірки готовності покупців до дій, а для України здобути не ризиковий досвід торгівлі ОВК.

184. Покупці виявили велику стурбованість з приводу існування надійного управління надходженнями СЗІ, аніж з приводу озеленіння надходжень СЗІ. Завершення кількох ранніх пілотних транзакцій забезпечить явне підтвердження того, що надходження від операцій з ОВК будуть належним чином керовані та інвестовані, та надасть покупцям впевненість стосовно того, що Україна зможе допомогти їм виконати їх зобов'язання за Кіотським протоколом. Купівля одиниць визначеної кількості в Україні може стати стратегічним життєздатним методом для країн Додатку-1 виконати свої зобов'язання відповідно до Кіотського протоколу, що збільшить вартість українського активу ОВК.

185. Успішне функціонування СЗІ в Україні не лише покращить довіру з боку покупців, але й також стимулюватиме участь приватного сектору в СЗІ. Загалом, політична нестабільність та особливо низький темп запровадження порядку погодження СВ негативно вплинули на довіру приватного сектора в Україні, що не заохочує його робити інвестиції в нові проекти.

186. Пілотна транзакція могла б знайти кошти для підтримки проектів озеленіння та управління торгівлею ОВК та СЗІ та перевірки законодавчих рамок і потенційних структур СЗІ, таких як відбір і оцінка проектів, фінансовий менеджмент, моніторинг та перевірка озеленіння. Приклади успішних операцій зроблять більш привабливими як СЗІ, так і СВ та полегшать залучення фінансування для подальших проектів.

187. Пілотна транзакція також відіграє важливу роль у встановленні поточних очікувань ціни. Край важливо застосування Україною прозорого механізму визначення ціни. Прийняття дуже низької ціни не піде на користь Україні.

188. Україна повинна розглянути наступні кроки для виконання успішної пілотної транзакції, які можуть бути виконані через декілька місяців. Пілотний продаж

зробить перевірку інституційних рамок, державних інвестиційних правил та забезпечить уроки, які могли б бути застосовані у більш загальній інституційній моделі та в регулятивних рамках. Пілотна транзакція могла б призвести до прийняття Урядом рішення щодо створення програмної схеми зелених інвестицій слід за виконанням наступних рекомендованих процедур:

- Міністерство охорони навколишнього природного середовища готує попередній варіант резолюції (для Кабінету Міністрів) для управління національними активами ОВК та участі в міжнародній торгівлі викидами; у резолюції повинні бути визначені критерії для озеленіння, відповідальність і принципи проведення обговорень та укладання пілотних продажів до встановленої кількості ОВК.
- Прийняти резолюцію Кабінету Міністрів, яка прокладає шлях до впровадження однієї чи декількох пілотних транзакцій.
- Розподілити відповідальність.
- Розробити пілотний продаж та підготувати документ про умови, який визначає цільові умови та строки.
- Обрати проект чи проекти озеленіння, які мають невеликий ризик та можуть бути швидко впроваджені, та додати до документу про умови стислий та переконливий опис проекту.
- Знайти трьох або чотирьох мотивованих покупців ОВК — наприклад, Італію, Японію, Іспанію - та створити чіткі часові рамки і процес для здійснення операції.
- Обрати найкращі умови покупців та завершити транзакцію до погодженого кінцевого терміну.

189. Зовнішні витрати на пілотну транзакцію оцінені нижче в Таблиці 7.

Таблиця 7. Зовнішні витрати на пілотну транзакцію

<i>Завдання</i>	<i>Продукти</i>	<i>Відповідальність</i>	<i>Оцінка витрат (зовнішніх)</i>
Розробка законодавчих та регулятивних рамок	Укладення та прийняття указу Кабінету Міністрів	Уряд з зовнішньою підтримкою	20 – 50 тис. дол. США
Структуризація транзакції	Ідентифікація пілотного проекту Консультації про СЗІ з потенційними покупцями	Уряд Уряд з зовнішньою підтримкою	 60 – 120 тис. дол. США

Таблиця 7. Зовнішні витрати на пілотну транзакцію

<i>Завдання</i>	<i>Продукти</i>	<i>Відповідальність</i>	<i>Оцінка витрат (зовнішніх)</i>
	Розробка та проведення переговорів щодо документу про умови	Уряд з зовнішньою підтримкою	60 – 120 тис. дол. США
Логістична підтримка	Включаючи переклад, редагування та друк матеріалів; розповсюдження	Уряд	20 – 30 тис. дол. США
Впровадження пілотної транзакції	Перевірка проміжних та кінцевих результатів	Зовнішні консультанти	40 – 80 тис. дол. США
	Нагляд, фінансовий та контрактний менеджмент	Уряд	

190. Якщо буде спостерігатись подальший попит на одиниці визначеної кількості України, наступні операції продажу можуть бути більш складними (що потенційно означає більші надходження для Уряду). Програмна схема зелених інвестицій могла б бути створена з використанням формального права, але установи повинні розбудовуватись у відповідь до збільшення попиту, не раніше.

191. Нестача мотивованих покупців, готових виконати пілотну транзакцію, може вказувати на недостатній попит; Україна може забажати відкласти продаж до посилення попиту, тому що дуже ранній вступ у ринок послабить її позицію.

Розділ 8. Короткий виклад питань та рішень

192. У Таблиці 8 показаний короткий виклад питань та рішень, описаних у попередніх розділах.

Таблиця 8. Короткий виклад основних рішень

Область	Основне рішення
Позиція на ринку	
Керівництво	Чи хоче Україна бути лідером або виступати в ролі того, що наздоганяє? Це визначає терміновість та пріоритет, які потрібно застосувати при створенні рамок для проведення операцій з ОВК. На кону репутація та економічні наслідки.
Співробітництво	Чи буде Україна співпрацювати з іншими країнами – продавцями щодо питання управління ризиками постачання для вирішення потенційної проблеми перенасичення ринку ОВК?
Положення за Кіотським протоколом	Чи хоче Україна просувати режим після 2012 року? Це б могло підтримати вартість ОВК за період 2008-2012 років.
Нормативні акти	
Регулятивний досвід	Уряд України повинен вирішити, чи пропонувати ОВК за СЗІ, яку кількість ОВК та чи здійснювати пілотну транзакцію, що потребує рішення Кабінету Міністрів для надання повноважень та діяльність міністерства у впровадженні та обговоренні. Впровадження більш складної СЗІ, яка включає приватні компанії, ймовірно, вимагатиме формального права, за яким буде створена СЗІ.
Критерії прийнятності за Кіотським протоколом	Для участі в торгівлі ОВК необхідно досягти та виконувати критерії прийнятності. Для цього необхідно присвятити політичну увагу та забезпечити достатні ресурси.
Використання надходжень від продажу ОВК	Відповідальні міністерства повинні досягти згоди щодо того, як засоби, за допомогою яких буде здійснюватись управління коштами схеми зеленого інвестування, будуть відповідати законам про бюджет, державну допомогу та конкуренцію.
Контракт продажу	Чи вступить Україна в угоду; чи буде здійснювати продаж відповідно до приватного міжнародного права або призначить ОВК приватному сектору?
Операції та ризик	
Сторони - контрагенти	Чи буде Україна підписувати контракти зі сторонами – контрагентами самостійно або багатосторонньо?
Структура	Чи буде продаж терміновим чи спотовим? Як буде здійснюватись мобілізація фінансування для озеленіння? Як будуть пов'язані операції з озеленінням?
Форми продажу	Які форми продажу будуть використовуватись – договірний продаж, тендер, аукціон, лістинг?
Ризик	Який ризик хоче прийняти на себе Україна у проведенні операцій? Як вона буде управляти операційними ризиками та проводити їх моніторинг?
Організація	
Високий рівень	Хто буде розробляти стратегії? Хто буде погоджувати стратегії стосовно

Таблиця 8. Короткий виклад основних рішень

Область	Основне рішення
відповідальності	торгівлі ОВК і схеми зелених інвестицій? Яким чином? Хто буде здійснювати нагляд?
Ступінь структуризації	Чи зробить Україна початок за допомогою неофіційної організації на випадковій основі, чи можливо вона придумає структуровану організацію з самого початку?
Розподілення оперативної відповідальності	Як відповідальність буде розподілена серед різних міністерств і установ?
Залучення приватного сектора	До якої міри буде залучений приватний сектор в управління чи функціонування торгівлі ОВК та схем зеленого інвестування, та на якій основі? Як буде проходити погодження, найм та звільнення серед представників приватного сектора?
Використання надходжень	
Області витрат коштів	Які критерії будуть прийняті для відбору областей для проведення витрат?
Відбір проектів	Які критерії будуть прийняті для відбору окремих заходів?
Моніторинг	Чи буде та як буде здійснений моніторинг та звітування щодо зменшення обсягів викидів? Яким чином?
Пілотна транзакція	
Пілотні транзакції	Чи відбудеться пілотна транзакція? Коли? В якому об'ємі?

Додаток А. Правові рамки торгівлі викидами та правочинність України

У цьому Додатку розглядається текст Кіотського протоколу, міжнародно - правової основи для торгівлі викидами, а також наслідки для покупців та продавців. Тут аналізується правочинність України для міжнародної торгівлі викидами.

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ РАМКИ ТОРГІВЛІ ВИКИДАМИ

Основною одиницею Кіотського протоколу є ОВК. Кожна одиниця дієво представляє право індустріально розвиненої країни (Додаток-1 РКООНЗК чи Додаток В Кіотського протоколу) згідно зі Статтею 3 Кіотського протоколу)¹ здійснювати у термін дії (2008-12) викид ємністю в одну метричну тонну двоокису вуглецю - еквіваленту парникового газу. Країни можуть купувати та передавати ОВК відповідно до Статті 17 Кіотського протоколу.

Одиниці торгівлі у Кіотському протоколі визначаються як "еквівалент однієї метричної тони двоокису вуглецю, підрахований за допомогою потенціалів глобального потепління, визначених рішенням 2/СР.3 або, згідно з останніми змінами, у відповідності до Статті 5".² Кожна з цих одиниць матиме власний серійний номер, за яким вона може бути відслідкована та відмічена у національних реєстрах, створених та діючих у країнах. Такі пронумеровані одиниці «обліку», були введені міжнародно-правовим актом – Кіотським протоколом, який не покладає зобов'язань на жодну приватну чи громадську структуру, а лише на країни, які його підписали та ратифікували. Це означає, що уряди створюють та володіють усіма правами щодо викидів. Таким чином, ОВК, випущені Україною, належать Україні.

Такі права мають бути приведені у відповідність до Маракеських угод, за якими «Кіотський протокол не створив та не надав жодного права чи повноваження щодо викидів будь-якого роду стосовно Учасників, згаданих у Додатку –1»³ У політичному контексті Кіотського протоколу це означає ...

- Кіотський протокол не створює права на викиди чи атмосферні права; він створює лише право на визначений обсяг забруднення у визначені часові рамки.

¹ Тут ми робимо посилання на «країни Додатку 1» чи на «промислово розвинених Учасників», маючи на увазі, що таке посилання передбачає надання ОВК згідно з Додатком В Кіотського протоколу.

² Рішення 16/СР.7, 17/СР.7 та 18/СР.7 Маракеських угод.

³ РКЗК/СР/2001/13/Add.2 Рішення 15/СР.7 Принципи, зміст та обсяг механізмів відповідно до Статей 6, 12 та 17 Кіотського протоколу, преамбула; Проект Рішення -/СМР.1 (Механізми), преамбула.

Надання ОВК не створює підстав для санкціонування у майбутньому речовин забруднення та не надає країнам, переліченим у Додатку-1, відповідних прав за рамками першого терміну дії (2008-12 роки).

Оскільки ОВК не представляє права власності безпосередньо в атмосфері, визнання прав ОВК видом власності за внутрішнім правом відповідає преамбулі Маракеських угод - можливість, врахована механізмами Кіотського протоколу, який чітко дозволяє приватним організаціям володіти ОВК та передавати їх. Учасники Кіото можуть санкціонувати участь приватних структур та брати на себе відповідальність за це, що можна здійснити лише, діючи в рамках внутрішнього законодавства.

За міжнародним публічним правом ОВК можуть вважатися правом, що базується на угоді; правовий статус ОВК за національним правом залежатиме від юрисдикції; класифікація ОВК матиме наслідки для їх інтерпретації за податковим законодавством та законодавством про банкрутство: чи підлягають вони відчуженню у разі належності приватним організаціям (тобто, чи може Україна відібрати їх з/без забезпечення компенсації власнику); які правила та нормативи (якщо існують) використовуються для здійснення передачі (тобто, чи угоди про продаж регулюються як фінансові інструменти?); чи можуть вони бути використані у якості забезпечення та ставати об'єктом, наприклад, податку чи застави.

Із запровадженням Схеми торгівлі викидами ЄС, країни ЄС отримали найбільш досконале законодавство у сфері прав на викиди; у більшості країн юридичні параметри таких прав залежать від контексту – правами на викиди можуть вважатися послуги, товари та дозволи в залежності від галузі законодавства.

ТОРГІВЛЯ ВИКИДАМИ ТА ГНУЧКІ МЕХАНІЗМИ

Кіотський протокол визначає обмеження для промислово розвинених країн на викиди парникових газів; країни можуть досягати цих цілей на внутрішньому рівні чи через такі механізми міжнародного ринку:

- *Спільне впровадження*. Купівля одиниці зменшення викидів здійснюється за проектами у Додатку-1⁴ («промислово розвинені») країни (біля 95 відсотків проектів базуються в країнах з перехідною економікою)⁵ за Статтею 6 Кіотського протоколу. Спільне впровадження дозволяє приватним та громадським структурам з однієї промислово розвиненої країни інвестувати у проекти зменшення викидів в іншій промислово розвиненій країні. В обмін на їх інвестиції чи обіцянку зробити оплату при постачанні, приватні та громадські структури отримують одиниці

⁴ Країни Додатку-1 – це країни, які погодилися на запровадження цілей обмеження викидів згідно з Кіотським протоколом та перелічені у Додатку 1 РКООНЗК та у Кіотському протоколі.

⁵ Механізм чистого розвитку/проекти спільного впровадження, Датський Центр Risø (20 червня 2006 року).

зменшення викидів від проекту, який зменшує обсяги викидів в рамках установлених норм;

- *Механізм чистого розвитку.* Проекти купівлі Сертифікованих зменшень викидів у країнах, що розвиваються, згідно зі Статтею 12 Кіотського протоколу
- *Міжнародна торгівля викидами* (торгівля ОВК). Серед країн Додатку-1 в рамках Статті 17 Кіотського протоколу. Міжнародна торгівля викидами дозволяє промислово розвиненим країнам передавати та отримувати одиниці визначеної кількості. Уряди можуть санкціонувати компанії торгувати одиницями визначеної кількості⁶. Міжнародна торгівля викидами є єдиним гнучким механізмом без існування формальних вимог щодо зменшення викидів для виправдання операцій. Це означає, що країни можуть розподіляти доходи від операцій МТВ без обмежень.

Країни з перехідною економікою можуть забезпечити притік інвестиційного капіталу, використовуючи спільне впровадження та гнучкі механізми МТВ. Механізм СВ вдосконалює проекти приватного сектору, підвищуючи прибуток від інвестицій, які зменшують викиди ПГ. Приватний сектор виявляє значний інтерес до проектів СВ, оскільки одиниці зменшення викидів, на відміну від одиниць визначеної кількості, можуть бути використані приватним сектором для виконання їх цілей відповідності за схемою торгівлі викидами ЄС. Підвищення попиту на одиниці зменшення викидів впливатиме на ціну різних кредитів, отже передбачається, що ціни на ОЗВ будуть вищими від ціни одиниць визначеної кількості. Тому схема зелених інвестицій не повинна негативно вплинути на попит щодо спільного впровадження, а має бути розробленою таким чином, щоб доповнювати та підсилювати можливості СВ.

У порівнянні зі СВ перекази ОВК мають ту перевагу, що вони можуть бути здійснені швидко і потенційна діяльність з озеленення може бути ініційована ще до початку фінансування. Вони також є менш чутливими до успіху індивідуальних проектів з розробки зменшень викидів. Таким чином, торгівля ОВК для промислово розвинених країн може бути ефективним інструментом зменшення ризику невідповідності, що водночас зменшує потребу в структурах, які б займалися оцінкою та моніторингом індивідуальних проектів в інших країнах.

Відповідність Кіотському протоколу – Критерії правочинності

Для участі в операціях з ОВК та, таким чином, у схемі зелених інвестицій, країни мають забезпечити відповідність критеріям правочинності, визначеним у рішеннях, прийнятих у рамках Кіотського протоколу.

Країни Додатку-1, включаючи Україну, мають дотримуватись цих вимог для того, щоб вони могли передавати одиниці визначеної кількості іншому учаснику

⁶ РКЗК/СР/2001/13/Add.2, Умови, правила та настанови щодо торгівлі викидами згідно зі Статтею 17 Кіотського протоколу, с. 53.

Додатку-1 для виконання своїх договірних зобов'язань в рамках операції з ОВК. Вимоги щодо правочинності є такими.

- Участь у Кіотському протоколі;
- Визначена кількість підраховується та реєструється відповідно до настанов та рішень;
- Існування національної системи оцінки викидів ПГ за джерелами та їх знищення поглиначами;
- Існування національного реєстру;
- Щорічне звітування відповідно до найновішого реєстру ПГ;
- Надання додаткової інформації (наприклад, по очисним об'єктам) стосовно визначеної кількості та завершення необхідного коригування і перерахунків.⁷

СТАН ПРАВОЧИННОСТІ УКРАЇНИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ВИКИДАМИ

До 31 грудня 2006 року кожна країна-учасниця Кіотського протоколу з Додатку-1 має надати Секретаріату РКООНЗК Початковий звіт, який би демонстрував існування усіх необхідних структур та систем для обліку викидів ПГ, оцінки визначеної кількості та тривалості терміну дії, а також звітував би про стан дотримання зобов'язань щодо зменшення викидів, визначених Кіотським протоколом.

Дотримання критеріїв правочинності Україною представлено у Таблиці А1. Консультанти, робота яких фінансується програмою Технічної допомоги ЄС країнам СНД (TACIS), допомагають Україні у підготовці інформації щодо визначеної кількості та реєстрів ПГ. Японський уряд схвалив грант Фонду розвитку стратегії та людських ресурсів (ФРСЛР), наданий через Всесвітній банк та спрямований на допомогу Україні у забезпеченні відповідності критеріям правочинності МТВ та у підготовці пілотної програми з озеленіння у промисловому секторі.⁸ Проте, Україна ще має встановити основні вимоги для отримання гранту та забезпечити необхідну експертну оцінку.

⁷ Рішення 18/CP.7 Маракеських угод, умови, правила та настанови щодо торгівлі викидами згідно зі Статтею 17 Кіотського протоколу. РКООНЗК присвятила спеціальну Інтернет сторінку підготовці четвертої національної доповіді країн Додатку-1: http://unfccc.int/national_reports/annex_i_national_communications/fourth_national_communications/items/3360.php

⁸ Проект Світового Банку «Озеленення та Модернізація Промисловості» (ОМП) розробляється з метою стимулювання промисловості до інвестування у створення сприятливих для навколишнього середовища умов під час модернізації, сприяючи таким чином запобіганню змінам глобального клімату. МОП може слугувати механізмом для демонстрації того, як прибутки від строкового продажу ОВК можуть використовуватися для досягнення додаткового зменшення викидів парникового газу та інших промислових викидів.

Офіційні представники України задекларували значний прогрес у розвитку інфраструктури торгівлі та здатність України відповідати всім критеріям для участі в міжнародній торгівлі викидами до кінця 2006 за умови, що нинішні програми досягнуть поставлених цілей та будуть виконані згідно плану. Разом з тим, покладання на національне програмне забезпечення, замість придбання однієї зі стандартизованих та перевірених систем реєстру, є ризикованим для України та партнерів, які покладаються на роботу українського реєстру.

Зокрема, Україна заявила про свій намір надати свій початковий звіт до кінця 2006 року. Після його отримання Секретаріат РКООНЗК повинен буде розглянути початковий звіт України разом зі звітами інших країн Додатку-1. Для того, щоб запобігти несприятливій ситуації розгляду цих звітів РКООНЗК у поступовому порядку, Україні рекомендувалося б надати свій початковий звіт якомога швидше. Угорщина, Японія, Нова Зеландія та Словаччина (17 жовтня 2006) вже надали свої початкові звіти для перегляду РКООНЗК.

Таблиця А1 . Стан відповідності критеріям правочинності

<i>Область</i>	<i>Стан</i>	<i>Сфери ризику</i>
Інвентаризація	Вчасне надання звітів про інвентаризацію. Україна надала Секретаріату РКООНЗК п'ять звітів про інвентаризацію (з 1990 по 2004 роки).	Експерти РКООНЗК підкреслюють необхідність існування чітких інституційних процедур для підготовки інвентаризації.
Національна система	На практиці не запроваджена. Постанова Кабінету Міністрів (№554 від 21 квітня 2006 р.) створила правову основу для національної системи. За роботу національної системи відповідає Міністерство охорони навколишнього природного середовища.	.
Реєстр	У стані розробки українськими спеціалістами. Програмне забезпечення було передане для сертифікації Службі національної безпеки. Реєстром опікуватиметься Центр з питань зміни клімату Міністерства охорони навколишнього природного середовища. Грант ФРСЛР допоможе створити офіс адміністратора реєстру та підготувати персонал.	Розробка Україною програмного забезпечення для реєстру створює технічний ризик запізень та невиконання. Перевірка реєстру може бути завершеною лише після випуску ОВК РКООНЗК та встановлення доступу до системи незалежних операцій, за допомогою якої вона повинна встановлювати зв'язок. РКООНЗК повідомила про свої плани відкрити

<i>Область</i>	<i>Стан</i>	<i>Сфери ризику</i>
		систему для приєднання національних реєстрів у квітні 2007 року.
Підрахунок визначеної кількості	Невирішені технічні питання – підрахунок визначеної кількості для початкового звіту. Технічні рішення щодо обліку викидів у конкретних секторах також ще мають бути прийняті. TACIS сприяє підрахунку визначеної кількості; додаткова допомога може бути надана з боку гранту ФРСЛР.	
Додаткова інформація про визначену кількість	Завершено – У національних звітах міститься додаткова інформація про визначену кількість.	

^a Стаття 6 Постанови №554 від 21 квітня 2006. Міністерство охорони навколишнього природного середовища несе відповідальність за збір інформації щодо викидів ПГ від виконавців на місцевому рівні, а також за розробку плану підготовки інвентаризації, оновлення інформації про коефіцієнти викидів та поглиначів, забезпечення доступу громадськості до висновків щодо проведеної інвентаризації, надіслання звітів про інвентаризацію до Секретаріату РКООНЗК та архівацію інвентарних даних.

^b Другий національний звіт України з питань зміни клімату (Київ, 2006 рік).

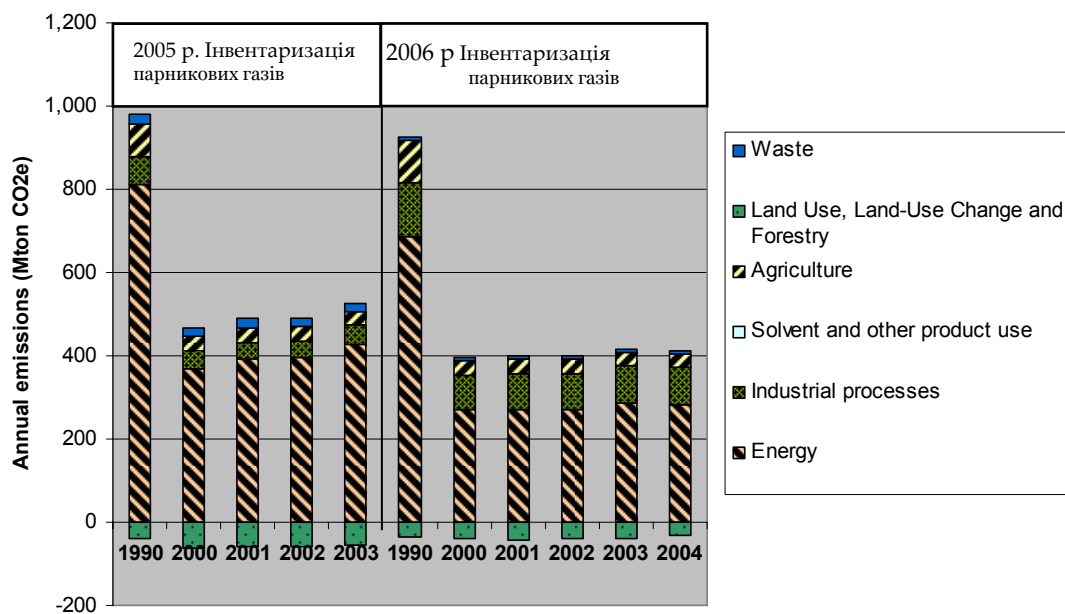
Додаток В. Інвентаризація парникових газів в Україні

У цьому Додатку розглядаються зміни в інвентаризації парникових газів в Україні протягом певного часу.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ

Україна опублікувала свою останню інвентаризацію парникових газів, який охоплює викиди у період з 1990 по 2004 рр., у травні 2006 року.¹ Ця нова інвентаризація значно відрізняється від минулорічної, яка стосувалася періоду з 1990 по 2003 роки, оскільки у версії 2006 року була відкоригована оцінка викидів щодо секторів поводження з відходами, енергетики та промисловості. У цій останній версії обсяги викидів 2003 року у секторі поводження з відходами були зменшені на 61 відсоток, а у енергетичному секторі на 33 відсотки, в той час як обсяги викидів у промисловості майже подвоїлись. Згідно версії 2006 року загальний рівень викидів за 2003 рік зменшився на 20 відсотків.

Малюнок В1. Інвентаризація парникових газів в Україні — прогнози щорічних обсягів викидів

Примітка перекладача:

На малюнку В1 наступні терміни та словосполучення мають такі значення

¹ Міністерство Охорони навколишнього природного середовища України (2005), Національний звіт про інвентаризацію парникових газів в Україні, 2003 –Том 1-, Київ. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (2006), Национальный отчет о кадастре выбросов парниковых газов и их поглощения в Украине за 1990-2004 гг, Киев.

Annual emissions - Щорічні викиди

Waste – Відходи

Land Use, Land-Use Change and Forestry – Землекористування, зміни в землекористуванні та лісовому господарстві

Agriculture – Сільське господарство

Solvent and Other Product Use – Використання розчинників та інших продуктів

Industrial Processes – Промислові процеси

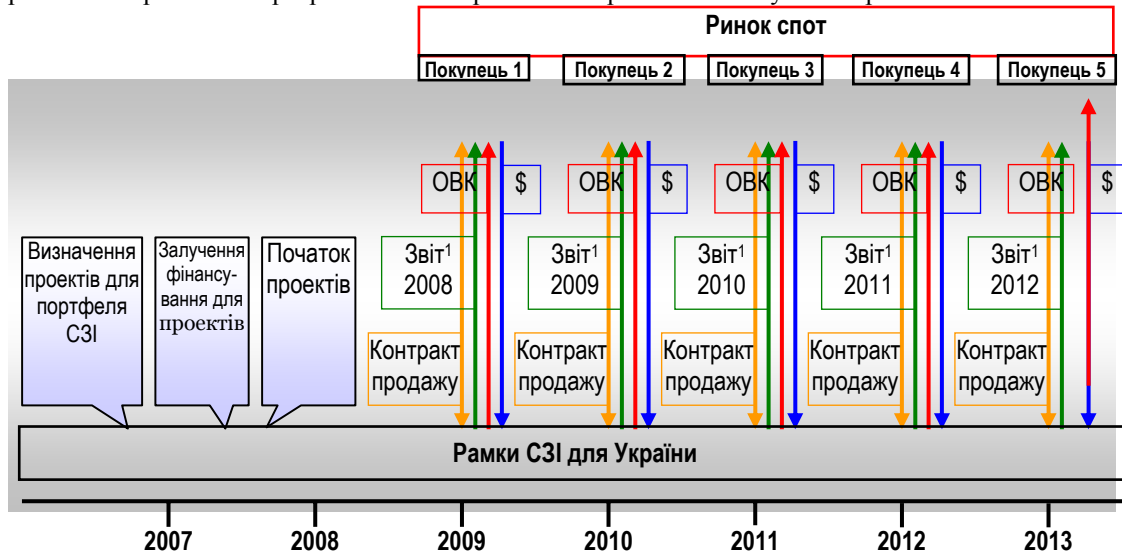
Energy - Енергетика

Розбіжності в оцінці історії рівнів викидів впливають на прогнозування поточних викидів, базових щорічних викидів та наступних оцінок обсягів. Беручи відкориговані викиди 2003 року за точку відліку, інвентарна версія 2006 року передбачає обсяг майже на 0,9 відсотка вищий від обсягу, зазначеного у версії 2005 року.

Додаток С: Термінові та спотові операції - діаграма

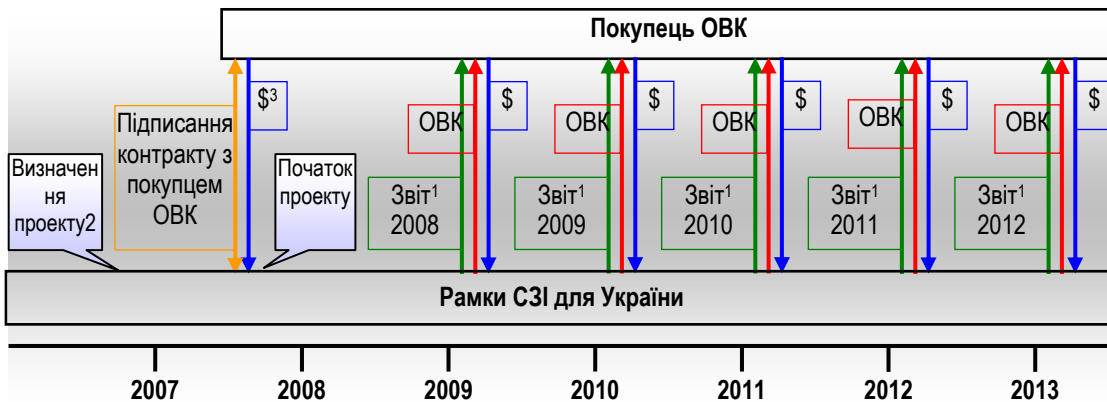
А) Продаж на ринку спот

Опціон обновується на продажі ОВК на ринку спот. Продаж ОВК супроводжується річним звітуванням про виконання проекту з озеленіння. Протягом функціонування СЗІ Україна може робити вибір стосовно розробки нових проектів та припинення існуючих проектів.

В) Терміновий продаж

Опціон базується на продажі ОВК за терміновими контрактами. Модель передбачає проведення термінових оплат в підтримку діяльності щодо озеленіння. Щорічна поставка ОВК і плата, що надходить від покупця ОВК

¹ Звіт про виконання діяльності щодо озеленіння в зазначеному році.

² Україна і покупець можуть погодитись проводити фінансування програм замість конкретних проектів.

³ Авансова оплата частини вартості контракту на поставку ОВК. Решта загальної вартості контракту буде сплачена після надання щорічних звітів про виконання проекту або досягнення його проміжних результатів.

Діаграма С1. Можливі часові шкали для термінового та спотового продажу ОВК.

Терміновий продаж поєднує торгівлю одиницями визначеної кількості з датою майбутньої передачі; торгівля на ринку спот поєднує негайну оплату з переказом одиниць визначеної кількості. Оскільки терміновий продаж має більший ризик, ціна за одиницю зазвичай знижується у порівнянні з ціною спотової торгівлі.

Україна може проводити операції з термінового продажу для ф'ючерсного постачання одиниць визначеної кількості та/чи діяльності з озеленення. Фактична передача одиниць визначеної кількості була б можливою лише після виконання країнами вимог Міжнародної торгівлі викидами щодо правочинності, що очікується, щонайменше у 2008 році. Оплата може бути поєднана з переказом одиниць визначеної кількості, з завершенням діяльності з озеленіння або, за умови існування нижчої ціни, з майбутнім озеленінням.

Тепер Україна може проводити операції з термінового продажу одиниць визначеної кількості для завоювання позицій на ринку ОВК, а також ініціювати подальше зниження викидів та поділяти чи зменшувати ризик операцій. В подальшому продаж Україною ОВК може бути включений до ширшої схеми зелених інвестицій, яка охоплює різні сектори.

Для спотових операцій Україні доведеться продавати одиниці визначеної кількості разом з одночасним проведенням озеленіння. Це означає, що Україні доведеться проводити діяльність з озеленіння до отримання прибутків від продажу ОВК, наражаючись таким чином на ризик, що витрати на озеленіння можуть перевищити прибутки. Для продажу одиниць визначеної кількості Україна має відповідати критеріям правочинності МТВ; вартість ОВК залежатиме від попиту на момент продажу. Таблиця С1 демонструє порівняння термінової та спотової торгівлі.

Таблиця С1. Порівняння термінових і спотових операцій.

	<i>Терміновий контракт</i>	<i>Контракти спотового ринку</i>
Фінансування	Терміновий контракт може включати попередні оплати або може слугувати в якості застави у переговорах про проміжне фінансування.	Менш ймовірно, що фінансові установи будуть враховувати майбутні надходження від продажу ОВК.
Ризик покупця і продавця	Покупець ризикує, забезпечуючи попередню оплату, однак отримує переваги від знижки на вартість ОВК.	Україна чи розробник проекту приймає на себе ризик авансового фінансування проектів озеленіння, однак виграє від збільшення ціни ОВК.
Види проектів	Авансові платежі дозволяють впроваджувати проекти з фінансовими дефіцитами.	Проекти повинні бути фінансово привабливими та здійснюваними для залучення фінансування за умови

	<i>Терміновий контракт</i>	<i>Контракти спотового ринку</i>
		відсутності надійного фінансування вуглецевих інструментів. Можливе втручання уряду для забезпечення проміжного фінансування.
Управління ризиком постачання	Озеленіння: Діяльність щодо озеленіння обговорюється та обирається протягом переговорів між Україною та покупцем. В принципі, обидві сторони поділяють ризик щодо досягнення мети озеленіння. Передача ОВК: Покупець і Україна розділяють інтерес у тому, щоб Україна виконала критерії прийнятності для торгівлі ОВК. У випадку залучення авансових платежів або проміжного фінансування, Україна несе відповідальність за проголошення дефолту щодо зобов'язань постачання своїх ОВК.	Озеленення: Україна може розробити повний портфель проектів відповідно до своїх власних пріоритетів. Уряд приймає на себе ризик того, що озеленіння буде прийняте покупцями. Передача ОВК: Україна несе відповідальність за створення активу ОВК шляхом досягнення прийнятності для торгівлі ОВК.
Договірна домовленість з покупцем	Окремо обговорені довгострокові контракти на закупівлю та фінансування.	Надзвичайно стандартизовані контракти ринку спот.
Ціноутворення	Погоджена ціна угод на строк, яка відображає розподіл ризику та очікування сторін на час підписання контракту.	Ціна спот залежить від очікуваної вартості ОВК на час проведення торгівлі.

Додаток D. Фінансування СЗІ—Пропозиція сек'юритизації

У цьому Додатку розглядається пропозиція сек'юритизації щодо фінансування СЗІ, підготовлена Центром з питань зміни клімату при Міністерстві охорони навколишнього природного середовища.

ЗБІР КОШТІВ НА СЗІ

При запровадженні СЗІ Україні знадобляться ресурси для:

- ідентифікації проектів на стадії підготовки, а також початкового фінансування підготовки проектної документації;
- забезпечення попереднього фінансування для багатьох проектів;
- проміжного фінансування, якщо Україна вирішить запровадити СЗІ перед тим, як стане правочинною переказувати ОВК – це означає не раніше початку 2008 року.

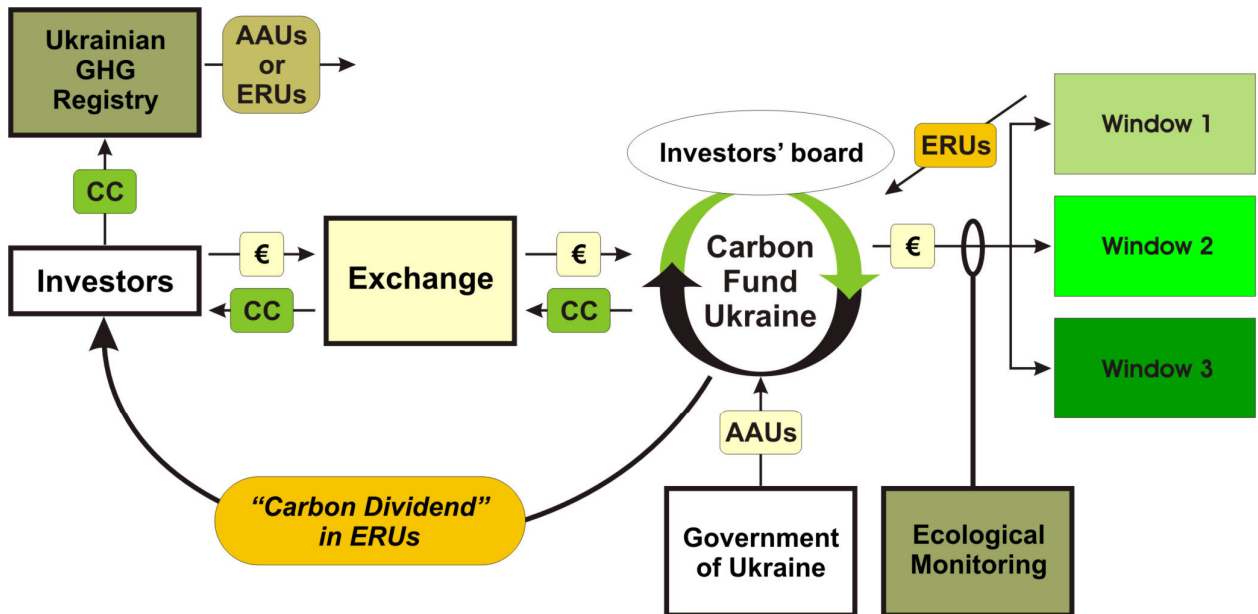
Український центр з питань зміни клімату розробив модель попереднього фінансування діяльності з озеленіння. Модель базується на «сек'юритизації» ОВК та втілюється в концепцію добровільної системи торгівлі викидами. Основною метою української системи торгівлі викидами є збір коштів для фонду СЗІ.

1. Відповідно до запропонованої системи, Міністерство охорони навколишнього природного середовища передає право управління частиною українських ОВК ново створеній державній структурі². Фонд вуглецю зробить емісію цінного паперу, так званого “Сертифікату еквіваленту викидів вуглецю” (СВВ),³ який може продаватись на українській фондовій біржі. Кожен СВВ втілює в собі право вимагати від Українського адміністратора національного реєстру, за умови створення реєстру, переказ ОВК з українського реєстру до реєстру іншої країни Додатку І. Початкова ціна СВВ може бути встановлена на рівні €8, але з розвитком механізму ціна може визначатись на публічних аукціонах. СВВ можуть бути виставлені на продаж відповідно до українського законодавства про цінні папери.

² Роблячи посилання на “Фонд вуглецю”, ми розуміємо, що ця структура формується або Міністерством охорони навколишнього природного середовища та Міністерством фінансів, або пулом міжнародних і національних інвесторів, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, разом з українськими інвесторами. В останньому випадку Фонд може запозичати ОВК у Міністерстві охорони навколишнього природного середовища.

³ В залежності від перекладу сертифікат також позначається як “інвестиційні сертифікати”.

З часом вартість СВВ може зростати, оскільки основоположне озеленіння відбувається шляхом фінансування проектів, що таким чином перетворює ОБК в ОБК з більшою озеленою вартістю.

Малюнок D 2: Огляд пропозиції сек'юритизації.

Примітка перекладача:

На Малюнку 1 наступні терміни та вирази мають такі значення:

Investor - інвестор

Exchange – біржа

Carbon Fund – фонд вуглецю

Government of Ukraine – Уряд України

GHG Registry – Реєстр парникових газів

Investor's board - Рада інвесторів

Ecological Monitoring – екологічний моніторинг

AAUs – одиниці визначеної кількості (ОБК)

ERUs – одиниці зменшення викидів (ОЗВ)

CC – Сертифікат еквіваленту викиду вуглецю (СВВ)

“Carbon dividend” in ERUs – «вуглецевий прибуток» у ОЗВ

Можна розглядати пропозицію сек'юритизації як передовий план системи озеленіння. Вона визначає шлях, яким відбувається збір коштів, але сама концепція сек'юритизації не визначає той шлях, яким відбувається розподіл коштів. Це може бути досягнуто шляхом запровадження окремої, незалежної структури СЗІ.

Переваги. Сек'юритизація передбачає збір коштів шляхом окремого фінансового інструмента, аніж через основоположне ОБК. Збір коштів може відбуватись в рамках уже врегульованої та прозорої схеми, оскільки вже існують нормативні акти про емісію цінних паперів фінансовим установам і широкій громадськості.

Можна було б уникнути існуючої невпевненості щодо забезпечення умов для участі компаній приватного сектора у торгівлі ОВК шляхом випуску СВВ з точним та адекватним визначенням прав, пов'язаних з володінням СВВ. Більш того, сек'юритизація могла б привабити ширший спектр інвесторів, ніж безпосередню ОЗВ, що сприяло б підвищенню попиту та цін. Насамкінець, СВВ може бути привабливим для спекулятивного та венчурного капіталу, підвищуючи таким чином ціни та сприяючи притоку іноземних інвестицій

Ризик попиту. Попит на запропоновані сертифікати буде визначатись ціною і якістю (кредитна якість і ліквідність). Сьогодні існує лише обмежена кількість потенційних інвесторів, що мають бажання зробити інвестиції у такі сертифікати. По-перше, найбільші вітчизняні інституційні інвестори, такі як пенсійні фонди, мають обмежені можливості для інвестування, та навряд чи інвестуватиме значний капітал у нових високо-ризикованих інструментах. Пропонування державних гарантій щодо інструментів не може бути дуже вигідною пропозицією для таких інституційних інвесторів, оскільки вони будуть зазнавати інший державний ризик, який вони, ймовірно, вже набагато зазнали шляхом придбання державних облігацій. Пропонування державних гарантій також може зробити схему фінансово непривабливою для уряду. Інші інституційні інвестори, такі як страхові компанії і взаємні/інвестиційні фонди, набагато менші за розміром та/або не бажать приймати на себе великі ризики в таких державах, як Україна; тому не варто сподіватись, що вони робитимуть великі інвестиції в СВВ, хіба що у випадку значного зниження їх ціни у порівнянні з ціною ОВК.

По-друге, не існує великої кількості міжнародних інвесторів, які готові робити інвестиції у нові високо ризиковані інструменти. Недержавні міжнародні інвестори можуть користуватись ОВК обмежено, та можливо вимагатимуть відповідне повернення доходу від своїх інвестицій. Щоб отримати прибуток від таких інвестицій, інвестори, ймовірно, бажатимуть робити інвестиції в СВВ за умови отримання суттєвих знижок на ціну ОВК.

Ризик постачання. Не ясно, чи буде українська фондова біржа підтримувати ідею торгівлі СВВ, оскільки будь-які проблеми з невипробуваним високо - ризикованим фінансовим інструментом створять іміджевий ризик для біржі.

До того ж схема забезпечення СВВ вимагатиме міцної правової та договірної бази, тому для підтримки сек'юритизації очевидно необхідно буде вносити доповнення до існуючих законів.

У випадку, якщо покупців спонукатимуть до володіння такими сертифікатами, запропонована схема передбачає два додаткових ризики — ризик, пов'язаний з українським ринком та ризик, пов'язаний з конвертацією цінного паперу в ОВК. Вартість СВВ та система сек'юритизації залежать від правочинності. Якщо Україна

не є правочинною переказувати ОВК, вона також не може виконати обіцянку, що втілена в СВВ. Україні доведеться запобігати такому ризику дефолту.

Ціновий ризик. По-перше, різниця у вартості обмежується випуском СВВ та прямою емісією ОВК, оскільки ліквідність СВВ залежить від кінцевої вартості ОВК. Таким чином інвестор СВВ все ще прив'язаний до обмеженого ринку покупців ОВК, що походять з країн Додатку І. Незважаючи на це, надмір інституційних та малих інвесторів міг би, ймовірно, означати, що ціна випуску СВВ вища за ціну, яку країни Додатку І готові сьогодні платити за ОВК.

По-друге, вартість СВВ буде обмежена тим фактом, що інвесторам потрібно буде бачити дохід від інвестицій, які вони зроблять у СВВ. В результаті високого ризику та невпевненості, поєднаними з інструментом, останній буде котируватися за дисконтною ціною, принаймні спочатку. Оскільки державні покупці країн Додатку І можливо матимуть нижчі дисконтні ставки, ніж інвестори приватного сектору, не ясно, чи ціна продажу СВВ буде матеріально вищою, ніж термінова ціна продажу ОВК.

Висновок. На цей момент не ясно, чи українська інвестиційна спільнота готова оцінити випуск СВВ, оскільки це залежить від широкого розуміння Кіотського протоколу та довгострокових поглядів щодо майбутнього протоколу. Міжнародні інвестори можуть бути більш відкритими, але, ймовірно, будуть обмежені за кількістю та будуть готові купувати цінний папір, якщо останній продається за низькою дисконтною ціною в порівнянні з ціною ОВК.

Оцінка попиту може бути зроблена лише тоді, коли сертифікати будуть представлені потенційним інвесторам. СВВ повинні бути спроектовані таким чином, щоб якомога краще відповідати існуючим потребам інвесторів, враховуючи їх інтерес та умови, необхідні для інвестування.

Система повинна вигадати стратегію стосовно того, як хеджувати ризик дефолту в Україні, коли остання буде неспроможна переказати ОВК, якщо це вимагатимуть інвестори. Україна може розглянути варіант, коли деякі її ОВК будуть зберігатись в одному чи декількох реєстрах за межами України, або коли можна зробити покупку опціону ОВК у третій країні. В той час, коли така діяльність зменшує ризик постачання ОВК, вона водночас надалі збільшує загальну вартість системи.

Україні слід провести оцінку впровадження пропозиції Центру з питань зміни клімату в співпраці з фондовою біржею країни зі складною інвестиційною базою, сильно розвинутою системою фондових бірж та законодавчих рамок, такою як фондова біржа Нью Йорка або Лондона.

Україна могла б також розглянути можливість випуску векселів для покупця ОВК, де цінний папір представляє зобов'язання продажу певної кількості ОВК

покупцям при виконанні особливих умов. Це б могло супроводжуватись асигнуванням тієї ж кількості ОВК до Українського центрального реєстру ОВК, або переказом цієї кількості ОВК на рахунок умовного депонування в іншому реєстрі.

Подібним чином Україна або СЗІ, якщо остання буде створена як юридична особа, могли б залучити авансовий капітал шляхом випуску забезпечених облігацій, підтримуваних ОВК. Така емісія облігацій може бути виконана в Лондоні чи Нью Йорку. ОВК могли б бути умовно депоновані на незалежний реєстраційний рахунок та продані на ринку до або на момент погашення облігації. Надходження з продажу могли б бути використані для оплати інтересу з облігації. Оплата облігації на основі поділу ризиків прибутку також може збільшити привабливість інвестиції.

Юридичний статус і структура управління Фонду вуглецю становитимуть основу фундаментальної життєздатності запропонованої схеми. Щоб зробити цю схему прозорою, Фонд вуглецю повинен бути побудований на прозорій основі, аніж бути фондом з власним управлінням і дискреційними повноваженнями. Як альтернативна структура, Фонд вуглецю міг би бути обмежений в повноваженнях та функціонувати в якості місця проведення публічних аукціонів, а надходження від аукціонів могли б направлятись безпосередньо в СЗІ. Можна б було й повністю відмовитись від Фонду вуглецю, а СВВ випускались би безпосередньо для потрібних проектів для їх потреб чи витрат, в залежності від того, що вони вважають за потрібне.

Додаток Е. Управління процесом озеленіння–Нова Зеландія

У цьому Додатку розглядається досвід Нової Зеландії щодо управління процесом озеленіння, включаючи огляд проектів, оцінку ризику проектів, досвід проведення першого тендеру, незалежна оцінка та можливості його використання Україною.

ПРОГРАМА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ВИКИДІВ

Збір коштів є невід'ємною частиною будь-якої структури СЗІ, однак, обсяг зібраних коштів залежить також від надійності, прозорості та ефективності власне процесу озеленіння. СЗІ стане надійною та сягне піку свого потенційного розвитку лише тоді, коли вона базується на міцних інституціях, серйозних проектах та програмах, а також - на ефективному моніторингу результатів. Прибутки від СЗІ можуть зменшити бар'єри для інвестицій, підтримати роботу заводів та трубопроводів, що перебувають у занедбаному стані, та спонукати приватний сектор до запровадження проектів чистого розвитку.

Залучення приватного сектору має базуватися на прозорому процесі відбору, за яким чітко визначаються критерії відповідності проекту вимогам державної підтримки. Проект Нової Зеландії щодо зменшення викидів (ПЗВ) є передовим прикладом того, як уряд-продавець передав ОВК приватним організаціям у вигляді нагороди за втілення проектів зі зменшення викидів парникових газів. Хоча Нова Зеландія та Україна знаходяться по різні боки балансу ОВК (Україна матиме надлишок, а Нова Зеландія, схоже, стане нетто покупцем) – цей приклад демонструє, як створити установчі рамки для приватного сектору.

Загалом ПЗВ було розроблено для підтримки проектів щодо зменшення викидів ПГ Новою Зеландією шляхом надання ОВК проектам-учасникам в обмін на зменшення викидів. Відбулося два раунди тендерів – наприкінці 2003 року та наприкінці 2004 року. З метою спрощення процедури подання заявок на участь у тендерах уряд Нової Зеландії опублікував список коефіцієнтів викидів для викопного палива, обсягу витрат електроенергії, та впорядковані коефіцієнти викидів для цементної, металургійної, а також алюмінієвої промисловості. Розробники проектів використовували списки для підрахунку можливих зменшень викидів у рамках їх проектів.

Для того, щоб мати право на участь у тендері, проект мав запроваджуватися на території Нової Зеландії та відповідати таким вимогам:

- Сприяти загальному зменшенню викидів ПГ, про яке Нова Зеландія могла б звітувати в рамках своєї Національної інвентаризації парникових газів за перший термін дії

- Забезпечити протягом першого періоду дії Кіотського протоколу зменшення мінімальних обсягів викидів у розмірі 10,000 тон еквіваленту CO₂ (тCO_{2e}),
- Призвести до вимірюваного зменшення викидів, яке було б неможливим без сприяння ПЗВ. Пропозиції проектів мали пройти інвестиційну оцінку з метою визначення додатковості до «звичайного розвитку» (інвестиційна додатковість), а також екологічну оцінку для визначення рівня зменшення викидів поза рамками «звичайного розвитку» (екологічна додатковість).
- Відповідати умові, за якою кожна ОВК, щодо якої зроблено запит спонсора, має бути меншою або еквівалентною кожній тCO_{2e} згідно до показників, передбачених проектом.

Діяльність у сфері лісових поглиначів та проекти, що передбачають секвестрацію за допомогою змін у землекористуванні, а також за допомогою управлінської діяльності не були оцінені як правочинні. Для отримання ОЗВ, а не ОВК, проект мав відповідати усім вимогам правочинності для проектів СВ згідно зі Статтею 6 Кіотського протоколу. Для отримання одиниць необхідно було також взяти на себе усі відповідні витрати, включаючи витрати на перевірку та інформування громадськості.

Правочинні проекти пройшли оцінку на ризик невиконання заявлених цілей зменшення викидів, включаючи ризики, пов'язані з власником проекту, технологією, ресурсами та економікою. Проекти, які відповідали цим вимогам, були у подальшому відібрані для участі у другому тендері, базуючись на пропорції між попитом на ОВК та зменшенням викидів у перший термін дії, відповідно з нижчими показниками ризику.

Оцінка ризику проекту

Під час першого тендеру проекти у сфері безпеки електроенергетики були оцінені вище проектів у інших секторах, а зменшення викидів до 2008 року були широко визнані. Під час другого тендеру було вирішено відмовитися від цих критеріїв.

Після проведення оцінки ризику, перші позиції зайняли проекти, які пропонували найвищий рівень зменшення викидів за найменшу кількість ОВК. Під час першого раунду зменшення конкурували за пропорцією співвідношення тCO_{2e} до 1 ОВК. Під час другого раунду середній коефіцієнт становив 1.0:0.8. ОВК надавалися лише в рамках обсягів, зазначених у заявках на участь у тендері.

Протягом двох тендерів 10,9 мільйонів ОВК було передано 42 проектам, включаючи вітряні електростанції, 12 гідро - проектів, 6 проектів з біо- енергетики та 5 – у сфері утилізації газу на міських смітниках, а також 4 геотермальних проекти та 2 проекти комбінованого виробництва тепла та електроенергії. При виконанні цих 42 проектів у повному масштабі у період 2008-2012 рр. має відбутися

зменшення тСО₂e на 11.9 мільйонів, а потенціал вироблення електроенергії у Новій Зеландії зросте на 840 додаткових мегават.

Уроки, винесені з процесу проведення тендерів

Прогнозується що за результатами першого тендеру, під час якого на 4 мільйони запропонованих ОВК було подано 46 заявок, в цілому відбудеться загальне надходження 15.9 мільйонів одиниць зменшення викидів до 2012 р. Запропоновані проекти включали будівництво вітряних електростанцій, гідроенергетики, комбінованого виробництва тепла та електроенергії, утилізації газу на смітниках, а також виробництво електроенергії, біо-палива та біо-енергетики, проекти поводження з відходами. Жодних пропозицій не надійшло від транспортного сектору (паливо, збереження та модальний вибір), пов'язаних зі збереженням енергії, виробництвом енергії на мікро-рівні та проектами малого бізнесу. Можливо, що мінімальним порогом для таких проектів стали обмеження щодо участі. Надання переваги проектам, які сприяли виробництву електроенергії та проектам з енергетичної безпеки очевидно негативно вплинуло на умови для інших секторів. Це не сприяло і їх конкуруванню з енергетичними проектами, які вже мали конкурентні переваги.

Оскільки використовувалися ОВК лише щодо періоду 2008-2012 років, зменшені викиди, які стосуються періоду до 2008 року не були визнані під час другого раунду. Це було зроблене для уникнення дискримінації з боку більших проектів, які мали більше часу для підготовки створення одиниць зменшення викидів. Така ситуація була розцінена, як несприятлива для конкурентних торгів.

Оціночна вартість ОВК та ОЗВ на час першого тендеру становила €5.60. На час використання у аналізі інвестиційної додатковості проекти мали бути економічно вигідними у своїх правах, однак мали залишатися поза комерційними навіть з ОВК та ОЗВ. Ця умова звузила коло прийнятних проектів. Крім того, незначні зміни у економічному стані проекту можуть змінити оцінку їх додатковості. Низька ціна та непевність щодо набуття чинності Кіотського протоколу також вважалися перешкодою конкурентним торгам, адже проекти намагалися отримати якомога більше можливих ОВК для того, щоб залишатися вигідними.

Уроки незалежної оцінки ПЗВ

Уряд Нової Зеландії уповноважив незалежну консалтингову фірму (Allen Consulting Group) оцінити успіх обох торгів. Allen Consulting Group здійснила вимір «успіху» ПЗВ на основі здатності проектів досягти коефіцієнт співвідношення між виробленими одиницями зменшення викидів та ОВК (чи ОЗВ), наданим розробникам проекту, якій би дорівнював 1:1. Особливо прискіпливо аналізувалося питання дійсної додатковості проектів, зважаючи на прогнози та занепокоєння щодо їх можливого невиконання. Основні висновки проведеного дослідження такі:

- ПЗВ було розроблено як конкурентну пропозицію для забезпечення мінімальної підтримки життєздатності проектів. Однак визначення проектів за граничними показниками (тобто, ті проекти, які досягають максимальної ефективності витрат) є складною та вимагає значного аналізу. Хоча ПЗВ і створювалася для таких проектів, було складно їх визначати та сконцентрувати на них увагу. Оцінка основ проекту була складною, що породжувало занепокоєння стосовно здатності деяких розробників проектів “спекулювати системою”.
- Перевірка додатковості ПЗВ вважалася «найкращим методом» щодо визначення наявності механізмів мінімізації ОВК, які надавалися проектам, які були життєздатними за своєю природою (найсуворіша перевірка фінансової додатковості).
- Варіанти додатковості новозеландської системи постачання електроенергії все більше полягають у конкуренції серед відновлювальних технологій. Тому, Нова Зеландія вирішила, що нові відновлювальні енергетичні проекти не мають відповідати критеріям додатковості, оскільки очікується прихід нового покоління відновлювальних джерел.

AllenAllen Consulting зробила висновки, що вартість (середня) зменшення викидів, пов'язаних з ПЗВ була вищою за ціну Кіотського протоколу. Іншими словами, уряд Нової Зеландії випустить більше ОВК та ОЗВ, ніж створення фактичного зменшення викидів згідно з фактичними підрахунками та відповідно до дуже суворих критеріїв фінансової додатковості. На якість та види представлених проектів негативно вплинуло загальне слабке розуміння на ринку Нової Зеландії правил та можливостей участі.

Allen Consulting надав рекомендації не продовжувати надалі програму, якщо серед інших змін з неї не буде виключено проекти вироблення електроенергії, не буде посилено критерії базової оцінки та перевірки на додатковість. Висновки Allen Consulting необхідно проаналізувати у контексті цілей уряду Нової Зеландії.

Придатність ПЗВ для України

ПЗВ Нової Зеландії є прикладом того, як створити сприятливі рамки для проектів приватного сектору. Незважаючи на цілі програми, механізм відбору проектів приватного сектору може бути легко використаний Україною. Правочинність та критерії оцінки допомагають забезпечити якість проектів та хеджують ризик надання ОВК проектам, які не відповідають загальним цілям уряду.

Водночас ПЗВ підкреслює важливість чітко визначених цілей і критеріїв для відбору та оцінки проектів. Зважаючи на очікуваний Україною надлишок ОВК, рамки СЗІ могли би бути розроблені для підтримки проектів поза рамками надання ОВК (чи ОЗВ), наприклад, через підтримку вивчення можливості їх

виконання та підготовку основоположних документів проекту. Поєднання успіху програми зі співвідношенням «фактичних» очікуваних зменшень викидів та наданих проекту ОВК і ОЗВ може бути менш важливим для України, якщо будуть враховані інші екологічні переваги. Крім того, в рамках СЗВ, екологічна додатковість може бути вірогідною альтернативою суворій перевірці на фінансову додатковість, яка застосовувалась у ПЗМ.

Додаток F. Операційні ризики та пом'якшення

Ризики для України при продажі українських ОВК представлені у нижченаведеній таблиці. За нею слідує оцінка ключових ризиків.

РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

<i>Ризики/фактори</i>	<i>Можливий вплив</i>	<i>Оцінка ризику</i>	<i>Пом'якшення ризику</i>
А. Ризик передачі: правочинність відповідно зі статтею 17 про торгівлю викидами	Не можлива передача ОВК (відповідальність продавця)	=> Проведення оцінки теперішнього статусу України щодо виконання критеріїв прийнятності за статтею 17 =>Проведення постійного моніторингу виконання критеріїв прийнятності за статтею 17 =>Проведення оцінки інституційного потенціалу України	=> Досягнення та виконання правочинності за ст. 17 => Підтримка інституційного фінансування => Створення функції управління центральною ОВК => Створення систем раннього попередження, які вказують на втрату правочинності для проведення торгівлі ОВК => Створення резерву ОВК за межами України => Підписання договорів про гарантії з іншими (іншою) країнами (країною) Додатку I
В. Платіжний і ресурсний ризик: покупець не робить (своєчасну) оплату	Затримка отримання платежів	=> Оцінка наслідків від затримки платежів щодо здатності створення зменшення обсягів викидів	=> Положення про дефолт та заходи => Хеджування ризиків за допомогою резервних акредитивів (акредитивів стендбай) або інших гарантійних інструментів, наданих комерційними банками
С. Ціновий ризик: Нестійка ціна на ОВК	Підвищення або зменшення ціни	=> Проведення оцінки ринку вуглецю => Розробка стратегії щодо вуглецю, приймаючи до уваги різницю в цінах та часовий аспект при продажі ОВК	=> Проведення обговорень щодо цінових структур з диференційованими цінами, пов'язаними з ключовими показниками, що впливають на ринкову ціну => Збільшення авансових платежів => Контракти з фіксованою ціною (якщо ціни високі) => У випадку падіння ціни запровадження платіжної маржі для покупців, які

<i>Ризики/фактори</i>	<i>Можливий вплив</i>	<i>Оцінка ризику</i>	<i>Пом'якшення ризику</i>
			заклучили термінові контракти.
D. Ризик сторони – контрагента за СЗІ	Спонсор проекту не впроваджує проект / не створює озеленіння	=>Оцінка фінансового та інституційного потенціалу спонсора проекту =>Проведення експертизи комерційних угод проекту =>Проведення оцінки фінансових зобов'язань уряду	=> Досягнення договірних домовленостей зі спонсором проекту => Проведення диверсифікації загального фонду/портфеля проекту => Проведення оплати тільки при отриманні озеленіння => Покладання на програми з перевіреними досягненнями
E. Ризик, пов'язаний з діяльністю фінансового керівника СЗІ	Недосягнення мети озеленіння	=>Проведення ретельної оцінки та найму фінансового керівника	=> Управління відповідно до договору => Нагляд (рада правління) => Проведення звітування та моніторингу
F. Компенсації та зобов'язання за СЗІ	Фінансовий ризик для Уряду України	=> Проведення оцінки урядових гарантій і прийнятих зобов'язань в контексті СЗІ => Урядові зобов'язання по відношенню до покупця ОВК	=> Ретельне проектування СЗІ та всіх основоположних договорів

РИЗИКИ ПОКУПЦЯ

<i>Ризики/Фактори</i>	<i>Потенційний вплив</i>	<i>Оцінка ризику</i>	<i>Пом'якшення ризику</i>
A. Ризик при передачі: Прийнятність відповідно зі Статтею 17 про торгівлю викидами	Не можлива передача ОВК (відповідальність продавця)	=>Проведення незалежної оцінки статусу України стосовно виконання критеріїв прийнятності за Статтею 17	=> Вимоги щодо звітування => Надання гарантій щодо комерційних ризиків та запровадження механізмів хеджування ризиків
B. Ціновий ризик: Нестійка ціна на ОВК	Збільшення (та зменшення) ціни	=> Проведення оцінки ринку вуглецю => Розробка стратегії щодо вуглецю, приймаючи до уваги різницю в цінах та часовий аспект при купівлі ОВК	=> Проведення переговорів щодо диференційованих цін, пов'язаних з ключовими показниками, що впливають на ринкову ціну => Проведення оплати за фактом постачання => Проведення дефолтів та прийняття відповідних заходів

<i>Ризики/Фактори</i>	<i>Потенційний вплив</i>	<i>Оцінка ризику</i>	<i>Пом'якшення ризику</i>
С. Ризик при впровадженні	Нездатність забезпечити озеленіння	=> Проведення оцінки управління СЗІ => Забезпечення виконуючого потенціалу СЗІ => Проведення аналізу інвестиційних можливостей по секторам	=> Проведення попередньої оцінки інвестиційних можливостей => Здійснення закупок у різних спеціалізованих проєктах => Проведення звітування, моніторингу та нагляду => Прийняття на роботу незалежного контролюючого посадовця => Прийняття договірних заходів по відношенню до продавця

РИЗИК ПОСТАЧАННЯ ОВК

Існують три основних види ризиків постачання ОВК:

- Україна нездатна надати одиниці визначеної кількості через свою неправочинність.
- Україна є правочинною, однак не може надати ОВК тому, що змінився уряд (а отже і політика), або через нездатність відповідальної установи дотриматися строків передачі ОВК.
- ОВК не можуть бути передані через технічні проблеми РКООНЗК або іншої третьої сторони.

Регуляторний ризик зберігатиме свою актуальність з огляду на можливість втрати правочинності у будь-який момент дії першого терміну дії Кіотського протоколу через неспроможність України дотриматися вимог для міжнародної торгівлі викидами.

Ризик, пов'язаний з неспроможністю України надати одиниці визначеної кількості через зміни політичного курсу чи внутрішнього законодавства, впливатиме як на спотові контракти, так і на термінові. Однак, цей ризик може бути пом'якшений за допомогою використання рахунків умовного депонування для зберігання резервних одиниць визначеної кількості в одній чи декількох країнах з діючою системою реєстрації та незначним ризиком невиконання. Такий резерв міг би слугувати джерелом заміни одиниць визначеної кількості чи прибутку у випадку, якщо покупці вимагають відшкодування збитків чи повернення коштів, здійснених у рамках авансових платежів. Україна також може пом'якшити цю форму ризику постачання шляхом здійснення фінансових гарантій покупцю або запропонувавши страхування від політичного ризику.

Неспроможність виконати свої зобов'язання з боку третьої сторони чи РКООНЗК очевидно вважатиметься форс-мажорною обставиною.

Контракти міститимуть гарантійні заходи, які покупець може здійснити у випадку невиконання постачання. Так, наприклад, контракти на сертифіковані зменшення викидів та одиниці зменшення викидів зазвичай містять одиниці доставки чи заміни, відшкодування збитків, повернення коштів та авансові платежі.

РИЗИК ПОСТАЧАННЯ ОЗЕЛЕНІННЯ

На спроможність України здійснити озеленіння можуть вплинути два основних ризики: (а) одержувачі ОВК не спроможні виконати озеленіння і (б) Україна не спроможна провести моніторинг та підтвердження досягнення озеленіння. Ризик у сфері озеленіння міг би бути пом'якшений за рахунок відбору проектів та програм високої якості. Ці програми мають бути якісно підготовлені, добре керованими, відповідним чином профінансовані. За ними також необхідно вести уважне спостереження. Портфель з різних проектів та програм міг би також знизити ризик у сфері озеленіння.

Для гарантування моніторингу та підтвердження проведення озеленіння Україна могла би найняти менеджерів, які б вели спостереження за озеленінням портфелю проектів. З метою сприяння зниженню ризику у сфері озеленіння, альтернативне управління СЗІ чи проектами можна було б передати незалежним чи приватним організаціям. Такі організації нестимуть відповідальність, а отже, до них можна буде висувати претензії щодо компенсації за збитки у випадку, якщо озеленіння не буде проведене. Відбір відповідної сприятливої структури та заходи щодо нагляду є ключовими елементами у забезпеченні успіху такого підходу. Таким же чином фінансову відповідальність за проведення озеленіння можна покласти на власників проекту, які отримують кошти СЗІ.

Неспроможність виконати зобов'язання з озеленіння може для України завершитися штрафними санкціями або «переглядом ціни одиниці ОВК, відшкодуванням збитків, що представляє різницю у ціні між «озеленими» та «не озеленими» одиницями визначеної кількості».

РИНКОВИЙ РИЗИК

Майбутню вартість одиниць визначеної кількості оцінити важко. Це пояснюється відсутністю впевненості у багатьох сферах на ринку ОВК та озеленіння. Деякої впевненості Україна може досягнути за рахунок фіксації ціни ОВК у терміновому контрактів, а також – за рахунок надання гарантій від ринкових коливань. Однак, ці заходи, запобігаючи втратам, водночас блокують збільшення доходів.

Україна також могла б розглянути різноманітні заходи щодо ціни, в рамках яких ціна на ОВК змінюється, якщо ринкова вартість одиниць визначеної кількості є набагато нижчою, ніж зафіксована ціна. Якщо до них включити також гарантовану

мінімальну ціну, Україна захистила б себе від різкого падіння цін. Водночас, така перевага призвела б до додаткових витрат у сфері визначення операційних цін.

При застосуванні будь-яких цінових схем, залишається політичний ризик. При операції з фіксованою ціною уряд може зазнати критики, якщо вартість у подальшому зросте. В рамках різноманітних цінових схем Україна також може наразитися на критику у випадку падіння ціни. Проведення переговорів, складання документації, навчання, спроби досягнення консенсусу можуть пом'якшити ризик. Крім того, переваги використання прибутків можуть сприяти попередженню критики щодо умов операції.

Додаток Г. Потенційні покупці та продавці ОВК

У цьому Додатку розглядаються консультації Світового банку з потенційними покупцями та продавцями ОВК щодо їх залучення до участі в операціях з ОВК та у СЗІ.

ОПЕРАЦІЇ З ОВК ТА СЗІ

У березні і травні 2006 року Світовий банк запросив на неофіційну зустріч уряди країн, які беруть участь у керованих Банком фондах вуглецю. Ця зустріч мала на меті вироблення оцінки готовності вище згаданих країн до участі в операціях з ОВК та у СЗІ. Потенційні покупці та продавці на той момент ще не завершили внутрішнього обговорення питання, отже не було вироблено і остаточної позиції щодо політики у цій сфері. В рамках такого обговорення особливо вирізнявся ряд питань, щодо яких, однак, не існувало консенсусу.

- **Купівля ОВК для виконання зобов'язань:** Більшість країн, які передбачають свою неспроможність виконати зобов'язання щодо зменшення викидів, очевидно, купуватимуть ОВК у країн з перехідною економікою. Для позитивного сприйняття таких операцій громадськістю їх купівля, вочевидь, повинна буде підтримуватися «озеленінням».
- **ОВК у сфері озеленіння:** Підхід до озеленіння може бути гнучким та представляти проекти і програми з екологічними перевагами замість проектів щодо зменшення викидів ПГ. Покупці надають перевагу певному відходу від «традиційних» проектів СВ. Деякі покупці були готові розглянути можливість поєднання проекту у сфері СВ з переказами ОВК на зменшення викидів, здійснених поза рамками першого терміну дії протоколу.
- **Схема зелених інвестицій:** Прибутки від продажу ОВК повинні будуть бути виплаченими через СЗІ, створену у країні продавця. Продавці повинні мати переваги при визначенні обсягів СЗІ та при відборі проектів.
- **Управління, правові та інституційні питання:** Прозорість та підзвітність мають ключове значення у використанні прибутків від операцій з ОВК. Організація, яка реалізує СЗІ, має бути прозорою та надійною. Окремі покупці можуть висловити бажання взяти участь у механізмі надзору за фондами.
- **Моніторинг:** Учасники наголосили на важливості детального моніторингу, особливо що стосується нагляду за фінансовими потоками та перевагами для екології від виконання проектів та програм в рамках СЗІ. Продавці були зацікавлені у тому, щоб контроль за екологічними перевагами

безпосередньо стосувався галузей, а не був прив'язаним до зменшення викидів, оцінених за певним базовим стандартом, як у моделі для СВ.

- **Додатковість прибутків від ОВК:** Було висловлене занепокоєння щодо методу підтвердження того, що надані фонди були додатковими і не замінювали звичайного бюджетного фінансування. Надходження прибутків від ОВК сприяло б вирішенню цього питання. Однак, таке надходження викликало дискусії щодо небажаних бюджетних процедур.
- **Послідовність купівлі ОВК:** Основною проблемою є прив'язка постачання ОВК до наступного виконання озеленіння. Покупці гнучко підходять до часових рамок, однак вони потребують гарантії використання прибутків від ОВК у відповідності до домовленостей.
- **Встановлення цін на ОВК:** Прецеденту встановлення цін на ОВК не існує. Деякі покупці надають перевагу прозорій процедурі – відкритим тендерам чи аукціонам, а не ціноутворенню шляхом двосторонніх переговорів. Окремі покупці не можуть здійснювати відкриті закупки. Їм необхідно буде мати посередника для проведення переговорів щодо ціни та фінансування.
- **Роль приватного сектора:** Потенціал участі приватного сектора ще не вивчений до кінця. Однак існують вже деякі ідеї щодо фінансування приватного сектору чи паралельного фінансування авансових інвестиційних витрат, а також щодо гаранту цільового використання зелених фондів та, навіть, щодо внутрішнього «власника» ОВК на період, що передує їх передачі урядам.
- **Міжнародні Фінансові Установи:** Міжнародні фінансові установи мають допомагати країнам-продавцям у проведенні операцій без переваг для себе, сприяючи таким чином неупередженості та надійності СЗІ.

Додаток Н. Потенціал України у сфері озеленіння

У цьому Додатку розглядається потенціал у сфері озеленіння та перешкоди для інвестицій у дев'яти галузях економіки з найвищою інтенсивністю викидів.

Потенціал озеленіння базується на критеріях озеленіння, представлених у Розділі 6 основної частини звіту, однак вони подаються лише для ілюстрації. Україні доведеться визначати основні завдання у сфері озеленіння шляхом вироблення власних критеріїв, можливо, разом з потенційними покупцями та на основі індивідуального підходу до кожного окремого проекту. У цьому розділі не надається проведення всеохоплюючого розгляду варіантів озеленіння. Тут також не визначаються конкретні проекти.

При аналізі галузей розглядаються інвестиції, спрямовані на зменшення викидів ПГ. Однак обсяг озеленіння може бути ширшим. В залежності від умов операції він може також частково визначатися покупцем. Наприклад, можливе зменшення забруднювачів, а не викидів ПГ, сприяння розвитку інститутів СЗІ; екологічний моніторинг та перевірка, безпосереднє фінансування СЗІ та адаптація до кліматичних змін.

ВИДОБУТОК, ОБРОБКА, РОЗПОДІЛЕННЯ ТА ТРАНСПОРТУВАННЯ ПАЛИВА

Загальна цифра споживання енергії від первісних джерел у 2003 році складала 41% газу, 25% вугілля та 18% сирової нафти. Атомна енергія дорівнювала 15% національного споживання енергії. Доля інших джерел енергії, включаючи ті, що поновлюються, становить менше 1%. Половина загального споживання енергії в Україні залежить від імпортованих викопних копалин (Малюнок Н1).¹ Україна імпортує ліву частку газу (72%)² та сирової нафти (84%). Частка імпортованого вугілля, з іншого боку, дорівнює лише 7%. Чиста вартість імпорту енергоносіїв в Україну дорівнює 16% ВВП країни.³

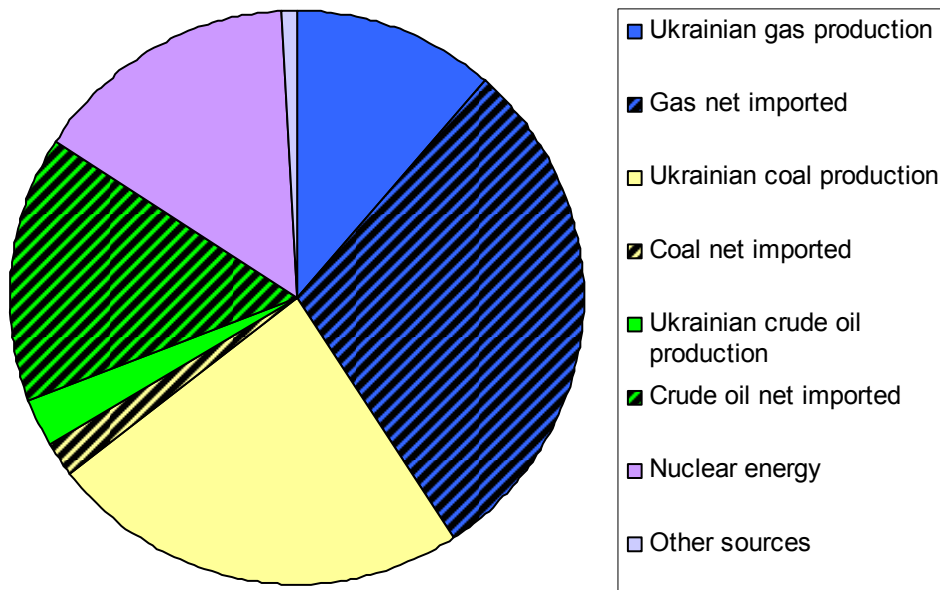
Енергетична безпека є ключовим питанням для України, адже доля імпортованого газу сягає 38% первинного споживання палива в країні, її промисловість має високу енергоємність, ціни на газ зростають, а відповідні субсидії сягають близько 6% ВВП. Зміцнити енергетичну безпеку України можуть заходи у сфері формування політики, диверсифікації постачання енергоносіїв та підвищення енергетичної ефективності.

Існують прості схеми підвищення ефективності українського енергетичного сектору, в якому 29% енергій губиться протягом розподілення та переробки, в основному через використання застарілого устаткування. Наприклад, процеси переробки вугілля споживають 7% загального постачання енергії від первісних джерел.

¹ Міжнародне агентство з енергетики (2006) 2003 Енергетичне сальдо України.

² Фокс Девіс (Грудень 2005 року) Огляд нафто газового сектору України.

³ Світовий Банк (6 грудня 2005 р.) Україна: Вплив підвищення цін на природний газ та нафту.

Малюнок Н1: Споживання різних енергоносіїв, як доля загального споживання енергії від первісних джерел в Україні в 2003 році. Затемнені області вказують, яка частина належить чистому імпорту.

Примітка перекладача: На Малюнку Н1 наступні терміни та словосполучення мають такі значення:

Ukrainian gas production – Видобуток газу в Україні

Gas net imported – Чистий імпортований газ

Ukrainian coal production – Видобуток вугілля в Україні

Coal net imported – Чисте імпортоване вугілля

Ukrainian crude oil production – Видобуток сирої нафти в Україні

Crude oil net imported – Чиста імпортована сира нафта

Nuclear energy – Атомна енергія

Other sources – Інші джерела

Показники викидів ПГ в енергетичній галузі становили у 2003 році 132 Мт у газовому секторі, 28 Мт у вугільному секторі та 0.042 Мт у нафтовому секторі.

Таблиця Н1: Викиди в результаті видобутку, обробки, розподілення та транспортування палива.

Діяльність	Викиди ПГ в 2003 році (Мт CO _{2e})	Частина загальних обсягів викидів (%)	
		Україна	ЄС-15
Транспортування газу	73.3	14.6	0.5
Потрапляння забруднювачів в атмосферу поза трубопроводів в результаті видобутку природного газу	29.5	5.9	
Потрапляння забруднювачів в атмосферу поза трубопроводів в результаті розподілення природного газу	29.3	5.8	
Потрапляння забруднювачів в атмосферу в результаті видобутку копалин	25.8	5.1	0.4
Виробництво твердого та рідкого палива та інші енергетичні промисловості	10.7	2.1	4.5
Усього	168.6	32.0	5.4

Примітка. Інформація наводиться за даними інвентарів України та ЄС. У 2003 році викиди ПГ в Україні сягали показника у 527 Мт CO_{2e}, на відміну від 4,007 Мт CO_{2e} у п'ятнадцяти країнах ЄС. Інформація про викиди у п'ятнадцяти країнах ЄС дає змогу порівняти показники України з показниками країн ЄС. Якщо розподіл викидів у галузях за видами економічної діяльності в Україні та в ЄС відрізняються, наводяться лише сукупні дані на рівні галузі, або зазначаються ряд видів економічної діяльності.

Газ

Україна займає ключове стратегічне розташування на східно-західному газовому транспортному коридорі. Газові трубопроводи країни є її стратегічним активом, який забезпечує надходження в приблизно 1.5 мільярдів доларів США в рік.⁴ Водночас, транзит та скраплення газу призводять до значних обсягів викидів ПГ. Викиди в атмосферу у газовому секторі становлять 32% загального обсягу викидів ПГ в Україні. Цей показник різко зріс у період з 2003 по 2006 рр. Приблизно 7 МКМ споживаються для транспортування газу, в той час, як 3 МКМ могли б бути достатніми для системи подібного розміру та складу. Світовий Банк оцінив втрати в середині мережі розподілення в 1.6 мільярдів м³ ("МКМ") в 2002 році⁵. Таким чином газовий сектор є важливим об'єктом політики у сфері зменшення викидів та кліматичних змін. Інвестиції могли б значно збільшити можливості України та сприяти попередженню подальшого збільшення викидів у порівнянні з базовими показниками 1990 року.

Нафтогаз виробляє більше 95% українського газу. Він контролює систему газового транзиту та керує нею, а також розподіляє майже увесь імпортований газ. Однак,

⁴ Світовий банк (вересень 2003 року) Україна: Виклики, з якими стикається газовий сектор.

⁵ Транзит російського газу через країну в тому році складав приблизно 120 МКМ, а вітчизняне споживання становило приблизно 69.8 МКМ.

компанії не вистачає резервів стратегічного інвестування. У 2002 році вона була найбільшим в Україні боржником податків. Підвищення ціни на газ робить втрати від транзиту потенційно цінним джерелом забережень, що оцінюється в суму близько 0.5 млрд. дол. США на рік або від 19 до 24 Мтон CO₂ на рік.⁶ Водночас вищі ціни на газ можуть також спонукати споживачів до переходу на використання дешевшого та доступного на внутрішньому ринку вугілля, яке, однак, призводить до більшого вуглецевого забруднення. Вуглецева ємність чи вуглецевий обсяг палива становить викиди CO₂ на одиницю енергії.⁷

Покладання на імпортований газ можна зменшити шляхом розвитку власного виробництва газу. За умови інвестиції близько 1,5-2 млрд дол. США можливим є зростання виробництва на 10-12 млрд. м³ на рік. Цей обсяг відповідає близько 15% внутрішнього споживання у країні. Це також сприяло б витісненню більш вуглецево-ємних видів палива, таких як нафта та вугілля, а отже й одночасному зменшенню викидів ПГ.

Вугілля

Україна видобуває приблизно 57 мільйонів тон вугілля в рік. Однак, використання вугілля очевидно надалі зростатиме, зважаючи на необхідність диверсифікації енергетичних джерел та зменшення залежності від імпорту газу і нафти. Переважна частина устаткування, що використовується у вугільній промисловості є застарілим, а методи управління – неефективними. Багато шахт працюють без реконструкції вже протягом 20 років. Через складні геологічні умови, при помилках в плануванні та завдяки застарілим технологіям під час розробки вугільного пласту втрачаються близько 15% наявних вугільних резервів. Видобуток вугілля створює 88% загальних об'ємів утворюваних відходів з усіх джерел.⁸

Інвестування капіталу може сприяти покращенню технологій видобутку, однак, покупки ОВК можуть бути менш зацікавленими у направленні прибутків у цю вуглецево-ємну галузь без здійснення спільного зусилля щодо забезпечення більш чистого виробництва вугілля та зменшення викидів ПГ. Це можна зробити, наприклад, використовуючи шахтний метан (ШМ) як паливо для устаткування, що зазвичай працює на спалюваному вугіллі. Викиди ПГ, спричинені шахтним метаном є значними та сягають від 0.8 до 2.7 млрд м³ на рік.⁹ В найбільшому вугільному басейні в Україні, Донецькому басейні, кількість викидів метану на тону видобутого вугілля є відносно високою (приблизно 25 м³/т).¹⁰

⁶ Показник базується на густині метану, що дорівнює 1400 м³ на тонну та на вміщенні метану у природному газі на рівні від 100 до 80%. Потенціал глобального потепління для метану – 21.

⁷ Огляд показників викидів вуглецю від різних видів палива наводиться у Переглянутих у 1996 році Настановах IPCC для Національних інвентаризацій парникового газу: Інструкція щодо Посилань, сторінка 1.12.

⁸ Олена Стефанська, (2006) Торговельна Служба США.

⁹ Міністерство Палива та Енергетики України, Енергетична Стратегія України на період до 2030 р., Київ 2004 р.

¹⁰ Перше національне повідомлення про зміну клімату, Київ, 1998 рік.

Рамка Н1. Партнерство заради Енергетично та Екологічної Реформи (ПЕЕР)

У 1998 році АОНС США підтримало проект у вугільній галузі України: Партнерство заради енергетичної та екологічної реформи (ПЕЕР). Завданням цієї ініціативи є забезпечення технічної допомоги вугільній галузі, включаючи технології видобутку та використання ШМ. ПЕЕР зробило детальний аналіз потенціалу ШМ для великої кількості українських шахт та розробило бізнес плани для проектів поводження з ШМ. Воно також організувало в США семінари та тренінги щодо технологій видобутку та згорання метану, а також щодо безпечної практики. ПЕЕР вдалось запровадити пілотні проекти стосовно поводження з шахтним метаном.

Можливості озеленіння у паливній та енергетичній галузях

Міністерство палива та енергетики України внесло наступні конкретні пропозиції щодо діяльності з озеленіння:

- Модернізація та підвищення ефективності газових компресорних станцій в рамках таких стратегічно важливих транспортних мереж, як УПУ, «Прогрес», «Союз», «ЕККР»;
- Сприяти використанню не досліджених енергетичних джерел, як відходи, енергія теплових викидів газових компресорних станцій, надлишковий тиск на станціях розподілу газу та низькоякісних газ (відходи) на нафтових та газових родовищах.

Прибутки від ОВК можуть непрямо підтримати паливно-енергетичний сектор, допомагаючи зменшити негативний вплив на вразливі галузі промисловості, наприклад, шляхом надання фондів для інвестицій у вдосконалення енергетичної ефективності. Коли Україна розподілятиме свої надходження СЗІ таким шляхом, вона повинна намагатись не створювати структурні субсидії для енергоємних галузей промисловості. Ринкові викривлення можуть бути мінімізовані через гнучке фінансування інвестицій, вивчення можливості реалізації ініціатив та пілотні проекти, а також - за рахунок венчурного капіталу.

Надходження від ОВК можуть сприяти зменшенню потоків відходів та покращенню системи утилізації відходів. Вони також можуть підтримати розроблення проектів щодо ШМ у вугільній галузі. Дослідження можливості реалізації, проведені за підтримки Агентства з охорони навколишнього середовища США та підтвержені іншими джерелами, свідчать про те, що в Україні існують сприятливі можливості для розвитку проектів щодо ШМ.¹¹ СЗІ та СВ можуть потенційно підсилити такі інвестиції.

¹¹ Партнерство заради енергетичної та екологічної реформи (2000 рік) Утилізація шахтного метану в Україні: Бізнес план для проекту розвитку шахти ім. Скопинського. Партнерство заради енергетичної та екологічної реформи (2000 рік) Утилізація шахтного метану в Україні: Бізнес план для проекту розвитку шахти Комсомолец Донбасу.

Таблиця Н2. Можливості інвестицій та озеленіння у вугільному та газовому секторах

<i>Загальні інвестиційні можливості</i>	<i>Основні переешкоди</i>	<i>Можливості озеленення</i>
Сприяти переорієнтації використання палива від вугілля та нафти до природного газу шляхом розвитку вітчизняних газових родовищ.	Доступ до капіталу. Фінансова життєздатність та структура газового сектора.	Забезпечення консалтингових послуг для визначення та розробки проектів. Використання надходжень СЗІ для забезпечення інвестиційного капіталу для розвитку вітчизняних газових джерел за умови погодження покупців.
Зменшення обсягів викидів від витоків протягом транспорту газу, його розподілу та видобутку. Покращення ефективності газових компресорних станцій. Використовувати енергію від переробки сміття.	Питання керування. Доступ до капіталу. Низькі ціни на енергоносії. Низькі ціни на електроенергію. Низька здатність розробників проекту залучати ПШ. Торговельні втрати.	Забезпечення інвестицій капіталу у заходи щодо підвищення енергетичної ефективності. Забезпечення консалтингових послуг щодо визначення та розробки проекту. Забезпечення інвестиційного капіталу.
Покращення видобутку та управління у вугільній галузі.	Доступ до капіталу. Низькі ціни на енергоносії. Неспроможність залучати ПШ.	Забезпечення консалтингових послуг щодо визначення та розробки проекту, а також для покращення процесу видобутку вугілля. Отримання попередньої згоди покупців ОВК.
Зменшення викидів ПШ. Розробка можливостей його використання як екстенсивного джерела енергії. Зменшення відходів у шахтному виробництві	Доступ до капіталу. Низькі ціни на енергоносії. Неспроможність залучати ПШ. Обмежені можливості представленості на конкурентних ринках	Забезпечення консалтингових послуг щодо визначення та розробки проекту. Забезпечення інвестиційного капіталу. Вдосконалення процесу видобутку вугілля та зменшення відходів у шахтному виробництві.

ВИРОБНИЦТВО ЗАЛІЗА І СТАЛІ

Хоча сектор виробництва сталі є другим найбільшим джерелом викидів парникових газів в Україні після енергетичного сектора, він є одним з найбільш перспективних для інвестицій з боку приватного сектору через те, що вражаюче зростання експорту призвело до підвищення цін на сталь. Попит Китаю на цю продукцію подвоївся, зріс і російський попит та попит на внутрішньому ринку. У 2004 році український металургійний сектор мав промисловий потенціал в 43.5 Мт, половину з цього обсягу

було експортовано (приблизно 25 Мтон). (Ре)приватизація великих металургійних заводів сприяла підвищенню енергозбереження та модернізації в українській металургійній галузі¹². Документ Міністерства промислової політики демонструє надходження інвестицій у сектор. Це означає, що не усі компанії у металургійному секторі мають обмеження у капіталі.

Таблиця НЗ. Викиди виробництва заліза і сталі у 2003 році.

Вид діяльності	Викиди ПГ (Мт CO _{2e})	Викиди ПГ (% від загального обсягу)	
		Україна	15 країн ЄС
Спалювання палива: залізо та сталеливарна промисловість	66.2	13.2	0.4
Виробництво заліза і сталі	30.1	6.0	
Разом	96.3	18.3	0.4

Металургійний сектор реагує на підвищення цін на газ намаганням покращувати своє енергозбереження. Споживання палива мартенівським виробництвом сталі набагато разів вище, ніж споживання палива виробництвом сталі конвертерними процесами. Заміна існуючих виробничих ліній від мартенівських до конверторних процесів зменшить споживання газу в сталеливарній галузі на рівні приблизно 1.4 мільярдів кубічних метрів природного газу в рік. Потенціал зменшення використання газу від процесів виробництва чавуну в домнах та загальне покращення виробничих процесів оцінюється в 2.6 мільярдів м³ природного газу. Іншим шляхом покращення енергозбереження у виробництві сталі є утилізація газу коксових печей чи домен.

Таблиця Н4: Можливості проведення інвестицій та здійснення озеленіння у виробництві заліза і сталі.

Загальні інвестиційні можливості	Основні перешкоди	Варіанти озеленіння
Підвищення ефективності виробництва. Використання енергетичного потенціалу відходів.	Управління. Обмежені можливості. Усвідомлення нових технологій	Надання консалтингової допомоги для визначення та розробки проектів. Забезпечення інвестиційного капіталу. Підтримка енергетичних аудитів.
Покращення екологічних показників у секторі.	Обмежені можливості. Недостатнє усвідомлення.	Надання технічної допомоги для визначення і розробки проектів. Забезпечення навчання та підвищення усвідомлення.

Прибутки від ОВК можуть бути використані для надання послуг з енерго аудиту, розробки проекту та розробки бізнес планів і проектної документації (ПД), сприяння

¹² Інтернет сайт ЄБРР: www.EBRD.com, останній раз відвіданий 10 липня 2006 р.

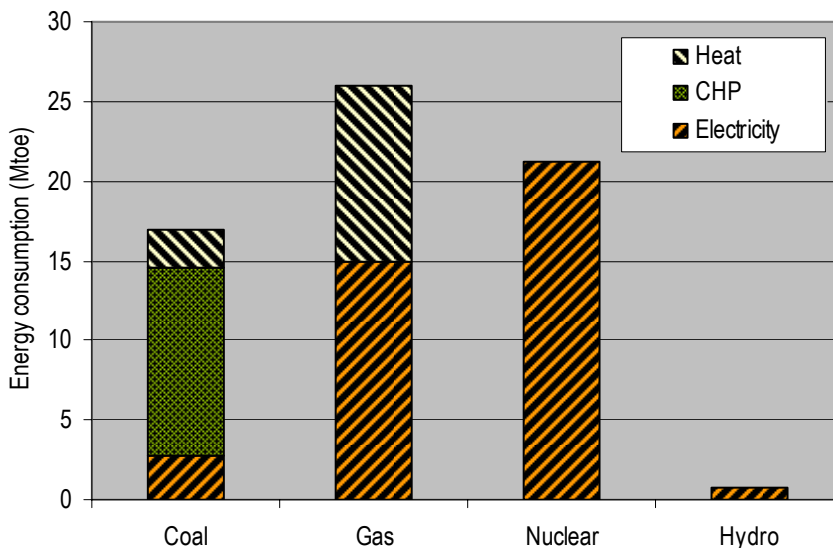
іншим екологічним заходам та ранньому або пізньому кредитуванню проектів СВ, на шляху виконання яких виникають інші перешкоди. Наприклад, лише саме СВ може бути недостатнє для стимулювання інвестицій в сферу утилізації сталі. Пілотні проекти для демонстрації життєздатності утилізації можуть становити цікаву можливість озеленіння для СЗІ.

ВИРОБНИЦТВО ТЕПЛА ТА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Теплоелектроцентралі становлять третє найбільше джерело викидів парникових газів в Україні. Український національний реєстр розглядає виробництво тепла та електроенергії як одну єдину галузь. На Малюнку Н2 видно, що більшість вугільних електростанцій забезпечують як тепло, так і електроенергію (ТЕ), в той час, коли газові електростанції в основному використовуються для виробництва тільки або тепла, або електроенергії. Електростанції ТЕ є ефективним методом виробництва тепла та електроенергії.

Таблиця Н5: Викиди в результаті виробництва тепла та електроенергії у 2003 році.

Діяльність	Викиди ПГ (Мт CO ₂ e)	Викиди парникових газів (% від загального обсягу)	
	Україна	Україна	ЄС-15
Спалювання палива для виробництва електроенергії та тепла	89.2	16.9	25.6

Малюнок Н2: Споживання енергії від різних джерел заводами з виробництва тепла, електроенергії або теплоелектроцентралями в 2002 році.

Примітка перекладача: На Малюнку Н2 наступні терміни та словосполучення мають такі значення:
Energy consumption (Mton) – Споживання енергоносіїв (Мтон)

Heat - Тепло
CHP – Тепло електроенергія
Electricity - Електроенергія
Coal - Вугілля
Gas - Газ
Nuclear – Атомна енергетика
Hydro–Гідроелектростанції

Енергетичний сектор

Теплові електростанції в Україні потребують капітального ремонту та реконструкції. Поломки бойлерів, брак постачання пального протягом попиту в час пік та погана якість пального створюють ненадійне постачання електроенергії через регулярні простой. Поганий стан установок також призводить до відносно великих обсягів викидів парникових газів на електростанціях.¹³ Крім того, втрати енергетичної системи в Україні сягають 14.9% електроенергії, що постачається, що в 2.5 рази більше, ніж в промислових економіках.

Україна частково лібералізувала свій енергетичний сектор. Високовольтна система передачі в основному знаходиться в державному володінні, як і більшість гідро та атомних електростанцій. Лише приблизно половина обленерго¹⁴, (які розподіляють приблизно 30% електроенергії в Україні) та одна станція з виробництва електроенергії були приватизовані. В цих випадках приватизація вже довела ефективність. Вона зменшила технічні та комерційні втрати та покращила ліквідність разом зі збором оплати за спожиту електроенергію.¹⁵

Хоча тарифи на електроенергію все ще регулюються, споживачі можуть вибирати постачальників електроенергії відповідно до єдиної оптової моделі покупець-продавець.¹⁶ Національна комісія з питань регулювання електроенергетики (НКРЕ) робить огляд усіх основних придбань, контрактів та інвестицій в розподільчі активи та регулює тарифи на розподілення і споживання. Нажаль НКРЕ бракує фінансування для належного виконання своїх обов'язків.

У 1996 році Президент України видав Указ про розвиток енергії повітря як національної пріоритетної області. Пізніше була також розроблена схема надання субсидій на будівництво установок з використання енергії повітря разом зі спеціальним тарифом на електроенергію, вироблену з енергії повітря. В 2001 році Кабінет міністрів України прийняв резолюцію про розвиток геотермальної електроенергетики.¹⁷ Іншими потенційними джерелами відновлюваної енергії є гідроенергія (де нинішній показник виробництва на рівні 10,000 ГВтГод може бути подвоєним) та біомаса.

¹³ Викиди теплоелектростанцій, Світовий Банк, 2004.

¹⁴ Обленерго є обласними компаніями розподілу електроенергії.

¹⁵ Світовий Банк (грудень 2004) Україна: Основні виклики для сектору електроенергетики.

¹⁶ CIS ECP/ EURELECTRIC (листопад 2005 р.) Порівняння ринків електроенергії ЄС та СНД, Брюссель.

¹⁷ Кабінет міністрів України, Рішення щодо програми розвитку геотермальної енергії в Україні, 27 грудня 2001 р .

Рамка Н2. Стимулювання урядом відновлюваних джерел енергії та енергозбереження

Уряд України прийняв ряд законів та рішень, направлених на стимулювання використання відновлюваних джерел енергії та енергозбереження. Законом “Про електричну енергію” була введена надбавка в 0.75% від тарифу на електроенергію. Український уряд направить надходження від цієї надбавки до спеціального державного фонду для стимулювання використання повітряної енергії. 24 червня 2003 року приказом Міністерства промислової політики зібрані фінансові кошти державного фонду були направлені до державного наукового підприємства “Укренергомаш” для впровадження спеціальної Програми щодо будівництва повітряних електростанцій від 1997 року. Це призвело до монтажу установок з виробництва електроенергії повітря потужністю 53 МВт

Джерело: ЄБРР, Відновлювані джерела енергії, Україна – короткий нарис країни, www.EBRD.com, останній раз відвіданий 4 липня 2006 року.

Комунальне теплопостачання

Системи комунального теплопостачання в Україні потенційно відповідають потребам енергозбереження та рентабельності. Однак, недоотримання інвестицій на суму близько 7 мільярдів долл. США дуже негативно вплинуло на цей потенціал – втрати при розподілі тепла сягають 50 відсотків. Існує нагальна необхідність вдосконалення заходів управління попитом. Це питання детальніше розглядається у розділі, присвяченому житлово-комунальним послугам.

Підвищення тарифів на електроенергію може покращити фінансове становище енергетичного сектору та створити стимули для енергозбереження. Однак таке підвищення тарифів створить негативний вплив для вразливих кінцевих користувачів, наприклад для домашніх господарств з обмеженими фінансовими ресурсами або для енергоємних галузей промисловості. Існують доступні кошти для полегшення впливу підвищення цін на електроенергію для домашніх господарств, але вибір одержувачів такої допомоги був неефективним

Можливості озеленіння у сфері виробництва тепла та електроенергії

Міністерство палива та енергетики України підтримує використання прибутків від ОВК для виконання проектів у сфері енергозбереження. Йдеться, зокрема, про проекти спалювання природного палива на теплоелектростанціях. Надходження від ОВК можуть також використовуватися для стимулювання інвестицій у відновлювальні джерела енергії, вдосконалення енергозбереження на теплоелектростанціях та сприяння переходу на більш чисті види палива.

Таблиця Н6. Можливості інвестування та озеленіння у виробництві електроенергії і тепла

<i>Можливості інвестування</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Можливості озеленення</i>
Стимулювання розвитку поновлюваних джерел енергії	Погане фінансове становище електрогенераторів та обмежена здатність залучати фінансування.	Забезпечення інвестиційного капіталу. Забезпечення консалтингових послуг для визначення проекту, його розробки,

<i>Можливості інвестування</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Можливості озеленення</i>
Покращення ефективності виробництва електроенергії (наприклад, шляхом запровадження комбінованих циклів та будівництва більшої кількості ТЕЦ).		
Покращення ефективності виробництва тепла	Поганий фінансовий стан систем комунального теплопостачання перешкоджає інвестиціям. Рівень цін на електроенергію ледве покриває операційні витрати та не дозволяє проведенню інвестицій. Повільний темп приватизації.	Забезпечення консалтингових послуг для визначення проекту, його розробки, фінансування, фінансування інструментів вуглецю
Сприяння переорієнтації в використанні пального від вугілля та нафти на природний газ	Якщо збільшення використання газу базуватиметься на імпортному пальному, енергетична безпека України може зазнати негативного впливу. Газ дорожчий за вугілля.	Запобігати збільшеному імпорту газу шляхом розробки вітчизняних газових родовищ для підтримки зміни у використанні пального.

ПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО

Промисловий сектор є четвертим найбільшим джерелом викидів в Україні. Майже 99% викидів промислового сектору становлять викиди CO₂. Викиди CH₄ та N₂O є незначними навіть у таких типових технологічних процесах, як виробництво адипінової кислоти. Статистика Міжнародного енергетичного агентства (МЕА) вказує, що в цілому сектор споживає 18% вугілля та 17% загальної кількості газу, що виробляється та імпортується в Україну.

Україна в основному приватизувала свій промисловий сектор. Енергозбереження могло б стати стратегічним пріоритетом для промислових компаній, оскільки ціни на енергоресурси продовжують зростати. Деякі промислові компанії також інвестують у створення власного забезпечення постачання тепла та електроенергії з метою запобігання на виробничу вартість впливу перебоїв в енерго та теплопостачанні. Інші промислові компанії також виявляють інтерес у зменшенні власної залежності від постачання енергії з зовнішніх джерел.

Український уряд має на меті допомогти своїй промисловості досягти відповідності з Європейськими екологічними стандартами. Така відповідність потребує інвестицій, проведення яких може сприяти зменшенню викидів парникових газів. У Другому національному звіті України зазначається, що заходи з енергозбереження в Україні

можуть забезпечити зменшення викидів майже на 80 мільйонів тон CO₂ на рік. Сума інвестицій, необхідних для реалізації цієї справи становить 15 мільярдів Євро.

Таблиця Н7. Викиди рівня 2003 року від використання енергії в промисловості

Вид діяльності	Викиди ПГ (Мт CO ₂ e)	Викиди ПГ, % від загального обсягу	
		Україна	ЄС-15
Спалювання палива у промисловому виробництві та будівництві. Інше.	15.0	3.0	
Виробництво аміаку	7.2	1.4	
Спалювання палива. Продовольче виробництво, виробництво напоїв та тютюнової продукції.	6.5	1.3	
Спалювання палива. Інші сектори. Торгівля	6.4	1.3	
Спалювання палива. Хімічна промисловість.	4.6	0.9	
Разом	48	9.0	23

Рамка Н3. Озеленення та модернізація промисловості

Світовий банк розробив рамки для сприяння досягненню відповідності української промисловості з екологічними європейськими стандартами. Метою проекту “Озеленення та модернізація промисловості” (ОМП) є використання надходжень від продажу ОВК для проведення інвестицій в український енергетичний сектор. Діяльність з озеленіння покриває впровадження проектів на українських підприємствах та управління запропонованим промисловим підрозділом національної Схеми Зелених Інвестицій. СЗІ включатиме три основні види діяльності:

- Створення та управління ‘ Українським промисловим фондом вуглецю ’ (УПФВ);
- Розробка портфеля проектів зі зменшення обсягів викидів в промисловості;
- Моніторинг та перевірка зменшень обсягів викидів.

Джерело: Проект озеленення та модернізації промисловості України (ОМП), пам’ятна записка, Київ, 2006 рік.

Широкий діапазон видів виробництва у промисловому секторі породжує необхідність у виробленні різних підходів до визначення і розробки проектів з озеленіння.

В деяких випадках найбільший потенціал для зменшення обсягів викидів пов’язаний з іншими компаніями в ланцюгу постачання, аніж з самою промисловістю. Ряд шляхів для визначення можливостей зі зменшення обсягів викидів є наступним:

- Оцінка екологічного впливу,
- Оцінка життєвого циклу,
- Оцінка екологічних технологій,

- Аудити забруднення та утворення відходів,
- Бухгалтерський облік екологічного управління¹⁸.

Застосовування різних методів визначення проекту та екологічного менеджменту створює інвестиційні можливості для СЗІ. Освіта та розбудова інституційного потенціалу, направлені на менеджерів і консультантів, можуть стимулювати ініціативи, що походять з самої промисловості. Україна може асигнувати надходження СЗІ для підтримки проектів, за якими зменшення обсягів викидів відбувається в результаті діяльності інших компаній, аніж тих, які проводять інвестиції. Відсутність права на володіння зменшеннями обсягів викидів робить неможливим претендувати на зменшення за СВ. Україна може використовувати кошти СЗІ для забезпечення інвестиційного капіталу для цих проектів.

Крім того, існує багато можливостей для зменшення енергоспоживання та споживання сировини, а також для зменшення утворення відходів:

- Управління ланцюгом постачання
- Системи екологічного менеджменту
- Глобальний договір
- Поширена відповідальність виробника
- Системи підтримки продукції (включаючи екологічний дизайн)²⁴
- Утилізація
- Промисловий симбіоз.¹⁹

Надходження від СЗІ потенційно можуть бути інвестованими у ініціативи ЕСКО. Такі ініціативи можуть включати питання управління попитом, управління ланцюгом постачання та промисловий симбіоз. Якщо проект досягне зменшення обсягів викидів парникових газів, ініціатива ЕСКО або окремі проекти можуть подати заявку на отримання статусу СВ на основі або одного проекту, або портфелю проектів.

¹⁸ Екологічна програма Організації Об'єднаних Націй, Інструменти екологічного менеджменту –Управління ланцюгом постачання -, Інтернет сайт ЕПООН: www.unep.org/pc/pc/tools/, останній раз відвіданий 2 липня 2006 року.

¹⁹ Програма національного промислового симбіозу, Інтернет сайт ПНПС: www.nisp.org.uk, останній раз відвіданий 3 липня 2006.

Таблиця Н8. Інвестиції у моделі озеленіння та промислове використання енергії.

Інвестиційні можливості	Основні перешкоди	Варіанти озеленення
Використання надходжень СЗІ для пом'якшення впливу підвищення цін на енергоресурси для вразливих галузей промисловості.	Точне визначення вразливості компанії до змін цін на енергію. Системи відбору можуть мати високий потенціал для корупції.	Забезпечення фінансової підтримки у вигляді інвестицій для вразливих галузей промисловості щодо зменшення енергоспоживання. Відмова від забезпечення довгострокових структурних субсидій.
Збільшення використання металобрухту, скляного бою та інших утилізованих матеріалів.	Обмежені потужності для утилізації і сортування відходів. Потреба пробудження усвідомлення громадськості.	Забезпечення гнучкого фінансування чи грантів для проектів, які вимагають високих інвестицій капіталу. Забезпечення ризикового капіталу для інвестицій. Дослідження життєздатності. Пілотні проекти.
<p>Впровадити управління попитом</p> <p>Впровадити управління постачанням</p> <p>Впровадити промисловий симбіоз</p>	<p>Може зменшитися попит на певний продукт, що може знизити інтерес постачальників до продовження співпраці.</p> <p>Бізнес відносини з потенційними постачальниками можуть бути недостатньо стабільними для розробки варіантів.</p> <p>Компанії можуть відмовитись повідомляти інформацію, яка є важливою для ефективного промислового симбіозу.</p> <p>Зменшення обсягів викидів можуть відбутись на території іншої компанії, що призведе до юридичних суперечок з приводу власності на зменшення обсягів викидів.</p>	<p>Створити консалтингові структури для визначення і розробки проектів. Підтримувати фінансування проектів.</p> <p>Підтримати проекти, в яких зменшення обсягів викидів відбуваються в результаті діяльності різних компаній.</p>
Запровадити або поширити концепцію ЕСКО	Концепція енергозберігаючих сервісних компаній може бути само недостатньою.	Використовувати кошти СЗІ для підтримки ЕСКО. Поширити концепцію ЕСКО на проекти, метою яких є зменшення використання матеріалів (сировини) або досягнення загального екологічного менеджменту.
Покращити екологічні показники	Недостатні можливості. Брак коштів.	Підтримати розробку проектів. Розвивати інструменти

Інвестиційні можливості	Основні перешкоди	Варіанти озеленення
та моніторинг	Недостатнє усвідомлення.	моніторингу та перевіряти зменшення викидів. Навчання та розвиток можливостей

ЄБРР надала позику розміром 30 мільйонів доларів США для створення енергозберігаючої сервісної компанії (ЕСКО) в Україні для визначення та впровадження енергозберігаючих інвестицій. Одержувачем позики був Державний комітет зі збереження енергії. В 2005 році ЄБРР підписала другий договір на кредитування додаткових 20 мільйонів доларів США. Одержувачем тієї позики була державна акціонерна компанія УкрЕСКО. Проекти УкрЕско демонструють, що концепція ЕСКО може застосовуватись до проектів в інших секторах:

- Покращення теплопостачання в загальноосвітніх школах,
- Побудова ТЕЦ на заводі з переробки шкіри,
- Покращення теплопостачання на молокозаводі,
- Впровадження нових технологій в сільському господарстві, метою яких є збереження споживання пального.

КОМУНАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ПАЛИВА ТА ЕНЕРГЕТИКИ

Обсяги викидів, що походять від комунального сектора, значні по собі та становлять 8.4% загальних обсягів викидів в Україні. Крім того, ця галузь є важливим кінцевим споживачем енергії і представляє великий потенціал для зменшення обсягів викидів шляхом управління попитом.

Таблиця Н9: Викиди від комунального споживання пального у 2003 році.

Діяльність	Обсяги викидів ПГ (Мт CO ₂ e)	Обсяги викидів ПГ, % від загальної цифри	
	Україна	Україна	ЄС-15
Разом	44.2	8.4%	10.8%

Комунальна галузь разом з сектором надання послуг комерційним та державним підприємствам споживає приблизно 6% усього вугілля країни та 32% газу. Крім того, приблизно 46% тепла, що виробляється ТЕЦ, та 20% електроенергії припадає на комунальний та експлуатаційний сектор. Разом ТЕЦ і заводи з виробництва тепла і електроенергії в Україні споживають близько 50% поставок вугілля і газу в Україну.

Комунальний сектор стикається з багатьма перешкодами у впровадженні заходів з енергозбереження. Домашнім господарствам бракує доступу до фінансових засобів навіть для того, щоб зробити простий ремонт у своїх помешканнях. Орендатори неохоче проводять інвестиції в енергозбереження будинку, який їм не належить. Власникам майна, з іншого боку, також не вистачає стимулів для проведення таких інвестицій,

Рамка Н4 .Позика Світового Банку для реабілітації системи комунального теплопостачання

В 1999 році Світовий Банк надав позику розміром 200 мільйонів доларів США компанії Київенерго для реабілітації системи комунального теплопостачання. Крім того, Світовий Банк забезпечив 18.3 мільйонів доларів США місту для реформування комунального теплопостачання, включаючи поступовий перехід до виставлення рахунків на основі споживання, замість рахунків, які базувалися на характеристиках помешкань споживачів. Позика призвела до збільшення тарифів на тепло та покращила рівень зборів від майже 70% в 1997 році до 85% в 2000 році. Проект також використовував кампанії, направлені на підвищення свідомості за допомогою оголошень та реклами на радіо та телебаченні, для пояснення динаміки цін на паливо. Реклами також пояснювали вплив, який мають послуги комунального постачання з поганим фінансовим становищем, на здатність забезпечувати такі послуги.

Енергозбереження у системах комунального теплопостачання

У Івано-Франківському проекті комунальна теплопостачальна компанія ввела диференційовані тарифи. Споживачі, чиї помешкання були обладнані лічильниками, отримали знижку на споживання гарячої та холодної води від 4 до 11% в залежності від пори року. Крім того комунальна теплопостачальна компанія ввела плату, яка базувалась на попиті послуг в час пік. Ця плата сплачується щомісячно за фіксованою ставкою. Плата за попит в час пік може бути зменшена, якщо ЖЕК, до якого належить будинок, запровадить заходи зі збереження, які зменшать попит в час пік, та таке збереження буде підтвержене ліцензованим енерго аудитором. Причина проведення таких заходів полягає в тому, що звичайно дешевше зменшити споживання (просто встановити нижчу температуру), ніж зменшити попит у час пік (що вимагає проведення інвестицій в улаштування ізоляції, використання вентиляційного тепла, тощо). Оплата пікового навантаження як місячної константи також покращує грошовий потік комунальних послуг.

Source: ЕКЄООН Енергозбереження 21, Інтернет сайт: www.ee-21.net, останній раз відвіданий 6 липня 2006 року.

оскільки вони не сплачують рахунки за електроенергію.²⁰ До того ж іпотечні ринки ще не дозріли, а їх розвиток сповільнений недостатнім досвідом щодо іпотечного кредитування в банках та погано визначеними правами власності. Крім того, ціни на електроенергію малі, що робить довгими періоди окупності від інвестицій в енергозбереження. Високі податки на продукти енергозбереження навіть далі зменшують привабливість таких інвестицій.²¹ *Таблиця Н10. Інвестиції та можливості озеленіння у комунальному секторі.*

²⁰ Екологічна дирекція ОЕСР та Міжнародне енергетичне агентство (2003 рік), Схеми зелених інвестицій: варіанти та проблеми, Екологічна дирекція ОЕСР та Міжнародне енергетичне агентство, Париж.

²¹ Подолання перешкод на шляху до забезпечення енергозбереження в південно-східній Європі та Співдружності незалежних держав, Альянс для збереження енергії та поновлюваних джерел енергії,

<i>Інвестиційні можливості</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Варіанти озеленення</i>
Різні ціни між рахунками за комунальні послуги для помешкань, обладнаних та не обладнаних лічильниками.	Домогосподарства обмежені у фінансових ресурсах.	Забезпечити домогосподарства фінансовими засобами за допомогою мікrokредитування. Розвивати кампанії з підвищення усвідомлення громадськості та освітні кампанії.
Встановити тарифи на тепло на основі теплової потужності та фактичного споживання для стимуляції інвестицій.	Операційні витрати можуть бути великими у випадку перевірки зовнішнім аудитором зменшення пікового навантаження будинку в результаті проведення інвестицій.	
Підняти тарифи на електроенергію.	Вразливі споживачі можуть зазнати диспропорційний негативний вплив та бути нездатними адаптуватись.	
Розвивати спеціалізовану концепцію ЕСКО, направлену на комунальний сектор.	Цільові одиниці дуже малі. Тримання операційних витрат на низькому рівні може бути важким.	Фінансувати ініціативи ЕСКО у комунальному секторі.
Розробляти кампанії з підвищення усвідомлення громадськості та освітні кампанії, направлені на комунальних кінцевих користувачів, для інформування їх про варіанти енергозбереження в використанні тепла та електроенергії.	Ці програми мають бути довгостроковими для досягнення тривалих наслідків. Складно оцінити вплив ПГ.	Фінансувати ці програми, якщо тепло та енергопостачальні компанії не виявляють відповідних власних ініціатив.

Сільське господарство

У сільському господарстві працює 25% робочої сили країни. 6% обсягів викидів парникових газів країни припадає на цю галузь. У 2004 році у сільськогосподарському секторі відбулося зростання на 19.4%, що відповідає приблизно 12% ВВП України.²² Перегляд політики землекористування стимулював зростання кількості приватних фермерських господарств від 35,000 в 1999 році до 43,000 в 2003 році, а їх середній розмір

Партнерство для енергозбереження (REEEP), березень 2006 року. Цей звіт ґрунтується на семінарі, проведеному в Києві в лютому 2006 року.

²² Світовий Банк, Погляд на Україну, 9 грудня 2005 року..

збільшився з 29 гектарів до 66. Тим часом, структура володіння решти великих фермерських господарств стала більш ефективною, що позитивно вплинуло на їх прибутковість та здатність реагувати на зміни на сільськогосподарських ринках.²³

Таблиця Н11. Викиди у сільському господарстві у 2003 році

Діяльність	Викиди ПГ (Мт CO ₂ e)	Викиди ПГ, % від загальної цифри	
		Україна	ЄС-15
Черевна ферментація. Велика рогата худоба	11.3	2.25%	5.3%
Прямі та непрямі викиди з ґрунту	11.3	2.24%	2.5%
Побіжні викиди. Сільське господарство/Лісове господарство/Рибальство	6.7	1.3%	1.5%
Разом	32.1	6.1%	9.8%

Незважаючи на зростання, сільськогосподарський сектор залишається фрагментарним та обмеженим у капіталі. Типові періоди на виробництво та інвестиції в сільськогосподарському секторі довші, ніж в інших галузях. Політичні ризики та неефективність банківської системи та системи прав на володіння роблять банківські кредити дорогими, тоді як низькі відсоткові ставки є вирішальними для розвитку сільськогосподарської галузі. Сільськогосподарська галузь зазнавала непередбачених змін стратегій, таких як повторне введення регулювання цін на зерно у 2003 році. Оскільки законодавчі рамки та установи не дозволяють використовувати землю або активи в якості застави, цей сектор потерпає від відсутності довгострокових інвестицій.²⁴

Надходження СЗІ можна було б спрямовувати на сприяння проектам сталого розвитку сільського господарства. До таких проектів належать, наприклад, розвиток екологічно чистого фермерства для зменшення використання мінеральних добрив і обробки землі, вдосконалення поводження з органічним добривом для зменшення обсягів викидів метану і використання більш ефективного сільськогосподарського обладнання для створення усвідомлення потенціалу зменшення викидів.

Надходження СЗІ можна також спрямовувати у нові види діяльності, наприклад, такі як системи біомаси та біо-палива або інноваційні технології у харчовій промисловості.

²³ Світовий Банк, ОЕСР, Досягнення сільськогосподарського потенціалу України, червень 2004 року.

²⁴ Фон Крамон-Таубадел, Стратегії та сільськогосподарський розвиток в Україні, 2001 рік, Аахен.

Таблиця Н12. Інвестиції та варіанти озеленіння у сільському господарстві

<i>Можливості інвестицій</i>	<i>Основні переешкоди</i>	<i>Варіанти озеленення</i>
Кампанія інформування громадськості про можливості СВ та СЗІ; Фінансові послуги для фермерів	Сільськогосподарська галузь включає велику кількість малих фермерів, які важко охопити, як цільову групу.	Розвивати структури мікро та макро кредитування. Розвивати консалтингові послуги щодо сталого фермерства та можливості, передбачені фінансуванням інструментів вуглецю.
Стимулювати екологічно чисте фермерство.	Фермери не мають доступу до знань та досвіду, необхідних для зміни форм фермерського господарювання.	Започаткувати програми інформування громадськості про можливості Кіотського протоколу.
Стимулювати розвиток біоенергетики.	Малі за масштабом компанії можуть не мати інвестиційний капітал для проведення інвестицій у спорудження бойлерів, що опалюються біомасою.	Стимулювати інвестиції у виробництво біомаси та біо-палива
Стимулювати розвиток біологічного пального	Розвиток біологічного пального вимагає великих установок, складної логістики та надійного постачання біомаси.	

Поводження з відходами

На сектор поводження з відходами припадає 3% обсягів викидів парникових газів в країні, в основному викидів метану від місць утилізації твердих відходів. В 2004 році Уряд України затвердив Програму поводження з твердими комунальними відходами в Україні, яка створила основу для програми, спрямованої на зменшення утворення та подолання негативного впливу всіх форм твердих відходів.²⁵

Діяльність	Викиди парникових газів (Мт CO ₂ e)	Викиди парникових газів, % від загальної цифри	
		Україна	ЄС-15
Некеровані місця утилізації твердих відходів	7.7	1.5%	0.2%
Керовані місця утилізації твердих відходів	7.6	1.5%	1.6%
Спалювання відходів			0.1%
Обробка відходів водою			0.1%
Разом	15.3	3.0%	2.0%

На сектор побутових відходів припадає лише 2% від загальної частки викидів ПГ. Ця цифра відповідає 10 мільйонам тон на рік. Однак біля 90% з 700 смітників та обидва

²⁵ Національна стратегія України щодо поводження з твердими побутовими відходами – Стратегія та план дій -, Датська співпраця для подолання екологічних проблем в Східній Європі (DANCEE) Міністерство екології, Датсько український державний комітет з питань комунальних послуг, грудень 2004 року

сміттєспалювальні заводи країни не відповідають основним екологічним стандартам. При зборі сміття не сортується – отже, для здійснення його утилізації необхідно його сортувати безпосередньо на смітниках. Однак, лише деякі смітники здійснюють таке сортування.

Таблиця Н14. Інвестиції та можливості озеленіння у сфері поводження з відходами..

<i>Можливості інвестицій</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Можливості озеленення</i>
Стимулювання утилізації	Вплив реалізації проєктів на викиди парникових газів важко визначити. Певні проєкти можуть й взагалі не мати впливу на ПГ.	Забезпечення гнучких субсидій чи грантів для проєктів з високим інвестиційним капіталом, забезпечення ризикового капіталу для ризикових інвестицій, фінансових ТЕО, дослідницьких чи пілотних проєктів.
Зменшення використання пакувальних матеріалів.		
Кампанія інформування громадськості щодо можливостей зменшення потоків відходів.		
Покращення практики поводження з відходами та збільшення потужностей для обробки небезпечних відходів.		

ТРАНСПОРТ

Україна займає важливе стратегічне транспортне положення між Європою та Азією. Однак, обсяги прямих викидів від транспорту низькі у порівнянні з викидами, наприклад, ЄС-15.

Однак, викиди від дорожнього транспорту становлять важливе джерело забруднення у міських зонах. За оцінками Міністерства транспорту викиди від дорожнього транспорту можна було б зменшити на 50 %.

Таблиця Н15. Викиди 2003 року у транспортній сфері .

<i>Діяльність</i>	<i>Викиди ПГ (Mт CO_{2e})</i>	<i>Викиди ПГ, % від загального обсягу</i>	
		Україна	ЄС-15
Транспорт	10.0	1.9	21.6

- Був зроблений аналіз різних видів транспорту для оцінки їх внесків у викиди від транспорту в Україні, їх розвиток за останні декілька років та їх ємність вуглецю. Доступні лише обмежені дані, але можна зробити декілька висновків:
- Автобуси виділяють відносно багато парникових газів та мають велику частку в міському пасажирському транспорті в Україні, яка продовжує зростати.
- Повітряний пасажирський транспорт зазнав стрімкого зростання за період 2000 – 2005 років. Хоча частка подорожей літаками залишається малою, ємність вуглецю оправдовує надання особливої уваги цьому зростаючому джерелу викидів.
- Використання легкових і вантажних машин призводить до значних обсягів викидів парникових газів. Водночас застосування цього виду перевезень вантажів збільшується швидше, ніж використання потягів.

Надходження СЗІ могли б сприяти зменшенню обсягів викидів в транспортному секторі кількома шляхами:

- Сприяти використанню відновлюваних джерел енергії, таких як біологічне пальне²⁶ або енергозберігаючі форми громадського транспорту, можливо в співпраці з зацікавленими сторонами в сільськогосподарській та лісовій галузі. В Україні реалізуються декілька проектів у сфері біо-палива, однак будівництво систем постачання біо-палива вимагає значних початкових інвестицій. Надходження СЗІ можуть частково сприяти гарантуванню цін на біо-паливо або надавати фінансову допомогу інвесторам на ранніх етапах розробки проектів.
- Уникати переходу від залізничного та водного до наземного та повітряного транспорту, наприклад, шляхом запровадження високошвидкісних потягів, як альтернатива польотам на короткі відстані.
- Стимулювати перехід на пальне від нафтового пального до пального на основі природного газу, наприклад, в автобусах.
- Сприяти використанню енергозберігаючих двигунів у всіх транспортних засобах, які використовують електроенергію та викопне пальне.
- Стимулювати зміни в поведінці споживачів, наприклад: просувати збільшення кількості людей в одній машині, стимулювати пішохідний та велосипедний транспорт та економічне керування транспортом²⁷

Таблиця Н16. Інвестиції та варіанти озеленіння у транспортній сфері

<i>Можливості інвестування</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Варіанти озеленення</i>
Стимулювати використання пального з меншою ємністю вуглецю	Вплив реалізації проекту на викиди ПП важко визначити у випадку, коли покупці ОВК вимагатимуть надання такої інформації.	Розробляти освітні кампанії та кампанії з підвищення усвідомлення громадськості. Стимулювати інвестиції у перехід до видів пального з екстенсивним використанням вуглецю. Забезпечувати субсидії чи гранти для проектів з високим інвестиційним капіталом, забезпечувати ризиковий капітал для ризикових інвестицій, фінансових ТЕО, дослідницьких чи пілотних проектів.
Запобігати переходу до транспортних засобів з більшою ємністю вуглецю або стимулювати перехід до транспорту з екстенсивним споживанням вуглецю.		
Змінити поведінку споживачів		
Сприяти енергозбереженню транспортних двигунів.		

ЛІСОВА ГАЛУЗЬ

Приблизно 16% земельної площі України або 9.49 мільйонів гектарів покрито лісами, які в основному розташовані на Закарпатті. Річний обсяг вирубки дерев складає 12.4

²⁶ У 2003-05 рр. Відбулося різке зростання цін на бензин. Це може сприяти розвитку альтернативних джерел палива та призвести до зменшення викидів. Розвиток менш вуглецево-ємних джерел, таких, як природний газ та біологічне паливо створює цікаві можливості для озеленення. Кількість транспортних засобів, що заправляються скрапленим природним газом (СПГ), збільшилась в усьому світі з 2.2 мільйонів до 3.6 мільйонів за період 2000-2004 років. В Україні існують 55,000 транспортних засобів, що використовують СПГ, та 161 компресорна заправка.

²⁷ Умвельт Бундес Амт (2003 рік), Зменшення обсягів викидів CO₂ в транспортній галузі, Берлін

мільйони м3. Ця цифра набагато нижча за річне виробництво лісів від 50 до 55 мільйонів м3. Це вказує на те, що вирубка лісів та їх обробка можуть бути збільшені навіть без збільшення площі лісів.

Таблиця Н17. Джерела та поглиначі від змін в землекористуванні та лісівництві.

Категорія	Обсяги викидів та/або поглиначів в 2004 році	Обсяги викидів та/або поглиначів в 1990 році
Ліси	-55,601	-55397
Орна земля	38,471	28948
Пасовиська	-13,800	-9046
Болотисті території	432	1391
Поселення	-1,639	238
Інші землі		
Інше		

Понад 99% українських лісів перебувають в державному володінні чи управлінні. Приблизно 69% лісів знаходяться у відповідальності Державного комітету лісного господарства ("ДКЛГ"), який підпорядковується Міністерству охорони навколишнього природного середовища, а за 18% лісів несе відповідальність Міністерство аграрної політики. У ДКЛГ працює приблизно 90,000 чоловік в 26 обласних службах. Загалом лісівничий сектор забезпечує пряме працевлаштування приблизно 350,000 людей.²⁸

Рамка Н6. Проект з відновлення лісових масивів Чорнобиля

Проект відновлення лісових масивів Чорнобиля, запроваджений Світовим Банком, має на меті відновити приблизно 4,350 гектарів залишених сільськогосподарських земель у зоні Чорнобильської атомної станції. Аварія на Чорнобильській атомній станції призвела до зараження цієї землі. Україна не зможе використовувати ці землі для вирощування врожаю для споживання людьми до 2020 року. Загалом в результаті проекту буде секвестровано приблизно 0.003 Мт CO₂e до 2012 року та приблизно 0.04 Мт до 2017 року. Державний комітет лісного господарства (ДКЛГ) розробив та профінансував проект. Іншими джерелами фінансування є грант японського Фонду розвитку стратегії та людських ресурсів та фінансування інструментів вуглецю з використанням СВ.

Джерело: Група фінансування вуглецю Світового Банку, Україна: Відновлення лісних масивів Чорнобиля, Інтернет сторінка фінансування вуглецю: www.carbonfinance.org, останній раз відвідана 6 липня 2006 року.

В 2002 році Кабінет міністрів затвердив Державну програму "Про державну програму розвитку лісівництва в Україні на 2002-2015 роки". Програма Державного комітету лісного господарства має на меті забезпечення збільшення площі, покритої лісами, на 500,000 гектарів до 2015 року. В результаті очікувана річна вирубка лісів може збільшитись на 2.4

²⁸ Світовий Банк (березень 2006 року), Нотатки про український лісівничий сектор – статус та можливості для розвитку.

мільйони м3. Державний бюджет міг би виділити 45 мільйонів доларів США на 14-річний період для того, щоб досягти цілі відповідно до цієї програми.

Для підвищення ефективності витрату сфері управління лісами необхідні інвестиції. Крім того, потрібно стимулювати розвиток приватного сектора, особливо в деревообробній промисловості. Ключові критеріями успішного розвитку українського лісового сектора включають такі цілі, деякі з яких містяться у Державній програмі ліси України:

- Включення цілей управління лісовими ресурсами та проведення різниці між виробництвом, туризмом, запобіганням ерозії ґрунтів, збереження біо розмаїття, тощо.
- Визначення відповідальності різних установ та уникнення часткового збігу виконаної роботи різними установами та посадовцями.
- Покращення звітності та прозорості систем для бюджетування.
- Формулювання чітких орієнтованих показників для проведення моніторингу результатів.
- Поширення мережі доріг в лісах.
- Контроль незаконної вирубки

Таблиця Н18. Інвестиції та варіанти озеленіння у лісовій галузі

<i>Інвестиційні можливості СЗІ</i>	<i>Основні перешкоди</i>	<i>Варіанти озеленення</i>
Розширення площі лісів.	Обмежена довіра та прозорість у лісовій галузі.	Покращення техніко-економічних параметрів проектів у лісовому секторі шляхом дозволу раннього та пізнього кредитування.
Запобігання незаконній вирубці лісів.	Важко визначити вплив на викиди парникових газів важко визначити.	Проведення інвестицій у кампанії з підвищення громадської свідомості для запобігання лісових пожеж.
Покращення управління лісами та розбудова інституційного потенціалу.		Зменшення незаконної вирубки лісів, покращення управління лісами та біологічного розмаїття.
Проведення інвестицій в біологічне розмаїття		Стимулювання проведення інвестицій в ці сфери при відмові від довгострокових структурних субсидій, профінансованих СЗІ.
Зменшення лісових пожеж.		

Додаток І. Короткий опис обговорень за круглим СТОЛОМ

КРУГЛИЙ СТІЛ З ПРЕДСТАВНИКАМИ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

8 червня 2006 року компанія Вертіс Екологічне Фінансування разом з Українським центром чистих технологій провела круглий стіл з представниками неурядових організацій України. Метою круглого столу було визначення перспектив та думок неурядових організацій стосовно торгівлі ОВК і варіантів озеленіння. Круглий стіл проводився відповідно до правил Чатам Хауз.¹

Учасниками круглого столу були представники Національного екологічного центру України (Київ), Екоклуб (Рівне), Зелене Досьє (Київ), ГрінКіт (Вінниця), Бюро екологічних досліджень (Львів), Еколайф (Хмельницький), Центр чистих технологій, Центр зі зміни клімату та організація Арена-Еко.

Усі представники погодились з концепцією продажу ОВК і використання надходжень шляхом проведення інвестицій в екологічні проекти. Однак, вони наголосили на важливості участі громадськості в процесі відбору проектів, проведенні моніторингу використання коштів і перевірки впровадження проекту. Вони висловили своє занепокоєння стосовно прозорості прийняття урядових рішень та незадоволення з приводу недостатності положень, які б дозволяли висловлювати думку громадськості в процесі погодження СВ.

Учасники запропонували такі критерії для відбору проекту:

- Орієнтуватись на комерційно нежиттєздатні (навіть в рамках СВ) проекти, які, таким чином, потребують фінансової підтримки від надходжень СЗІ,
- Сприяти проектам, які мають найбільші рентабельні екологічні переваги,
- Сприяти пілотним проектам, які мають явні ширші переваги для суспільства,
- Використовувати рамки СЗІ для впровадження проектів, які б інакше не були втілені в життя через недостатність стимулів в існуючих регуляторних рамках,
- Досліджувати можливості розробки різних підходів для проведення моніторингу ефективності проектів, які мають довгострокові, а не короткострокові переваги для України (наприклад, проекти, метою яких є

¹ «Коли зустріч або її частина проводяться відповідно до правил Чатам Хауз, учасники можуть вільно використовувати отриману ними інформацію, однак забороняється розкриття відомостей як про особу доповідача(ів) чи організацію, яку вона (вони) представляє (ють), так і про інших учасників».

досягнення змін у поведінці споживачів). Були зроблені деякі пропозиції стосовно проведення моніторингу впровадження проекту на макро рівні: зміни питомої енергоемності ВВП або зміни в національному енергетичному балансі,

Неурядові організації висловили своє небажання підтримувати проекти, які мають загальні екологічні переваги замість проектів щодо зменшення обсягів викидів ПГ.

Для забезпечення ефективного розподілення фінансових ресурсів учасники запропонували проведення фінансування конкретних проектів таким чином, щоб кошти розподілялися серед різних секторів та муніципалітетів, а управління надходженнями СЗІ здійснювалось приватними структурами.

Круглий стіл з представниками паливного та енергетичного сектора

9 червня 2006 року компанія Вертіс Екологічне Фінансування в співпраці з Українським центром екологічного консалтингу і аудиту організували обговорення за круглим столом між представниками теплового та енергетичного сектору. Метою обговорення було визначення перешкод для проведення інвестування в проекти зі зменшення обсягів викидів парникових газів та обговорення можливостей та ідей самих представників теплоенергетичного сектора щодо того, як провести розподілення надходжень від продажу ОВК.

У круглому столі взяли участь експерт сектору теплопостачання, колишній директор Бурштинської електростанції, радник парламентського комітету з питань захисту навколишнього середовища, колишній член парламентського комітету з питань Палива та Енергетики, представники Міністерства палива та приватизованої компанії ЛуганськЕнерго. Круглий стіл проводився відповідно до правил Чатам Хауз.

Учасники визначили перешкоди на шляху розвитку проектів з енергозбереження в теплоенергетичному сектор.

- Недостатня нормативна основа - комунальні теплопостачальні компанії мають обмежені можливості реінвестування коштів, збережених в результаті виконання заходів з енергозбереження. Крім того, закон про зелений тариф все ще має бути підписаний, а рівень штрафів за перебільшення рівнів викидів є дуже низьким для того, щоб їм зашкодити.
- Зберігається перевага монопольних структур, а реформа у цій сфері відбуваються повільно. Існує занепокоєння щодо того, що підвищення цін на електроенергію, яке є передумовою для комерціалізації послуг теплопостачання, збільшить несплату коштів за послуги. Цей фактор негативно впливає на прогрес у здійсненні реформ.
- Зловживання державними коштами.

- Недоступність фінансування. Банківські кредити не пристосовані до екологічних проектів.

Учасники висловили такі ідеї щодо інвестування надходжень від ОВК:

- Стимулювати децентралізацію теплопостачального сектору,
- Підтримувати використання метану, що походить від смітників, та утилізувати тепло від сміттєспалювальних печей,
- Провести ремонт вугільних електростанцій,
- Підтримувати будівництво газових електростанцій з комбінованим циклом,
- Проводити інвестиції в закупівлю устаткування з виробництва ізоляційних матеріалів та лічильників,
- Підтримувати реставрацію лісів; а також
- Розвивати зелені зони в містах.

Учасники також запропонували таке:

- Навчати спеціалістів у сфері енергетики щодо заходів зі збереження енергії.
- Вдосконалити законодавчу базу щодо стимулювання енергозбереження.
- Проводити тренінги з питань тарифної політики для місцевих органів влади .
- Розробляти програми інформування громадськості щодо раціонального використання енергії.